

PATVIRTINTA

Klaipėdos lopšelio-darželio „Žiogelis“ direktoriaus
2018 m. gegužės 24 d. įsakymu Nr. V- 53

PRITARTA

Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos
Ugdymo ir kultūros departamento Švietimo skyriaus vedėjo
2018 m. gegužės 23 d. įsakymu Nr. ŠV1-295

**KLAIPĖDOS LOPŠELIO-DARŽELIO „ŽIOGELIS“ IKIMOKYKLINIO UGDYMO
PROGRAMA**

I SKYRIUS
BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Klaipėdos lopšelis-darželis „Žiogelis“ (toliau – lopšelis-darželis „Žiogelis“) yra neformaliojo švietimo mokykla, savivaldybės institucija, priskiriama ikimokyklinio ugdymo mokyklų tipui. Adresas: Kauno g. 27, 91159 Klaipėda, Lietuvos Respublika, telefonas / faksas: (8 46) 38 34 03, el. pašto adresas ziogelisdarzelis9@gmail.com, interneto svetainės adresas <http://www.klziogelis.lt>.

2. Vaikai ir jų poreikiai. Lopšelio-darželio „Žiogelis“ ikimokyklinio ugdymo programa (toliau – ikimokyklinio ugdymo programa) siekiama tenkinti pagrindinius 1,5–6 metų vaikų saugumo, judėjimo, sveikatos, žaidimo, bendravimo, bendaradarbiavimo, pažinimo, saviraiškos poreikius. Atsižvelgiama į individualiuosius ir specialiuosius poreikius.

3. Mokytojų ir kitų specialistų pasirengimas įgyvendinti ikimokyklinio ugdymo programą. Lopšelio-darželio „Žiogelis“ pedagogai kompetentingi, turintys aukštajį arba aukštesnijį išsilavinimą bei įgiję ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo kvalifikaciją. Savo darbe siekia sudaryti optimalias sąlygas vaiko individualybės ugdymui(si), sveikatos puoselejimui, kurti tokią darbo aplinką, kurioje vertinamas profesionalumas, nuolatinis tobulėjimas, kūrybiškumas, darbštumas, komandinis darbas.

4. Švietimo teikėjo savitumas. Lopšelis-darželis „Žiogelis“ yra bendro tipo ikimokyklinė ugdymo įstaiga, kurioje ugdomi vaikai nuo dviejų metų iki mokyklos. Vaikų grupės komplektuojamos atsižvelgiant į amžiaus tarpsnius. Teikiama specialiojo pedagogo (logopedo) pagalba. Specialiųjų ugdymosi poreikių turintys vaikai integruojami į įprastos raidos vaikų grupes. Ugdymas grupėje vyksta kaip vientisas procesas, jis neskaidomas į atskiras sritis (atskirus dalykus) integruojamos įstaigoje patvirtintos neformaliojo vaikų ugdymo programas (fizinio aktyvumo, etnokultūros ir kt.). Ugdomosios veiklos prioritetai yra vaikų sveikatos stiprinimas ir saugojimas, kalbos ir kalbos kultūros ugdymas, saviugdos ir saviraiškos poreikių tenkinimas. Grupių veiklos trukmė per dieną 10.30 val., prailgintos dienos grupės trukmė 12 val., 5 dienų darbo savaitė.

5. Tėvų (globėjų) ir vietas bendruomenės poreikiai. Dauguma lopšeli-darželį „Žiogelis“ lankančių vaikų auga palankioje socialinėje aplinkoje. Tėvai pageidauja, kad būtų tenkinami vaikų sveikatos stiprinimo, saugumo, emociniai, socialiniai, saviraiškos poreikiai, jie gerai pasirengtu mokyklai. Pedagogai susipažsta su ugdytinio šeima ir jų supančia emocine, socialine ir kultūrine aplinka, vertina vaiko atsineštą iš namų patirtį, numato ugdymo(si) sąlygas. Vietos bendruomenei lopšelis-darželis „Žiogelis“ teikia informaciją apie įstaigos veiklą, suteikia galimybę susipažinti su ugdymo programomis, planais, aplinka, įstaigos darbuotojais.

6. Regiono savitumas. Tenkinant vaiko poreikį pažinti artimiausią aplinką, sudaromos sąlygos susipažinti su Klaipėdos miesto aplinka: Klaipėdos Taikos Karalienės bažnyčia, Klaipėdos „Sendvario“ mokykla, Ažuolyno gimnazija, Danės skveru, Ažuolų giraitės parku, paštu, sporto klubu, Kauno Atžalyno, Pempininkų bibliotekomis, Prano Domšaičio galerija. Klaipėdos mieste yra vaikams lankytinų vietų: Kuršių Nerijos nacionalinis parkas, Baltijos jūra, Kuršių marios, Lietuvos jūrų muziejus,

Laikrodžių muziejus, Kalvystės muziejus, Pilies muziejus, Mažosios Lietuvos istorijos muziejus, Skulptūrų parkas.

7. Požiūris į vaiką ir jo ugdymą. Ikimokyklinio ugdymo programos turinio pagrindą sudaro humanistinė filosofija-pagarba vaikui, sveikatos puoselėjimas, saviraiškos ir savirealizacijos galimybių svarba ugdymo(si) procese.

8. Ikimokyklinio ugdymo programa parengta vadovaujantis LR švietimo ir mokslo ministro 2005 m. balandžio 18 d. įsakymu Nr. ISAK-627 patvirtintu ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašu bei teisiniais dokumentais, reglamentuojančiais ikimokyklinio ugdymo(si) veiklą.

II SKYRIUS IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

9. Humaniškumo. Pagarba vaikui, tinkama vaiko fizinių ir psichinių galių plėtotė, prasmingas vaiko poreikius, interesus ir galimybes atitinkantis ugdymo turinys bei metodai, vaiko pasitikėjimas suaugusiais.

10. Demokratiškumo. Vaikui suteikiama galimybė rinktis būti gerbiamu ir pripažintu bei lygiaverčiu partneriu.

11. Tikslungumo. Turinys orientuotas į vaiko socializaciją, ugdymosi motyvacijos žadinimą ir prielaidų tolesniams ugdymui si sudarymą. Ugdymo turinys sistemingai vertinamas, analizuojamas ir atnaujinamas pagal poreikius.

12. Prieinamumo. Ugdymo turinys atitinka ikimokyklinio amžius vaiko psichofizines galimybes, jo pažinimo ir raiškos būdus bei stilių, bendravimo ir elgesio modelius bei emocijų pasauly, pritaikytas skirtingoje socialinėje ir kultūrinėje aplinkoje (šeimoje ir institucijoje) augusiam ir ugdytam vaikui.

13. Integralumo. Turinys sudarytas atsižvelgiant į vaiko visuminį pasailio suvokimą ir jo mąstymo bei veiklos konkretumą ir sinkretiškumą. Ugdymas vyksta integruotai, garantuojama vaiko pažinimo, saviraiškos, psichinio ir socialinio ugdymo darna.

14. Tęstinumo. Ugdymo turinys sudarytas atsižvelgiant į vaiko jau turimą patirtį, vaikų amžių bei ugdymosi perspektyvą, priešmokyklinio ugdymo tikslus ir uždavinius.

15. Diferencijavimo. Ugdymo procesas grindžiamas visapusišku amžiaus tarpsnio ypatumų žinojimu, atsižvelgiama į vaiko ar vaikų grupės ugdymosi poreikius. Ugdymo tikslai diferencijuojami ir individualizuojami.

III SKYRIUS TIKSLAI IR UŽDAVINIAI

16. Tikslas – atsižvelgiant į pažangiausias mokslo, visuomenės raidos tendencijas ir į kiekvieno vaiko prigimtines galias, jo patirtį, ugdymo(si) poreikius, vadovaujantis humanistinėmis ir demokratinėmis vertybėmis, užtikrinti optimalią vaiko raidą.

17. Uždaviniai:

17.1. saugoti ir stiprinti psichinę, emocinę, fizinę vaiko sveikatą, tenkinti saugumo, aktyvumo poreikius, ugdyti saugios ir sveikos gyvensenos įgūdžius;

17.2. ugdyti gebėjimą suvokti kalbos prasmę, ją vartoti bendraujant, atrendant, pažistant save bei pasauly, perimant bendrasias žmogaus vertėbes jas pačiam kuriant;

17.3. plėsti ir turtinti vaiko patyrimą per sąlytį su gamta ir aplinkiniu pasauliui, sudaryti galimybes atrasti ir perimti įvairius pažinimo būdus;

17.4. skatinti veikti, bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais ir suaugusiais, plėtoti emocinę, socialinę, kultūrinę patirtį;

17.5. lavinti ir turtinti vaiko meninę raišką, padėti jam žengti į meno pasauly, ugdyti gebėjimą pajusti asmeninės kūrybos džiaugsmą įvairiomis meninės raiškos formomis;

17.6. įgyvendinti ugdymo turinį, atitinkantį 2–6 metų vaikų raidos bendruosius ir individualiuosius ypatumus, padėti kiekvienam vaikui darniai augti ir ugdytis pagal visas programoje įvardintas kompetencijas.

IV SKYRIUS UGDYMO TURINYS, METODAI, PRIEMONĖS

18. Ugdymo turinio įgyvendinimo aspektai:

18.1. Kasdienio gyvenimo įgūdžiai	
Vertinė nuostata. Noriai ugdomi sveikam kasdieniam gyvenimui reikalingus įgūdžius Esminis gebėjimas. Tvarkingai valgo, savarankiškai atlieka savitarkos veiksmus: apsirengia ir nusirengia, naudojasi tualetu, prausiasi, šukuoja. Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje	
Numatomi pasiekimai	Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)
1-asis žingsnis. Bando savarankiškai valgyti ir gerti iš puodelio.	1–3 metai Pats laiko šaukšteli, bando juo valgyti, semti. Dviem pirstais arba sauja irna maistą. Laiko puodelį, bando iš jo gerti. Valgo sriuba, košę šaukštū, geria iš puoduko. Rodo į tualeto duris, atsineša puoduką ar savais ženklais pasako, kad nori tušintis ar šlapintis. Kiša kojų į batuką, ranką į rankovę, deda kepurę ant galvos. Tiesdamas nešvarias rankas suaugusiajam prašo jas nuplauti ar nušluostyti. Prašomas ir padedamas išpučia nosį į nosinę, nesa žaislus į jiems skirtą vietą. Valgo šaukštū, šaukšteliu, šakute. Pasako, kokius patiekalus mėgsta. Priminus arba pats savarankiškai eina į tualetą, plaunasi rankas. Mégina apsiuti batus, sagstyti sagas, varstyti batų raištelius. Susitepus plaunasi rankas, prausiasi ir šluostosi veidą. Pažaidės žaislus sudėlioja į jiems skirtas vietas
2-asis žingsnis. Valgo ir geria padedamas arba savarankiškai. Kartais parodo mimika, ženklaus arba pasako, kada nori tušintis ar šlapintis. Suaugusiojo rengiamas vaikas „jam padeda“. Suaugusiojo padedamas plaunasi, šluostosi rankas, išpučia nosį. Paprašytas padeda žaislą į nurodytą vietą.	4–6 metai Valgo neskubėdamas, gerai sukranto, naudojasi šakute, šaukštū, pradera naudotis peiliu, servetėle nusivalo burną, pavalgęs padėkoja. Žino, kad galima apsinuoduti valgant nepažtama uogas, vaisius. Šiek tiek suaugusiojo padedamas maunasi (nusimauna) kelnes, aumasi (nusiauna) batus, šlepetes, velkasi (nusivelka) megztini, užsideda (nusima) kepure. Pastebi, kad yra nešvarus, savarankiškai prausiasi, nusiūsto rankšluosčiu, priminus šukuojas plaukus šukomis, čiaudėdamas prisdengia burną ir nosį. Pažaidės sudėlioja žaislus į vietas. Varto vaikiškus žurnalus, klausosi skaitomu kūrinėliu apie saugų elgesį, suprantą, kad negalima imti degtukų, vaistų, aštrijų ir kitų pavojingų daiktų.
3-asis žingsnis. Savarankiškai valgo ir geria. Pradeda naudoti stalo irrankius. Pasako, ko nori ir ko nenori valgyti. Pats eina į tualetą, suaugusiojo padedamas susitarko. Suaugusiojo padedamas nusirengia ir apsirengia, bando prausitis, nusiūstuoti veidą, rankas. Padeda į vietą vieną kitą daikta	4–6 metai Valgo neskubėdamas, gerai sukranto, naudojasi šakute, šaukštū, pradera naudotis peiliu, servetėle nusivalo burną, pavalgęs padėkoja. Žino, kad galima apsinuoduti valgant nepažtama uogas, vaisius. Šiek tiek suaugusiojo padedamas maunasi (nusimauna) kelnes, aumasi (nusiauna) batus, šlepetes, velkasi (nusivelka) megztini, užsideda (nusima) kepure. Pastebi, kad yra nešvarus, savarankiškai prausiasi, nusiūsto rankšluosčiu, priminus šukuojas plaukus šukomis, čiaudėdamas prisdengia burną ir nosį. Pažaidės sudėlioja žaislus į vietas. Varto vaikiškus žurnalus, klausosi skaitomu kūrinėliu apie saugų elgesį, suprantą, kad negalima imti degtukų, vaistų, aštrijų ir kitų pavojingų daiktų.
4-asis žingsnis. Valgo gana tvarkingai. Primeramas po valgio skalauja burną. Pasako, kodėl reikia plauti vaisius, uogas, daržoves. Padeda suaugusiajam serviruoti ir po valgio sutvarkyti stalą. Dažniausiai savarankiškai naudojasi tualetu ir susitarko juo pasinaudojės. Šiek tiek padedamas apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Šiek tiek padedamas plaunasi rankas, prausiasi, nusiūsto rankas ir veida. Priminus čiaudėdamas ar kosēdamas prisdengia burną ir nosį. Gali sutvarkyti dalį žaislų, su kuriais žaidė. Pasako, kad negalima imti degtukų, vaistų, aštrijų ir kitų pavojingų daiktų.	Valgo neskubėdamas, gerai sukranto, naudojasi šakute, šaukštū, pradera naudotis peiliu, servetėle nusivalo burną, pavalgęs padėkoja. Žino, kad galima apsinuoduti valgant nepažtama uogas, vaisius. Šiek tiek suaugusiojo padedamas maunasi (nusimauna) kelnes, aumasi (nusiauna) batus, šlepetes, velkasi (nusivelka) megztini, užsideda (nusima) kepure. Pastebi, kad yra nešvarus, savarankiškai prausiasi, nusiūsto rankšluosčiu, priminus šukuojas plaukus šukomis, čiaudėdamas prisdengia burną ir nosį. Pažaidės sudėlioja žaislus į vietas. Varto vaikiškus žurnalus, klausosi skaitomu kūrinėliu apie saugų elgesį, suprantą, kad negalima imti degtukų, vaistų, aštrijų ir kitų pavojingų daiktų.
5-asis žingsnis. Valgo tvarkingai, dažniausiai taisyklingai naudojasi stalo irrankiais. Domisi, koks maistas sveikas ir naudingas.	Stalo irrankius dažniausiai naudoja pagal paskirtį, servinuoja įr tvarko stalą, įvardija keliis sveikus maisto produktus (morką, obuoli, pieną ir t. t.) bei keliis nenaudingus

Serviruoja ir tvarko stalą, vadovaujamas suaugusiojo. Savarankiškai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Priminus plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto rankas ir veidą. Priminus tvarkosi žaislus ir veiklos vieta. Žaisdamas, ką nors veikdamas, stengiasi saugoti save ir kitus. Priminus stengiasi sedeti, stoveti, vaikščioti taisyklingai.

6-asis žingsnis. Valgo tvarkingai. Pasako, jog maistas reikalingas, kad augtume, būtume sveiki. Ivardija vieną kitą maisto produkta, kurį valgyti sveika, vieną kitą – kurio vartojimą reikėtų riboti. Savarankiškai serviruoja ir tvarko stalą. Savarankiškai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Suaugusiuju padedamas pasirenka drabužius ir avalynę pagal orus. Priminus ar savarankiškai plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto rankas ir veidą. Dažniausiai savarankiškai tvarkosi žaislus ir veiklos vieta. Savarankiškai ar priminus laikosi susitarą saugaus elgesio taisyklių. Stebint suaugusiam saugiai naudojasi veiklai skirtais aštriaus įrankiais. Žino, kaip saugiai elgtis gatvėje, kur kreiptis iškilus pavoju, pasiklydus. Priminus stengiasi vaikščioti, stoveti, sedeti taisyklingai.

7-asis žingsnis. Tvrkingai valgo, jaučia, kada alkanas, kada pasisotino, geria pakankamai vandens. Stengiasi valgyti įvairių maista. Ivardija kelis maisto produktus, kuriuos valgyti sveika, ir kelis, kuriuos reikėtų riboti. Savarankiškai serviruoja ir tvarko stalą. Dažniausiai savarankiškai ar priminus plaunasi rankas, prausiasi, šukuojas. Savarankiškai tvarkingai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna. Suaugusiuju padedamas arba savarankiškai pasirenka drabužius ir avalynę pagal orus. Savarankiškai tvarkosi žaislus ir veiklos vieta. Savarankiškai laikosi sutartų saugaus elgesio taisyklių. Žino, kaip saugiai elgtis gatvėje, kelyje, prie vandens telkinii, ant ledo, gaisro metu, su elektros prietaisais, vaistais. Žino, kaip saugiai elgtis su nepažįstamais žmonėmis ir gyvūnais. Kad būtų sveikas, stengiasi vaikščioti, stoveti, sedeti taisyklingai

sveikatai (traškučius, kokakola, guminukus). Pasako, kad pieną, mėsa, vaisius, daržoves valgyti naudingiau nei saldumynus. Žino ir pasako, kaip reikia apsirengti šiltu ar šaltu oru, savarankiškai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna, priminus savarankiškai pasikeičia sušlapusius rūbus, saugo rūbus, kad nesutepu, pasideda juos tvarkingai. Suaugusiojo padedamas kloja lovą. Pažaidės tvarkosi veiklos vieta, sudeda žaislus, valo stalą, šluosto dulkes, aikštelię surenka šiuksles. Saugiai elgiasi grupėje, lauko aikšteliėje: stengiasi bėgti neklidydamas kitų, nelipiti ant tvoros, taisyklungai sėdi ant kilimo, prie stalo, stengiasi nesikūrinti. Suaugusiojo padedamas organizuoja viktorinas, projektus apie saugų elgesį, diskutuoja, kaip konfliktus spresti taikiai.

Taisyklungai naudojasi peiliu. Valgydamas laiko šakutę kairiąja, peili – dešiniją ranka, šaukštą ir šaukšteli – tarp prišų. Pasakoja, ką dažniausiai valgo pusryčiams, pietums ir vakarienei, diskutuoja, kodėl žmogus valgo, domisi paveikslėliais su įvairiais maisto produktais ir patiekalais, juos rūšiuoja, aptaria. Kuria kūrybinius darbelius, inscenizacijas su sveikais produktais ir patiekalais. Klausosi skaitomų knygelių, vaidina, žaidžia loto, žiūri filmukus apie žmogui naudingus maisto produktus, rūšiuoja maisto produktus ar jų paveikslėlius į naudingus ir vengtinus. Jaučia, kada sušilo ar sušalo, savarankiškai apsirengia ar nusirengia megztini, striuke, pasikeičia sušlapusius rūbus, avalynę. Plaunasi rankas, prausiasi, tvarkosi. Pjausto daržovės, vaisius, siurva, siuvinėja, kala vinis, dygsniuoja audinių. Lankosi gaistrinėje, policijoje, ligoninėje, vaistinėje, autoservise. Stebi vienas kitą ir perspėja, kad vaikščiotų ar sėdėtų taisyklingai.

Ugdymo formos, metodai, būdai: stebėjimas, pokalbis, diskusija, tyrinėjimas, bandymas, eksperimentavimas, vaizduotės žaidimai, bendra kūrybinė veikla, meninė raiška ir kitų metodai.

Priemonės: siužetiniai žaislai, žaisliniai stalų įrankiai, prauštuvė, virtuvėlė, vaisių, daržovių mulfiažai, žaisliniai indeliai, parduotuvės kasa, įvairių profesijų žaisliniai įrankiai, priemonės, loto, dėlionės, didaktiniai bei kortelių žaidimai, plakatai, pasakų knygelės, paveikslėliai, atvirutės, šviesos stalas, garso, vaizdo bei video įrašai, fotografijų albumai, kamuolių

18.2. Fizinis aktyvumas	
Numatomi pasiekimai	Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)
Vertybini nuostata. Noriai, džiaugsmingai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus	1–3 metai
Esiminis gebėjimas. Eina, bėga, šliaužia, ropoja, lipa, šokinėja koordinuotai, išlaikydamas pusiausvyra, spontaniškai ir tikslingai atlieka veiksmus, kuriems būtina akių-rankų koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika	Atsiispiria kojomis nuo suaugusiojo delnų, ropoja laiptais aukštyn, vaikšto laikydamasis įvairiu atstumu sustatyti baldą, laiko žaislą, juo suduoda per daiktus, siekia ir čiumpa žaislus, perima ji iš vienos rankos į kita, žaidžia su įvairaus dydžio kamuoliukais, balionais.
1-asis žingsnis. Sėdi, šliaužia, ropoja pirmyn ir atgal, įkalnėn ir nuokalnėn, laiptais aukštyn, ko nors išitvėrės atsistoja, stovi laikydamasis ar savarankiškai, žingsniuoja laikydamasis, vedamas arba savarankiškai, išlaiko pusiausvyra. Tikslingai siekia daikto, rankos judėjimą sekā akimis, pačiumpa ir laiko daikta saujoje, paglosto žaislą jo nečiupdamas, kiša į burną, purto, mojuoja, stuksena, gniaužo, dviem pirštais – nykščiu ir smiliumi – suima smulkų daikta, perima daiktus iš vienos rankos į kitą.	Vaikšto pasiėmės žaislą, eidamas sustoja, keičia kryptį, lipa kelij pakopų laiptais, laikydamasis laiptų tureklų. Užlipa ir nulipa nuo kėdės. Sudeda 4–6 kaladėles vieną ant kitos, varto knygeles po vieną puslapį, atsuka, užsuka dangtelius. Glamžo popieriaus lapa, gamina kamuoliuką. Lipdo iš minkšto plastilino, ploja rankomis, ridena, mėto, gaudo kamuoli.
2-asis žingsnis. Savarankiškai atsistoja, stovi, atsiupia, pasilenkia, eina į priekį, šoną ir atgal, eina stumdamas ar tempdamas daikta, bėga tiesiomis kojomis, atsisėdės ant riedančio žaislo stumiasi kojomis, pralenda per kliūtis keturpėčia, paddedamas lipa laiptais aukštyn pristatomuoju žingsniu, spiria kamuoli išlaikydamas pusiausvyra. Pasuka tiešą, apverčia plaštaką delnu žemyn, pasuka delnu aukštyn, mosteli plaštaka, paima daikta iš viršaus apimdamas ji pirštais, išmetą daiktus iš rankos atleisdamas pirštus, ploja rankomis. Ridena, meta, gaudo kamuoli.	Vaikas stovi ant vienos kojos (apie 3–4 sekundes), po to pakeičia koją. Vaikšto, bėgioja aplink pagalvę, gulintį ant grindų, jos neužkludydamas. Vaikas vaikšto imituodamas gyvūnus. Ant grindų išdėstyti pėdos – vaikas jomis eina paprastai, ant piršų galų. Laikomas už rankos šokinėja abiem kojomis, ant vienos kojos, paskui ant kitos. Vaikas imeta sagą, kaštoną, gilę į déžutę, kurioje padaryta tinkamo dydžio anga. I išvirkšią pusę išverčia savo kojines. Riedamatas ar mesdamas kamuoli, vaikas taiko į kėgius, išdeliotus ant žemės, vartelius. Atsuka ir užsuka įvairaus dydžio dangtelius, sudeda dangtelius, sudeda daiktelius, ant pastato 5–6 kubų bokštą), ant siulų
3-asis žingsnis. Pastovi ant vienos kojos (3–4 sekundes). Tikslingai, skirtingu ritmu eina ten, kur nori, vaikščiodamas apeina arba peržengia kliūtis, eina placia (25–30 cm) linija. Bėga keisdamas kryptį, greitį. Lipa ir nulipa laiptais pakaitiniu žingsniu, laikydamasis suaugusiojo rankos ar tureklų. Atsiispirdamas abiem kojomis pašoka nuo žemės, nušoka nuo laiptelio, persoka liniją, spiria kamuoli. Geriau derina akių-rankos, abiejų rankų, rankų ir kojų judesius, todėl tiksliau konstruoja, veria ant virvutės sagas,	Vaikas stovi ant vienos kojos (apie 3–4 sekundes), po to pakeičia koją. Vaikšto, bėgioja aplink pagalvę, gulintį ant grindų, jos neužkludydamas. Vaikas vaikšto imituodamas gyvūnus. Ant grindų išdėstyti pėdos – vaikas jomis eina paprastai, ant piršų galų. Laikomas už rankos šokinėja abiem kojomis, ant vienos kojos, paskui ant kitos. Vaikas imeta sagą, kaštoną, gilę į déžutę, kurioje padaryta tinkamo dydžio anga. I išvirkšią pusę išverčia savo kojines. Riedamatas ar mesdamas kamuoli, vaikas taiko į kėgius, išdeliotus ant žemės, vartelius. Atsuka ir užsuka įvairaus dydžio dangtelius, sudeda dangtelius, sudeda daiktelius, ant pastato 5–6 kubų bokštą), ant siulų

ridena, mėto, gaudo, spiria kamuoļi, įkerpa popieriaus krašą	suveria sargas. Vaikas gaudo suaugusiojo metama kamuoļi, kai tik pagauna, kamuolys metamas iš naujo, vis labiau nuo jo tolstant. Įkerpa žirklėmis popieriaus kraštą 4–6 metai
4asis žingsnis. Stovėdamas pasistebia, atsistoja ant kulnų, stovėdamas ir sėdėdamas atlieka įvairius judesius kojomis bei rankomis. Eina ant pirštų galų, eina siaura (5 cm) linija, gimnastikos suoleliu, lipa laiptais aukštyne ir žemyn nesilaikydamas už turėklų, šokinėja abiem ir ant vienos kojos, nušoka nuo paaukštinimo. Mina ir vairuoja triratuką. Pieštuką laiko tarp nykščio ir kitų pirštų, tiksliau atlieka judesius plaštaka ir pirštais (ima, atgnybia, suspaudžia dviem pirštais, kočioja tarp delnų) bei ranka (mojuoja, plasnoja). Ištestomis rankomis paguna didelį kamuoli. Judesius tiksliau atlieka kaire arba dešine ranka, koja.	Žaisdamas juda įvairiais būdais: vaikšto kaip gandras, šokinėja kaip varlytė, įvairiu greičiu mina „dviratį“, suglaustomis kojomis šoka į apskritimo virų, paskui į išorę, šokinėja viena koja, stovėdamas stiebiasi, atsistoja ant kulnų, laipoja laiptais aukštyne ir žemyn. Pieštuku, teptuku piešia, bražo nesudėtingas figūras, iš plastilino, tešlos, modelinio lipdo įvairius daiktus, kerpa žirklėmis, paveikslėlius klijuoja ant popieriaus, glamžo popierių ir formuoja įvairaus dydžio gumuliukus, išveria batų raištelius ir iš naujo suveria, atsegia ir užsegia sargas, paprašytas surenka pagaliukus po vieną ir ideda į dėžutę, kaišioja pagaliukus. Vieną ant kito sudėlioja 8–10 kubų bokštus. Piršteliu ar pieštuku vedžioja labirintą, žaidžia pirštučių žaidimus, su pupomis, grikiais, kitomis kruopomis, žnyplėmis, pincetu perdeda įvairaus dydžio karoliukus iš vieno indo į kita. Eina „tip-top“ žingsneliais. Šoka į šoną, greitai laksto, sustoja ir pajuda iš vietas, užlipa ant paukštinimo ir nušoka ant žemės, meta kamuoli, gniūžte į taikinj, meto kamuoli vienas kitam ir gaudo, meta į žemę viena ranka, o kita ranka į paguna, laipoja kopėtėlėmis, bokšteliu, dalyvauja bėgimo estafetėse, žaidžia įvairius šuolių žaidimus, šokinėja per šokdynę, lanką. Piesia, rašo pieštuku, bando piešti statinius, gyvūnelius, pieštuką laiko taisyklingai, piešia įvairias linijas, apveda stiklinę, apversta lėkštutę, puoduką, žaidžia su pipete, ant siūlo veria sagas, rutuliukus, karolius. Apsirengia ir nusirengia, (už)riša kilpas, pina kasą iš siūlų, veja virvelės, dėžutes apsagsto skalbiniu segtukais, išisupā sūpynėse ir supasi. Juda greta kito vaiko poroje, ratu, rikiuotėje, sutartinai su kitais vaikais. Važiuoja dviračiu placiu ir siauru takeliu, ratu, estafetėse juda greta kito poroje, ratu, rikiuotėje, sutartinai su kitais vaikais, žaisdamas bėgioja pristatomuoju ir pakaitiniu žingsniu, įkalnėn, nuokalnėn, žaidžia sportinius žaidimus, varžosi tarpusavyje, dalyvauja estafetėse, šokinėja per gumytę, žaidžia komandinius žaidimus: krepšinių futbolą, badmintoną, kėglių žaidimus. Savarankiskai įveria siūlą, siuvinėja pagal trafaretą ornamentus, dygsniuoja, lopo, neria vašeliu, dygsniuoja pagal maišelius, taisyklingai naudojasi žirklėmis, kerpa įvairias formas, daro kutus derindamas veiksmus. 7asis žingsnis. Eina ratu, poroje, prasilenkdamas, gyvatėle, atbulomis, šonu. Išvermingas, bėga ilgesnius atstumus. Bėga pristatomuoju ar pakaitiniu žingsniu, aukštai keldamas kelius, bėga suoleliu, įkalnėn, nuokalnėn. Šokinėja ant vienos kojos judėdamas pirmyn, šoka į toli, į aukštį. Važiuoja dviračiu. Rankos ir pirštų judesius atlieka vikriau, greičiau, tiksliau, kruopščiau. Tiksliau valdo pieštuką bei žirkles ką nors piešdamas, kirpdamas. Su kamuoliu atlieka sportinių žaidimų elementus, žaidžia komandomis, derindamas veiksmus.

pajuda iš vienos. Išlaiko saugų atstumą eidamas, bėgdamas šalia draugo, būryje. Bėga derindamas du ar daugiau jūdesių (bėga ir varosi, spiria kamuoli, bėga ir mojuoja rankomis, kaspinais). Šokinėja derindami du skirtingus rankų ir (ar) kojų jūdesius (šoka per virvutę, žaidžia „Klases“). Piešučią ir žirkles laiko taisyklingai, kerpa gana tiksliai, sulenkia popieriaus lapą per puse, i keturius dalis. Tiksliai kopijuoja formas, raides. Meta ir kartais pataiko kamuoli i krepši, vartus, taikinių.

Metodai: stebėjimas, analizavimas, pokalbis, kartojimas, tyrinėjimas, žaidimas, eksperimentavimas, žaidimas, estafetas, varžytuvės, sportinės pramogos, viktorinos, svečiai, kūrybiniai darbai ir kiti metodai.

Priemonės: įvairaus dydžio kamuoliai, kopėtėlis, suoliukai, takeliai, įvairios dėžės, krepšiai, lindynės, čiužiniai, čiužimo kalneliai, lazdelės, vėliavėlis, lankai, šokdynės, virvės, kegliai, badmintonas, pagalvės, šokinėjimo kamuoliai, riedantys žaislai, roges, laipiojimo kalneliai, sieneles, kubai, briaunuota lenta, batutas, sekundometras, smėlio maišeliai, parašutas, palapinė, saugaus eismo priemonės, plakatai ir kt.

18.3. Emocių suvokimas ir raiška

Vertybinių nuostatai. Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais

Esminis gebėjimas. Atpažista bei įvardina savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, išprastose situacijoje emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais kitiems priimtiniais būdais, žodžiais ir elgesiu atsilepia į kito jausmus (užjaucia, padeda)

Numatomi pasiekimai	Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)
1-asis žingsnis. Mimika, kūno jūdesiai ir garsais išreiškia džiaugsmą, liūdesį, baimę, pyktį. Patiria išsiškyrimo su tėvais nerimą ir džiaugsmą jiems sugrįžus. Išreiškia nerimą, pamatęs nepažistamą žmogų. Atspindi kitų vaikų emocijų raišką (kartu juokiasi, jei juokiasi kitas, nusimena, jei kitas verkia).	Verkia, kai yra alkanas, šlapias ar ilgesniam laikui paliktas vienas. Kai vaiku besirūpinantis suaugusysis grēta, vaikas nuo jo atsiskiria ir drąsiai tyrinėja aplinką, rizikuoja. Ko nors išsigandęs, bėga pas suaugusijį ir jo raminamas greitai nurimsta. Atsiskyrės liūdi, verkia, vėl susitikęs – džiaugiasi, leidžiasi, nori būti jo raminamas. Krykštauja, kai suaugusieji su juo žaidžia. Kai grupėje verkia kitas vaikas, kūdikis irgi gali pravirksti. Vaikas džiaugsmą išreiškia ir raminiai šypsodamasis, ir kvatodamas balsu. Ilgesni laiką pabūna linksmas arba ramus, lengvai ižvelgiamos pasikeitusių nuotaikų pavaрgo, kitas vaikas atémė žaislą ir pan. Meta žaislą ant grindų ir, jeigu auklėtojas šypsodamasis jį paduoda, šis juokdamasis jį vėl meta ant grindų. Paklaustas „Kuris verkia?“, vaikas parodo paveikslėlių su verkiančiu kiškiuku, paklaustas „Kuris juokiasi?“, rodo paveikslėlių su besijuokiančiu vaiku. Žūri į verkiantį vaiką ir užjaudamas jam duoda savo žaislą, paglosto.
2-asis žingsnis. Džiaugsmą, liūdesį, baimę, pyktį reiškia skirtingu intensyvumu (nuo silpno nepatenkinto niuržejimo iki garsaus rėkimo). Emocijos pastovėnės, tačiau dar būdinga greita nuotaikų kaita. Atpažista kito vaiko ar suaugusiojo džiaugsmo, liūdesio, pykčio emocijų išraiškas.	Ant suaugusiojo supykęs vaikas atpažista šį jausmą ir gali pareikšti: „Aš piktas!“ Jei kitas vaikas šypsodamasis jam tiesia žaislą – pats nusiypso ir pradeda su juo žaisti. Kai kitas vaikas atima žaislą, verkia ir laukia auklėtojo pagalbos. Nušičiūva, jei auklėtojas išsigąsta paliejęs vandenį
3-jasis žingsnis. Pradeda atpažinti, ką jaučia, turi savus emocijų raiškos būdus. Pradeda vartoti emocijų raiškos žodellius ir emocijų pavadinimus. Pastebi kitų žmonių emocijų išraišką, atpažista aiskiausiai reiškiamas emocijas ir i jas skirtingai reaguoja	

(pasitrukia šalin, jei kitas piktas; glosto, jei kitas nuliūdės)

		4–6 metai
4-asis žingsnis. Pradeda suprasti, kad skirtingose situacijose (per giminimo dieną, susipykus su draugu) jaučia skirtingas emocijas, kad jas išreiškia mimika, balsu, veiksmais, poza. Pavadina pagrindines emocijas. Atpažista kitų emocijas pagal veido išraišką, elgesį, veiksmus. Geriau supranta kitų emocijas ir jausmus, dažnai tinkamai į juos reaguoja (pvz., stengiasi paguosti, padėti). Pradeda suprasti, kad jo ir kitų emocijos gali skirtis (jam linksma, o kitam tuo pat metu liūdna).	Stovėdamas prieš veidrodį paprašytas nutaiso linksmą, liūdną, piktą veido išraišką. Nuotaikų veideliais pažymi savo nuotaiką. Pavadina pagrindines emocijas išreiškia mimika, balsu, veiksmais, poza. Klausosi pasakojimų bei grožinės literatūros kūrinelių apie jausmus ir jų išraišką. Žaidžia žaidimus, skatinančius tyrinėti ar imituoti kitų žmonių nuotaiką.	
5-asis žingsnis. Atpažista bei pavadina savo jausmus ir įvardija situacijas, kuriose jie kilo. Vis geriau supranta ne tik kitų jausmus, bet ir situacijas, kuriose jie kyla (pakviečia žaisti nuliūdusį vaiką, kurio į žaidimą nepriėmė kiti). Pradeda kalbėtis apie jausmus su kitais – pasako ar paklausia, kodėl verkia.	Kalba apie jausmus su kitais – pasako ar paklausia, kodėl pyksta, kodėl verkia. Tariasi su draugu žaisti žaislu paeiliui. Emocijas reiškia dainuodamas, priešdamas, šokdamas, komentuoja jausmų paveikslėlius. Gaminia ir siunčia atvirukus draugams įvairiomis progomis. Žaidžia žaidimus, skatinančius sakyti „komplimentus“ draugams. Žaidžia vaidmenų žaidimus, išsiaučiant į kito savijautą. Pasako, kada buvo linksmas, liūdnas ar piktas. Pakviečia kitą vaiką žaisti, jei šis atrodo draugiskai nusiteikęs. Auklėtojui praneša, jei kitas vaikas liūdi ar reikia pagalbos. Žino keletą išeicių, ką galima daryti, kai kas nors erzina, atima žaislus, suduoda. Erzinamas nepuola muštis, bet pasako auklėtojui.	
6-asis žingsnis. Apibūdina savo jausmus, pakomentuoja juos sukėlusias situacijas bei priežastis. Beveik neklysdamas iš veido mimikos, balso, kūno pozos nustato, kaip jaučiasi kitas, pastebi nuskriaustą, nusiminusį ir dažniausiai geranoriškai stengiasi jam padėti. Pradeda kalbėtis apie tai, kas gali padėti pasijusti geriau, jei esi nusiminės, piktas.		
7-asis žingsnis. Domisi savo ir kitų emocijomis, jausmais bei jų raiška. Atpažista ir įvardija ne tik savo jausmus, bet ir nuotaikas bei jų priežastis. Atpažista kitų emocijas ar jausmus, bando į juos atsilipti (paguosti, užjausti), keisti savo elgesį (susilaikyti, neskaudinti, atsižvelgti į kito norus)	Ugdymo formos, metodai, būdai: stebėjimas, pokalbis, diskusija, tyrinėjimas, bandymas, eksperimentavimas, vaizduotės žaidimai, bendra kūrybinė veikla.	
Priemonės: šviesos stalas, loto, dėlionės, didaktiniai bei kortelių žaidimai „Pažink jausmus“ ir pan., plakatai, jausmų bei pasakų knygelės, atvirutės, garso, vaizdo bei video išraišai, siužetinių žaislų, fotografijų albumai, emocijų veidukai, kamuolai „Emocijos“ ir kt.	Priemonės: šviesos stalas, loto, dėlionės, didaktiniai bei kortelių žaidimai „Pažink jausmus“ ir pan., plakatai, jausmų bei pasakų knygelės, atvirutės, garso, vaizdo bei video išraišai, siužetinių žaislų, fotografijų albumai, emocijų veidukai, kamuolai „Emocijos“ ir kt.	
Vertybinių nuostatai. Nusiteikęs valdyti emocijų raišką ir elgesį	18.4. Savireguliacija ir savikontrolė	
Esiminis gebėjimas. Laikosi susitarimų, elgiasi mandagiai, taikiai, bendraudamas su kitais bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus (suvaldo pyktį, neskaudina kito), išsaudrinės geba nusiraminti		
Numatomi pasiekimai	Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)	
	1–3 metai	

1-asis žingsnis. Gerai jaučiasi įprastoje aplinkoje. Nusiramina kalbinamas, nesėjamas, supamas. Tapatinasi su suaugusiojo, prie kurio yra prisirušęs, emocijomis. 2-asis žingsnis. Išsigandęs, užsigavęs, išalkęs nusiramina suaugusiojo kalbinamas, glaudžiamas, maitinamas. Pats ieško nusiramimino: apskabina minkštą žaislą arba čiulpia čiuptuką, šaukia suaugusijį, ropšiasi ant kelių. Pradeda valdyti savo emocijų rašką ir veiksmus, reaguodamas į juo besirūpinančio suaugusiojo veido išraišką, balso intonaciją, žodžius. 3-asis žingsnis. Yra ramus ir rodo pasitenkinimą kasdiene tvarka bei ritualais. Jeigu kas nepatiika, nueina šalin, atsisako bendros veiklos. Geriau valdo savo emocijų rašką ir veiksmus, reaguodamas į juo besirūpinančio suaugusiojo veido išraišką, balso intonaciją, žodžius. Žaisdamas kalba su savimi, nes kalba padeda sutelkti dėmesį, kontroliuoti savo elgesį. Išbando įvairius konfliktų sprendimo ar savo interesų gynimo būdus (rėkia, neduoda žaislo, pasako suaugusiajam ir kt.). Bando laikytis suaugusiojo prašymų ir susitarimų	Sutelkia žvilgsnį į žaislus, sekā juos akimis, pats ieško žaislo akimis. Įprastoje aplinkoje užmiega vienas. Nustoją verkti, kai mama arba tėtis paima ant rankų ir priglaudžia. Kai suaugusysis kalba linksmai, gyvai, kūdikis pradeda šypsotis. Pargriuvęs bėga pas juo besirūpinantį suaugusijį ir rodo, kur skauda. Raminamas nustoją verkti. Pavargęs migdosi apkabinęs savo mėgstamą minkštą žaislą. Pakelia ranką suduoti kitam vaikui, bet išgirdęs auklėtojo „Ne!“ ir pamateš griežtą veido išraišką, susilaiko.
4-asis žingsnis. Nusiramina, kalbėdamas apie tai, kas jি iškaudino, ir girdėdamas suaugusiojo komentarus. Pradeda valdyti savo emocijų rašką intensyvumą priklausomai nuo situacijos (pvz., ramioje aplinkoje džiaugsmą reiskia santūriau). Paklaustas ramioje situacijoje pasako galimas savo ar kito asmens netinkamo elgesio pasekmės. Nuolat primenant ir sekdamas suaugusiojo bei kitų vaikų pavyzdžiu laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių. Žaisdamas stengiasi laikytis žaidimo taisyklių. 5-asis žingsnis. Nusiramina, atsipalaudoja, klausydamas ramios muzikos, pabuvęs vienas, kalbėdamas su kitais. Vis dažniau jausmus išreiškia mimika ir žodžiai, o ne veiksmais. Ramioje situacijoje sugalvoja keliis konflikto sprendimo būdus, numato jų taikymo pasekmės. Retkarčiais primenamas laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių. Pats primena kitiem tinkamo elgesio taisykles ir bando jų laikytis be suaugusiuju priežiūros. 6-asis žingsnis. Pats taiko įvairesnius nusiramimimo,	Pats pasirenka žaislus, susiranda žaidimo draugų ir žaidžia. Noriai sėdasi prie stalо atėjus pietų metui. Ramių sutinka eiti miegoti. Prašo maisto arba norimo žaislo, o ne atima jি iš kito vaiko. Sutinka su suaugusiojo nuomone, kad nuskriaudė kita vaiką. Pasitraukia iš žaidimo, kai negauna norimo žaislo. Atsisako dalytis žaislu, laikosi jo ištvėręs, jeigu su juo dar nori žaisti. Sako „aš pat“, kai suaugusysis nori jam padėti. Neskaudžiai užsigaveč bando sulaikytį ašaras, jei auklėtojas šypsosi ir raminamai šneka. Pats susiranda žaislų, žaidžia greta kitų ir su kitais. Pasako, kad mašinyte važiuoja „brrr“. Suaugusiojo paprašytas prima atstumtą vaiką į žaidimą. Atiduoda žaislą suaugusiajam pasakius, kad žaislas ne tavo
4–6 metai Kalba apie tai, kas jি iškaudino. Bando tartis dėl norimo žaislo. Žaidžia vaikų vaidmenų žaidimus, kuriuose prisijma bendraamžio vaidmenį ivykusioje konfliktinėje situacijoje ir kartu ieško išeities. Žaidžia žaidimuis, skatinančius kontroluoti emocijų rašką. Įvardina tinkamus emocijų raiškos būdus. Priminus ir padendant susitarko žaislus, su kuriais žaide. Kreipiasi į suaugusijį, norėdamas pastiūkinti taisyklių pažeidimo pasekmes. Stengiasi laikytis žaidimo taisyklių. Nusiramiminiui klausosi ramios muzikos. Klausosi istorijų arba žaidžia žaidimus, kurių veikėjai pozityviai sprendžia konfliktus. Tariasi su draugu žaisti žaislu paeiliui. Atsako į problemų sprendimą skatinančius klausimus: „Kaip galima išspręsti šią problema? Kas atsitiks, jeigu padarysime taip?“. Sutvarko žaidimų vieta po žaidimo. Pasako auklėtojui apie kito vaiko elgesį ir stebėdamas auklėtojo reakciją, susidaro nuomone apie priimtiną elgesį grupėje. Bando sudrausminti išdykaujančius bendraamžius. Susipažsta su įvairesniais nusiramimimo, atsipalaivedavimo būdais (pastovėti prie	

atsipalaidavimo būdus (pastovi prie akvariumo su žuvytėmis, klauso pasakos, naudodamasis ausinėmis ir kt.). Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio jį provokuojančiose situacijose, ieško taikių išeicių, kad neskandintų kitų. Stengiasi suvaldyti savo pyktį, įmirši.

7-asis žingsnis. Susijaudinės, išsigandės, sutrikės bando nusiraminti ir ieškoti pagalbos. Taiko kelis skirtingus kitiems priimtinus emocijų ir jausmų reiškimo būdus. Numato, kaip jaustysi pats ar kitas asmuo įvairiose situacijose. Supranta, kad skirtingose vietose (darželyje, mokykloje ir kt.) yra kitokia tvarka, kitos taisykliės, linkes jas suprasti ir jų laikytis

Ugdymo formas, metodai, būdai: stebėjimas, pokalbis, diskusija, tyrinėjimas, bandymas, eksperimentavimas, vaizduotės žaidimai, žaidimai su taisykliemis, bendra kūrybinė veikla, meninė raiška, inscenacija ir kitai metodai.

Priemonės: siužetiniai žaisliukai, judrių bei vaidmenų žaidimų atributika, pasakos, M. Molickos kūrinėlis „Terapinės pasakos“, istorijos apie konflikta sprendimo būdus. Pavieikslai, grupės taisykliės, kortelių žaidimai „Gero elgesio taisykliės“ ir kt., ramios muzikos įrašai, animaciniai filmukai,

Vertybinių nuostatai. Save vertina teigiamai
Esminis gebėjimas. Supranta savo asmens tapatumą („aš esu, buvau, būsiu“), pasako, kad yra berniukas / mergaitė, priskiria save savo šeimai, grupei, bendruomenei, pasitiki savimi ir savo gebėjimais, palankiai kalba apie save, tikisi, kad kitiems jis patinka, supranta ir gina savo teises būti ir žaisti kartu su kitaais

Numatomi pasiekimai	Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)
1–3 metai	Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)

1-asis žingsnis. Reaguoja į pasakyta savo vardą. Pradeda jausti savo kūno buvimą – apžiūrinėja, tyrinėja savo rankas, kojas, stebi jų judėjimą. Apžiūrinėja, liečia kita vaiką, tyrinėja jo kūną. Jaučiasi svarbus kitiems – šypsosi, kryksta, kai aplinkiniai maloniniai bendrauja su juo.

18.5. Savivoka ir savigarba

akvariumo su žuvytėmis, klausytis pasakos, naujodant ausines ir kt.). Bendraamžio erzinamas nusisuka ir nueina šalin, susilaikydamas nuo konflikto. Klausosi kūrinėlių, terapinių pasakų ir kalba apie tinkamas išeities konflikinėse situacijose. Įvardina sudėtingus jausmus: nusivylimą, nerimą, pavydą. Suaugusiojo stebimas žaidžia kovos žaidimus, susivaldo, neužgauna kitų. Aiškinasi skirtumus tarp kovinių žaidimų ir pešinių tikrovėje. Paprašytas tvarko kitų išmėtytus žaislus, nors ir pyksta bei mano, jog tai neteisininga

Ugdymo formos, metodai, būdai: stebėjimas, pokalbis, diskusija, tyrinėjimas, bandymas, eksperimentavimas, vaizduotės žaidimai, žaidimai su taisykliemis, bendra kūrybinė veikla, meninė raiška, inscenacija ir kitai metodai.

Priemonės: siužetiniai žaisliukai, judrių bei vaidmenų žaidimų atributika, pasakos, M. Molickos kūrinėlis „Terapinės pasakos“, istorijos apie konflikta sprendimo būdus. Pavieikslai, grupės taisykliės, kortelių žaidimai „Gero elgesio taisykliės“ ir kt., ramios muzikos įrašai, animaciniai filmukai,

Vertybinių nuostatai. Save vertina teigiamai
Esminis gebėjimas. Supranta savo asmens tapatumą („aš esu, buvau, būsiu“), pasako, kad yra berniukas / mergaitė, priskiria save savo šeimai, grupei, bendruomenei, pasitiki savimi ir savo gebėjimais, palankiai kalba apie save, tikisi, kad kitiems jis patinka, supranta ir gina savo teises būti ir žaisti kartu su kitaais

Numatomi pasiekimai	Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)
1–3 metai	Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)

2-asis žingsnis. Turi savo kūno išorės vaizdinius – atpažista save nesenai darytose šeimose, savo atvaizdą veidrodje, pavadinima keliais kūno dalis. Supranta, ką ir kaip gali padaryti pats, išreiskia savo norus, pyksta, kai suaugusysis neleidžia to daryti. Džiaugiasi

Pamateis žaislą, su kuriuo žaidė vakar, prisimena save su žaislu ir kartoja veiksmus su juo, kita dieną pamatei tą žaislą vėl prisimins save žaidžiantį su tuo žaislu ir kartoje veiksmus. Vaikas tarsi jaučia, kad „su manimi tai jau vyko“ ir tai stiprina „aš“ jausmą. Pašauktas vardu, pasuka galvą, žiūri į akis. Žaidžia savo rankytėmis (suneria, viena liečia kitą), susitelkdamas patiriamiams pojūčiams. Liečia kitų plaukus, ausis, nosį, akis. Bando suduoti per barškutį. Pamateis ateinančią mama, šypsosi, tiesia rankas.

Parodo save nesenai darytose šeimose, vaikų grupės nuotraukose ir pasako savo vardą. Žiūrédamas į savo atvaizdą veidrodje pastebi dažus ant kaktos ir valo savo kaktą, o ne atvaizdą veidrodje. Sulaikius bėgantį, veržiasi iš rankų, įnirtingai reiškia protestą. Prieina prie suaugusiojo, kad parodytų, ko išmoko. Krykštauja, kai jam paplojama, jis

didėjančiomis savo galimybėmis judėti, atlirkti veiksmus, kalbėti, tikisi juo besirūpinančio suaugusiojo pritarimo, palaikymo, pagyrimo.

3-asis žingsnis. Kalba pirmuoju asmeniu: „aš noriu“, „mano“. Savo „aš“ sieja su savo veikla ir daiktų turėjimu – pasako, ką daro, ką turi. Pasako, kas jis yra – berniukas ar mergaitė, atskiria berniukus nuo mergaičių, pavadinia 5–6 kūno dalis. Didžiuojasi tuo ką turi ir ką gali daryti, tikisi, kad juo besirūpinantys suaugusieji įtikini vaikai ji mėgsta ir priima

pagiriamas.

Pasako savo varda. Nebesako „Gustė eina“, pasako „aš einu“. Tarp kitų daiktų atpažista savo atsineštą žaislą ir ji parodo. Atpažista savo pėdkelnes, megzini, suknelę. Jei mano, kad kitas ketina atimti jo žaislą, sako „čia mano“ ir eina prie suaugusiojo pagalbos. Paklaustas, „Kas tu esi – berniukas ar mergaitė?“, teisingai atsako: „Berniukas“ arba „Mergaitė“ . „Kodėl taip manai?“ – „Mamyčė sakė“, „Nes aš esu mergaitė“. Prašo, kad suaugusysis stebėtų tai, ką jis daro ir kaip daro, rodo suaugusiajam savo žaislą, reikalauja, kad jo darbelis būtų matomas

4–6 metai

4-asis žingsnis. Supranta, kad turi nuo kitų atskirą savo norą, ketinimą, jausmą pasaulį. Pasako, kaip jaučiasi, ko nori jis pats ir kaip jaučiasi, ko nori kitas asmuo. Supranta, kad suaugęs žmogus negalėjo matyti to, ką jis matė, ką darė arba kas atsitiko, jeigu nebuvvo kartu (tėvams pasakoja, ką veikė darželyje ir kt.). Mano, kad yra geras, todėl kitų ji megsta, palankiai vertina.

5-asis žingsnis. Supranta, kad jis buvo, yra ir visada bus tas pats asmuo: atpažista save kūdikystės nuotraukose, apibūdina savo išvaizdą, teisimai pasako, kad suaugęs bus vyras (moteris), tévelis (mamykė). Jaučiasi esąs šeimos, vaikų grupės narys, kalba apie šeimą, draugus. Save vertinimas nepastovus, priklauso nuo tuo metu išsakyto suaugusiojo vertinimo, siekia kitų dėmesio, palankią vertinimą.

Dalyvauja tyrinėjimų veiklose: „Kas aš esu?“, „Mano kūnas“, „Žmonių panašumai ir skirtumai“, „Mano ir kitų pomeigiai“, „Mano ir kitų jausmai“. Supranta, kad jam neskanai sriuba gali būti skani kitam vaikui. Pats būdamas linksmas arba ramus, galii suprasti ir paaiškinti, ką jaučia nuskriaustas bendraamžis. Pasakoja auklėtojui, ką veikė per išeiginės dienas, o šeimos nariams – ką veikė darželyje. Bando nutylėti savo prasि�žengimus. Giriasi, kad turi daug draugų, kad auklėtojas yra jo draugas.

Parodo save kūdikį iš namų atsinėštose nuotraukose. Pasako, kad jo vardas, akių spalva, mama ir tėtis niekada nepasikeis. Dažnai pasakoja, ką veikė namuose su mama, tėčiu ar kitais šeimos nariais. I grupę atejusiems tévams noriai aprodo grupe, pasakoja apie tai, ką joje veikė, apie draugus, auklėtoją. Tyrinėja: „Mano kūnas, pomeigiai, norai, gebėjimai praeityje, dabar, ateityje“. Žaidžia žaidimų, kuriuoose vaizduoja tai save, tai ką nors kita, save praeityje arba ateityje. Vaikas sako, kad jis yra blogas, nes auklėtojas ant jo supykto. Kitą dieną jis sako, kad yra geras, nes auklėtojas ji pagyrė. Vaikas nenori eti į darželį, nes kitu su juo nežaidžia (nors iš tiesų su juo nežaidžia tik vienas vaikas, su kuriuo jis nori žaisti).

Samprotauta apie save, savo pomėgius, veiklą: „Kas? Kada? Kaip? Kur? Kaip? Su kuo?“. Nupiešia save ir pakomentuoja, kaip atrodo, ką turi, ką veikia, pasako ką nors apie šeimą, bendruomenę. Tėvynė. Vaikas atsisako suduoti kitam, suprasdamas, kad jam skaudės. Vaikas sako, kad prieš pietus nevalgys atsineštų sausainių, juos suvalgys po pietų. Juokiasi pamates, kad supainiojo batus. Juokiasi netycia auklėtojų pavadinės mama. Kalba, diskutuoja apie fizines savybes, pomėgius ir elgesio savybes, šeimą, žodžių, veido išraiškos, pozos supranta, kada kitas palankiai ar nepalankiai musiteikės jo atžvilgiu

6-asis žingsnis. Vis geriau suvokia savo norus, jausmus, savybes, gebėjimus, šeimą, bendruomenę. Tėvynė. Ima suvokti save, kaip galintį daryti įtaką kitam (pralinksminti, padėti ir kt.) ir atsakingai pasirinkti (ką veikti, kaip elgtis, aktyviai dalyvauti priimant su jou gyvenimui ir veikla susijusius sprendimus ar kt.). Juokiasi iš savo kliaidų ar mažų nelaimių, jeigu jos nesukelė rimtų pasekmų. Save apibūdina, nusakydamas fizines ir elgesio savybes, priklausymą šeimai, grupei, gali pasakyti savo tautybę. Save ir savo gebėjimus vertina teigiamai. Stebi ir atpažista kitų palankumo ir nepalankumo jam ženklius (pasakyti žodžius, kvietimą žaisti kartu ir kt.).

7-asis žingsnis. Pasitiki savimi ir savo gebėjimais. Suprantą savo augimą, pasako, kaip atrodo, kuo domisi, ką veikia. Jaučiasi esas savo šeimos, grupės narys, priskiria save giminei (močiutės, seneliai, tetos, pusbroliai, pusseserės), gimtinei. Ima suprasti, ką jis gali padaryti, pakeisti, o kas nuo jo norų ir pastangų nepriklauso. Mokosi saugoti savo privatumą, siekia kitų pajankumo, yra tolerantiskas kitokiam (kalbančiam kita kalba, kitokios išvaizdos vaikui ir kt.)

Ugdymo formos, metodai, būdai: stebėjimas, pokalbis, diskusija, tyrinėjimas, išvyka, tautiniai renginiai, vaizduotės žaidimai, žaidimai su taisyklemis, bendra kūrybinė veikla, meninė raška, inscenizacija, projektinė veikla, bendradarbiavimas su socialiniu partneriu (apie save, šeima, tėvų profesijas, savo pomėgius, laisvalaikį, šventes, draugus, Tėvynę ir kt.). Kortelių žaidimai „Profesijos“, „Pažink jausmus“ ir kt. Grupės, darželio, miesto bei tautinė atributika

18.6. Santykiai su suaugusiaisiais

Vertybinė nuostata. Nusiteikės geranoriškai bendrauti ir bendradarbiavanti su suaugusiaisiais
Esmenis gebejimas. Pasitiki pedagogais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdienėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai reiškia jiems savo nuomone, tariasi, derasi; žino, kaip reikia elgtis su nepažystamais suaugusiaisiais

Numatomi pasiekimai	Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)
	1–3 metai

1-asis žingsnis. Verkia atskirkamas nuo tėvų, tačiau padedamas pedagogo pamäzu nurimsta ir išstraukti i veiklą. Atpažista juo besirūpinantį suaugusiją, džiaugiasi jি pamates, atsako jam kalbinamas, žaidinamas, siekia būti greta.

2-asis žingsnis. Sunkiai atskiria nuo mamos, tėcio ar globėjo. Akivaizdžiai parodo prierašumą prie juo besirūpinancio suaugusijo. Mégsta žausti kartu su juo, stebi ir megždoja jo žodžius, veiksmus. Priėš ką nors darydamas pažiūri į suaugusijoje veida, laukdamas pritarimo ar nepritarimo ženkly, atpažista suaugusijo emocijas, jausmus. Dažniausiai vykdą jam suprantamus suaugusijo prašymus, kreipiasi į jį pagalbos Bijo nepažystamų žmonių, nežinomos aplinkos, neįprastų žaisly.

Numatomi pasiekimai	Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)
	Atskirkamas nuo tėvų, kai auklėtojas jí paima ant rankų, atsisuka į tėvus, tiesiai į juos rankas, pravirksta, tačiau nešiojamas nurimsta, susidomi jam rodomas žaistlais. Šypsosi, čiauška ir džiaugsmingai juda, kai jí kalbina juo besirūpinantis auklėtojas. Šliaužia, ropoja, eina prie juo besirūpinančio auklėtojo, tiesiai rankas, kad šis jí paimitų, kai į grupę įjėna nepažistamas žmogus. Verkia ar sunerimsta, atskirkamas nuo tėvų, tačiau raminamas glaudžiasi prie auklėtojo, susidomi kitais vaikais ir žaidimais. Vaikas rodo suaugusijam stiprius jausmus: apkabina arba nusisuka, myluoja arba astumia. Išprašo iš suaugusijojo, kono – panešioti, padainuoti, paskaityti. Mégsta, kai jo žaidimą stebi, juo žavisi, jam pritaria juo besirūpinantis suauges žmogus. Nori lipti laiptais, palipa ant pirmos pakopos ir pažiūri į suaugusijoje veidą. Pamateš šypsena, lipa toliu, o griežta veido išraišką – sustoja ir laukia. Pargriuvės žviltgteri į suaugusijoje veidą, pamateš išgaščio išraišką, pravirksta, pamateš šypsena – atsistoją. Vaikas bijo etiti iš grupės į salę, bet gaunuoto meškinio; šalimasi judančiu ir neįprastai skambančiu žaisly. Stebėdamas spektaklį darželyje, išsiesta scenoje pamates nepatrauklų personažą. Dažniau išlieka ramus, kai artimieji atsisveikina ir išeina. Bėgiodamas kieme nutolsta nuo auklėtojo, apžiūrinėja aplinką, kitus vaikus, tačiau stengiasi auklėtojo neišleisti iš

3-asis žingsnis. Lengviau nei antraisiais metais atskiria nuo tėvų. Drasai veikia, rizkuoja, išbando ką nors nauja, kai šalia yra juo

besirūpinantis suaugusysis. Mégdžioja, tačiau žaidime savaip pertvarko suaugusiuju veiksmus, žodžius, intonacijas. Nori veikti savarankiskai ir tikisi suaugusiojo palaikymo, pagyrimo. Ne visada prima suaugusiojo pagalbą, kartais užsispirda. Ramių stebi nepažįstamus žmones, kai auklėtojas yra šalia jo arba matomas netoliene	akiu. Jei užėjes už čiuožyklas auklėtojo nemato, tuo pat grižta atgal. Snužetiniamė žaidime mègdžioja mamos, auklėtojo padėjėjo ir auklėtojo būtinius veiksmus, savaip juos sudeliiodamas į siužetą ir palydēdamas girdėtai žodžiais bei intonacijomis: maitina lélé, valo stala, šluoja grindis, tvarko žaislus. Pats susiranda žaislus, naudoja žaislus pakaitalus, nemègsta, kad suaugusysis siulytu žaidimo veiksmų seką, bet džiaugiasi pagyrimu. Dažnai kartoja „aš pats“, nesileidžia nurengiamas, aprengiamas, bando tai padaryti pats. Gali attakliai reikalauti, kad suaugusysis paduočių aukštais padėta greit dūžiantį ar žaidimui nesaugų daiktą. Iš draugo atima žaisla, jei tokį turi namie, ir sako „mano“, prašo suaugusiojo jam žaislą gražinti. Smalsiai apžiūrinėja į grupę atėjusius svečius, paima ju duodama žaisla, jeigu šalia yra auklėtojas
4-asis žingsnis. Lengvai atsiskiria nuo tévu ar globéjų. Grupėje jaučiasi saugus, rodo pasitikėjimą grupės auklėtojais, suprantą juj jausmus, bendradarbiaują su jais: guodžiasi, kalbasi, tariasi. Paklaustas suaugusiajam pasako savo nuomonę. Dazniausiai stengiasi laikytis suaugusiuju nustatytos tvarkos, priima ju pagalbą, pasiūlymus bei vykdo individualiai pasakyti prasymus. Mègsta ką nors daryti kartu su suaugusiuju. Kalbasi, ką nors veikia su nepažįstamais žmonėmis, kai auklėtojas yra šalia jo arba matomas netoliene	Rodo pasitikėjimą grupės auklėtojais, bendradarbiauja su jais: guodžiasi, kalbasi, klausia, tariasi. Paklaustas suaugusiajam pasako savo nuomonę, priima ju pagalbą, pasiūlymus bei vykdo individualiai pasakyti prasymus. Veikia kartu su suaugusiuju. Kalba apie šeimą, savo ir šeimos fotografijas. Kartu su tévais dalyvauja grupės veikloje, stalo žaidimu vakaruose, įvairiuose renginiuose. Istraukia į auklėtojo pasiūlytą veiklą, tačiau ją plétoja savitai, kalbasi su auklėtoju, ką ir kaip daro, klausia patarimų, prašo priemonių, rodo, ką padaré. Kasdienėse situacijoje klauso auklėtojo patarimo. Pasako savo norus, sumanymus, idéjas. Žaidžia žaidimus, skatinančius laikytis tvarkos, kontroliuoti savo elgesį, mokančius nusiraminti. Ką nors veikia, kuria su nepažįstamais žmonėmis, kai auklėtojas yra šalia jo arba matomas netoliiese. Prašo suaugusiojo išitraukti į ju žaidimus, toliau plétoja žaidima. Kalba apie tai, kuo naudingos elgesio taisykles, kodél būtina ju laikytis, kas nutinka, kai jos pažeidžiamos. Kalba apie tinkamą bendravimą su tévais, broliais ir seserimis. Grupės vakaronėse deklamuoją eilérašij kartu su šeimos nariais. Bendrauja su mažiau pažįstamais ar nepažįstamais žmonėmis grupėje, salėje ar įstaigos kieme, sugalvoja jems klausimų.
5-asis žingsnis. Rodo, prašo, siūlo, aiškina, nurodinėja, ištraukdamas suaugusijį į savo žaidimus, bendrą veiklą, pokalbius apie savijautą ir elgesį. Priima su veikla susijusius suaugusiojo pasiūlymus. Tikrina suaugusiojo išsakytas leistino elgesio ribas – atsklikusia, derasi, pasako, kaip pasielge kitas, ir laukia komentarių. Dažniausiai laikosi sutartų taisykių, suaugusiojo prasymų, pasiūlymu, tačiau stipriai supykęs, išsigandęs, susijaudinęs gali priešintis suaugusiajam. Draštai bendrauja su mažiau pažįstamais ar nepažįstamais žmonėmis grupėje, salėje ar įstaigos kieme.	Pasakoja savo rūpesčius ir džiaugsmus. Pasako, kokio elgesio norėtų grupėje ir kartu su auklėtoju suformuluoją taisyklę. Kartu su auklėtoju kuria elgesio grupėje taisykles, išsako savo nuomonę visais aktualiais gyvenimo grupėje klausimais. Ieško būdų, kaip pasakyti savo nuomonę, neįžeidžiant kitų (tévu, senelių, draugų). Aiškinasi bendravimo su nepažįstamais žmonėmis taisykles ir galimus pavoju. Pasakoja atsitikimus su suaugusiaisiais ir svarsto, kaip kita kartą panašiose situacijoje galėtų
6-asis žingsnis. Nusiteikęs geranoriškai, pagarbiai, mandagai bendrauti su suaugusiaisiais. Tariasi, diskutuoja su jais dėl dienovarkės ir elgesio taisykių, teikia pasiūlymus, stengiasi laikytis susitarimų, nors kartais su suaugusiuju bendrauja priešiskai. Kasdienėse situacijoje bando tinkamu būdu išsakyti priešingą nei suaugusiojo nuomonę. Paprašytas paaikšina, kodél	

negalima bendrauti su nepažistamais žmonėmis, kai šalia nėra juo besirūpinančio suaugusiojo. Žino, iš ką galima kreiptis pagalbos pasimetus, nutikus nelaimei.

7-asis žingsnis. Geranoriškai ir pagarbiai bendrauja ir bendradarbiauja su suaugusiaisiais. Pasitiki pedagogais, artimaisiais, juos gerbia, raimai jaučiasi su jais neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi. Patys pasiūlo suaugusiesiems idomią bendrą veiklą, išsako savo nuomone, siekia susitarimų, prašo pagalbos. Domisi suaugusiojo jausmais ir savijauta, užjaučia, pagaili, siūlo savo pagalbą. Žino, kaip reikia elgtis su nepažistamais suaugusiaisiais

Ugdymo formas, metodai, būdai: stebėjimas, pokalbis, diskusija, tyrinėjimas, išvykos, edukaciniai, sportiniai, kultūriniai bei tautinių renginių su šeimą, vaizduotės žaidimai, meninė raiška, situacijų inscenizacija, projektinė veikla, edukacinė veikla, informacinė valandėlės, foto paroda ir ktiniai metodai. Priemonės: įvairaus dydžio ir skirtingo skambantys žaislai. Šeimos fotografijos. Priemonės judriam žaidimui. Kortelių žaidimai „Gero elgesio taisyklės“ ir pan., grupės taisyklės. Paveikslai „Kaip elgtis su nepažistamais žmonėmis“. Ivaizūs stalų žaidimai, preventinių filmukai, grožinės literatūros kūriniai ir kt.

18.7. Santykiai su bendraamžiais

Vertybinė nuostata. Nusiteikės geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais
Esminis gebėjimas. Suprantą, kas yra gerai, kas blogai, draugauja bent su vienu vaiku, palankiai bendrauja su visais (suprantą kitų norus, dalijasi žaislais, užjaučia, padeda), suaugusiojo padedamas suprantą savo žodžiu ir veiksmų pasiekmes sau ir kitiemis

Numatomi pasiekimai	1–3 metai	1–3 metų turinys (vaiko veiksenos)
1-asis žingsnis. Patinka žiūrėti į kitus kūdikius, būti šalia kitų vaikų, juos liesti, megdžioti jų veido išraišką, veiksmus.	Pamatęs kitą kūdikį, žiūrį jam į veidą, bando paliesti akį, nosi, tempia už plaukų. Pravirksta, jeigu verkia kitas kūdikis, nusišypso, jei kitas kūdikis juokiasi.	
2-asis žingsnis. Mégsta žaisti greta kitų vaikų, stebeti ju veiklą. Jems šypsosi, megdžioja jų judesius, veiksmus, ką nors pasako. Gali duoti žaislą kitam, ji imti iš kito, tačiau supyke gali atimti žaislą iš kito, jam suduoti.	Atsistoja prieš kitą vaiką veidas į veidą, žiūri į akis, nusišypso. Paima žaislą ir meta, jeigu kitas ji paėmė ir metė. Būtinai nori raudonos mašinyties, jei kitas su tokia žaidžia. Ramiai žaidžia greta nepažystamo vaiko, tačiau pastebėjęs, kad auklėtojo nėra šalia, sunerimsta ir bėga jo ieškoti. Bando atimti žaislą iš kito vaiko, kai šis jo neatiduoda, suduoda jam kastuvėliu.	
3-asis žingsnis. Ieško bendraamžių draugijos. Žaidžia greta, trumpai pažaidžia su kitu vaiku, trumpam išstraukia į kito vaiko žaidimą. Bendrauja mimika, judesiais, veiksmais, dažniau kalbasi su kitu vaiku, pakaitomis atlieka veiksmus su tuo pačiu žaislu. Audringai reiškia teises į savo daiktus, žaislus, nori kito vaiko jam patinkančio žaislo. Gali simpatizuoti kuriam nors vaikui	Vaikas stebi, ką daro kitas, pakartoja jo veiksmus. Vaikas ima tą patį arba tokį patį žaislą ir megdžioja kito veiksmus; tiesia žaislą kitam, nors ne visada ji atiduoda; rodo žaislą kitam; ima žaislą, su kuriuo žaidė ir ji paliko kitas; pakaitomis atlieka veiksmus su kitu, kiekvienas su savo žaislu arba tuo pačiu žaislu. Jei kitas nori atimti žaislą, jo nepaleidžia, bėga šalin, rékia. Išmoksta pasakyti: „Nesimūšk, man skaudą“. Graso piršteliu: „Nu, nu, nu“, jeigu mato kuri nors vaiką atimant kito žaislą. Dažniau nei su kita žaidžia su vieniu vaiku	

4-asis žingsnis. Kartu su bendraamžiais žaidžia bendrus žaidimus (kviečia žaisti, priima, prašosi priimamas į žaidimą). Žaisdamas mègdžioja kitus vaikus, supranta jų norus, stengiasi suprasti kita kalba nei jis kalbančio vaiko sumanyus. Tariasi dèl vaidmenų, siužeto, žaislų. Padedamas suaugusiojo, palaukia savo eilės, dalijasi žaislais, priima kompromisinį pasiūlymą. Gali turėti vieną ar keli nenuolatinius žaidimus partnerius. Su jais lengvai susipyksta ir susitaiko.

5-asis žingsnis. Sèkmelingai išitraukia į vaikų grupę ir nuolat kartu žaidžia. Geranoriškai veikia kartu su kitais, siùlydamas sumanymą ar priimdamas kitų sumanymą, fantažuodamas. Tikslingai atsinésha žaislą iš namų bendram žaidimui su žaidimo draugu. Papräsius kitam vaikui, duoda pažaisti savo žaislų arba žaidžia juo paeiliui. Noriai žaidžia su vaikais iš kitos kultûrinës ar socialinës aplinkos, natûraliai priima vaikų skirtumus. Démesingai klausosi, kaip sako kitakalbis vaikas. Kreipiasi į auklëtojają ieškodamas išeicių konfliktinéje situacijoje. Nuolat grupëje žaidžia po du ar keli. Žaidžia su vienu draugu arba keliais kuri laiką nesikeičiančiais žaidimų partneriais.

6-asis žingsnis. Rodo iniciatyvą bendrauti ir bendradarbiauti su kitais vaikais, palaikyti su jais gerus santykius, domisi skirtumais tarp vaikų ir juos toleruoja. Taikiai diskutuoja, tariasi, derasi su kitais vaikais dèl žaidimų sumanymų ir veiklos. Dalijasi žaislais ir kovoja už kitų teisę žaisti paeiliui. Siekdamas rasti kompromisa, išitraukia į derybų procesą. Supranta, kad grupë vaikų, norëdama veikti sutartinai, turi susitarti dèl visiems priimtino elgesio. Supranta, koks elgesys yra geras ar blogas ir kodėl. Suvokia savo veiksmų pasekmes sau ir kitiems. Turi draugą arba kelius nuolatinius žaidimų partnerius. Palaiko ilgalaikę draugystę mažiausiai su vienu vaiku.

7-asis žingsnis. Noriai susipažista su bendraamžiais. Paaiškina, kas yra gerai, kas blogai, stengiasi elgtis pagal savą gero elgesio supratimą. Draugauja bent su vienu vaiku, palankiai, mandagiai, tolerantiškai bendrauja ir bendradarbiauja su visais (dalijasi žaislais, tariasi, supranta kitų norus, derina veiksmus). Supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems. Pastebi ir priima kitų draugiškumo, palankumo ženklius, gerbia kitus vaikus, išklauso jų

Supranta kito norą žaisti kartu. Žaisdamas mègdžioja kitus vaikus, supranta jų norus. Duoda žaislą kitam, jei šis jo labai nori. Paklûsta taisyklei palauki savo eilës (pvz., naudojant smèlio laikrodiką). Paaiškina savo veiksmų pasekmes kitam. Auklëtojui priminus elgesio taisykles, komentuoja priimtinus ir nepriimtinus veiksmus. Priminus palaukia savo eilës, paprašo žaislo, tariasi žaisti juo kartu.

Pasiprašo į žaidimą. Pats sugalvoja žaidimą ir pakviečia kitus žaisti. Palaiko draugo fantazavimą. Užjaucia, supranta kitą. Siūlo pažaisti savo žaislų arba žaidžia juo paeiliui. Domisi ir kalba apie bendruomenę, žmones, jų veikla, panašumus ir skirtumus. Žaidžia su vaikais iš kitos kultûrinës ar socialinës aplinkos, natûraliai prima vaikų skirtumus. Démesingai klausosi, kaip sako kitakalbis vaikas. Kreipiasi į auklëtojają ieškodamas išeicių konfliktinéje situacijoje. Nuolat grupëje žaidžia po du ar keli. Žaidžia su vienu draugu arba keliais kuri laiką nesikeičiančiais žaidimų partneriais.

I grupę kasdien atsineša žaisla, kad galėtų su juo žaisti kartu su kitais. Leidžia kitiems pažaisti su savo žaislu. Kalba apie draugus ir draugystę. Bendrauja ir bendradarbiauja su kitais vaikais, noriai veikia ką nors drauge, siekiant bendro tikslø. Domisi skirtumais tarp vaikų ir juos toleruoja. Aiškinasi, kas yra gerai, o kas blogai. Pasako, koks elgesys yra tinkamas, o koks – ne. Kartu su auklëtoju kuria taisykles, susitarimus, pasiryžtant jų laikytis. Paaiškina savo veiksmų pasekmes sau ir kitiems. Ivardina savo draugus

nuomonę, iš jų mokosi

Ugdymo formas, metodai, būdai: stebėjimas, pokalbis, diskusija, tyrinėjimas, išvykos, edukaciniai, sportiniai, kultūriniai bei tautiniai renginiai, judriej, muzikiniai, vaizduotės bei stalo žaidimai, grupinė veikla, meninė raiška, situacijų inscenizacija, projektinė veikla, informacinė valandėlės, foto paroda ir kitai metodai.

Priemonės: kortelių žaidimas „Gero elgesio taisyklės“, „Pažinkt jausmus“ ir pan., grupės taisyklės. Ivarūs stalų žaidimai 3–4 vaikams. Smėlio laikroda, vaizdo medžiaga, foto albumai, preventinių ir animacinių filmukai, šviesos stalas

18.8. Sakytinė kalba

Vertybinių nuostatai. Nusiteikės išklausyti kitaip ir išreikšti save bei savo patirtį kalba
Esminis gebėjimas. Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, kalba su suaugusiaisiais ir vaikais, natūraliai, laisvai išreikšdamas savo išgyvenimus, patirtį, mintis, intuityviai junta kalbos grožį

Numatomi pasiekimai	1–3 metai	Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)
1-asis žingsnis. Klausymas. Idėmėmai klausosi suaugusiojo. Skiria griežią ir malonų kalbinančio suaugusiojo toną. Supranta elementarius kalbinančiojo klausimus ir prašymus. Atpažista artimiausios aplinkos garsus. Džiaugiasi įvairiais garsais ir ritmais. Supranta savo ir artimųjų vardus, artimiausios aplinkos daiktų ir reiškinių pavadinimus. Supranta veiksmų pavadinimus, geba veiksmais atsakyti į klausimus.	Klausymas. Gestais parodo, kad klausosi ir supranta (puro galvą, linksi, ploja delniukais, pradeda verkslienti), parodo mimiika (nukreipia akis, sukiojasi, ieškodamas pavadinto daikto), visu kūnu (priekina, nueina, atsisėda, gulasi). Pašaukus vardu, atsisuka. Pavadinus daiktą ar reiškinį, jų ieško, kartoja siūlomus judesius. Auklėtojui pasiūlius paploti katutes, vaikas ištiesia prieš save rankutes ir delniukais kelis kartus suploja.	Kalbėjimas. Čiauška garsų junginius, savo kalba kartoja paprastus jam sakomus žodžius: „aciu“, „nėra“, „noriu“, „duok“ ir kt. Vaikas kelia rankas į viršų ir sako: „Nio apai!“ Vaikas atsisiveikina: „Ate ate!“ Nukritus žaisliu sako: „Ba!“.
2-asis žingsnis. Komunikavimui vartoja įvairius garsus ir judesius: daug čiauška, kartoja, megdžioja jam tarianus garsus ir skiemenis. Vartoja kelis trumpus žodelius objektams, veiksmams įvardyti, norams išsakyti, palydetti juos judesiui.	Klausymas. Mimika, gestais, trumpais žodeliais atsako į suaugusiojo klausimus, prašymus. Mimika, gestais, kalba reaguoja į vaikų kalbą. Kūno judesiai, garsais, trumpais žodeliais atliepia jam skaitomą trumpą tekstuką. Teigiamai arba neigiamai reaguoja į prašymus, siūlymus. Auklėtojui pasiteiravus, kur jo šuniukas, paskatinus surasti šuniuką, mažylis ieško šuniuko pats sau sakydamas: „Kū au au? Né au au?“.	Kalbėjimas. Mégdžioja, atkartoja atskirus žodžius, žodelių reaguoja į suaugusiuju ir vaikų kalbėjimą. Supranta vaikų ir suaugusiuju kalbą apie artimiausios aplinkos objektus, reiškinius, santykius, nesudėtingus trumpus tekstuks: žaidinimus, eilėraštuks, pasakas, pasakojimus, su dienotvarke susijusius paaiškinimus, prašymus, paprastus klausimus. Supranta ir greitai mokosi paprastų naujų žodžių. Išklauso ir supranta du vienas po kito išsakomus prašymus, kvietimus.

Kalbėjimas. Noriai dalyvauja pokalbiuose. Mégdžiojimu, žodelių pakartojimais, veiksmais, mimika ir pantomimika dalyvauja paprastuose žodiniuose žaidimuose. Kalba dviejų trijų žodžių sakiniuais bando kartoti_dainelių, eileraštuks, žaidinimų, pasakeliu tekstu garsus, žodžius, juos papildydamas kūno kalba.

3-asis žingsnis. Klausymas. Klausosi skaitomu ir pasakojamu kūrinėliu, nauju žodžiu. Išklauso, supranta ir reaguoja į kelis vienas paskui kitą sekaničius prašymus, siūlymus, patarimus. Kalbėjimas. 3–4 žodžių sakiniams kalba ir klausinėja apie save, savo norus, poreikius, išgyvenimus. Pradeda mėgdžioti suaugusiuoj kalbėseną. Sako „aciu“, „prašau“. Kalba ir klausinėja apie tai, ką matė ir girdėjo, apie aplinkos objektus, jų savybes, įvykius, net jei jų dabar ir nemato. Domisi laidomis, animaciniais filmais vaikams, kalba apie juos. Vienu ar keliais žodžiais atsako į elementarius klausimus. Kalba kelių žodžių sakiniams, žodžius derina pagal giminę, skaičių, linksnį. Kartu su suaugusiuoju deklamuuoja eileraščius, užbaigia žinomas pasakas, eileraščius	Klausymas. Mėgsta klausytis jau žinomu kūrineliu, suklūsta išgirdęs jau girdėtą pasakojimą, aiškinasi nesuprastą žodį. Išklauso, supranta ir reaguoja į kelis vienas paskui kitą sekaničius prašymus, siūlymus, patarimus. Kalbėjimas. Pasakoja apie save, savo norus, rūpesčius, šeimos narius. Pateikus klausimus: „Koks?“ „Kodel?“ „Kur?“ „Kaip?“ nusako aplinkos reiskinių savybes, ieško įvykių priežascių ir pasekmiu, pasakoja apie tai, kas vyksta ar vyko. Priminus vartoja mandagumo žodelius. Kalba ir klausinėja apie tai, ką matė ir girdėjo, apie aplinkos objektais, jų savybes, įvykius, net jei jų dabar ir nemato. Domisi laidomis, animaciniais filmais vaikams, kalba apie juos. Vienu ar keliais žodžiais atsako į elementarius klausimus. Kalba kelių žodžių sakiniams, žodžius derina pagal giminę, skaičių, linksnį. Kartu su suaugusiuoju deklamuuoja eileraščius, užbaigia žinomas pasakas, eileraščius		
4-asis žingsnis. Klausymas. Klausosi aplinkinių pokalbių, sekamų, pasakojamų, skaitomų, deklamuojamų kūrinį literatūrine kalba, tarmiškai. Pradeda išklausyti, suprasti ir reaguoti į tai, ką jam sako, aiškina suaugusysis ar vaikas. Stengiasi suprasti kita kalba kalbančių vaikų norus, pasiūlymus.	4–6 metai	Klausymas. Klausosi skaitomu tekstu ne tik literatūrine kalba, bet ir tarmiškai. Atkreipia dėmesį į kitą kalba kalbančius aplinkinius ar kitų šalių vaikus (bendraujant Skype programa vykdant projektinę veiklą). Stengiasi suprasti kita kalba kalbančią vaikų norus, pasiūlymus.	Klausymas. Klausosi skaitomu su suaugusiaisiais, vartoja elementarius mandagumo žodžius. Žaidžia garsais ir žodžiais, kuria naujas žodžius. Kalba apie dabartinę ir buvusią veiklą, esamus ir buvusius išgyvenimus, vartoja girdėtus naujas žodžius, elementarius terminus. Vartoja paprastos konstrukcijos gramatiškai taisyklingus sakinius. Žaidžia artikuliacijos lavinimo bei fonetinius žaidimus taisyklingam gimtosios kalbos žodžių garsų tarimui lavinti. Padedant atpažista žodyje kelis atskirus garsus. Deklamuoja savo kūrybos ir trumpus eileraščius, atkartoja trumpas pasakas arapsakymus, pridėdamas savo žodžių, pasakojimą palydėdamas gestais ir mimiška.
5-asis žingsnis. Klausymas. Klausosi įvairaus turinio tekstu (grožinių, publicistinių, enciklopedinių, informaciinių) apie aplinką, įvairius įvykius, reiskinius klausosi gyvai, išrašy. Supranta sudetingesnio turinio tekstus. Supranta, kad į ji kreipiamasi ar kalbama ne gimtaja kalba.	Klausymas. Klausosi ir suvokia įvairaus turinio tekstu (grožinių, publicistinių, enciklopedinių, informaciinių) apie aplinką, įvairius įvykius, reiskinius klausosi gyvai, išrašy. Klausosi žmonių kalbos ne gimtaja kalba. Supranta, kad skirtingo turinio tekstai suteikia specifinę informaciją, kad juos galima skaityti, galima klausyti išrašy.	Klausymas. Klausosi įvairaus turinio tekstu (grožinių, publicistinių, enciklopedinių, informaciinių) apie aplinką, įvairius įvykius, reiskinius klausosi gyvai, išrašy. Supranta, kad skirtingo turinio tekstai suteikia specifinę informaciją, kad juos galima skaityti, galima klausyti išrašy.	Klausymas. Klausosi įvairaus turinio tekstu (grožinių, publicistinių, enciklopedinių, informaciinių) apie aplinką, įvairius įvykius, reiskinius klausosi gyvai, išrašy. Klausosi žmonių kalbos ne gimtaja kalba. Supranta, kad skirtingo turinio tekstai suteikia specifinę informaciją, kad juos galima skaityti, galima klausyti išrašy.

nori, tikisi, nesupratus paaškina, pakartoja. Kalbėdamas žūri į akis Kalba, pasakoja apie tai, kas buvo nutikę, išvykę, tai siedamai su žmonėmis, tautos gyvenimu, gamtos reiškiniais. Vartoja įvairią techniką, transporto priemones bei prietaisus įvardijančius žodžius. Pasakoja, kalbasi apie matytus animacinis filmus, televizijos laidas, žaistus kompiuterinius žaidimus. Bando susikalbėti su kitakalbiu vaiku, pakartodamas jo perprastų kalbos taisyklį. Vartoja daugumą kalbos dalių (daiktavardžius, veiksmažodžius, būdvardžius, prieveiksmius, priejinksnius ir kt.). Išgirsta pirmą ir paskutinį garsą jo paties, tėvų, draugų vardažodžiuose, trumpuoje žodžiuose. Seka girdėtas ir savo sukurtas pasakas, kuria įvairias istorijas, eileraštukus, inscenizuoją. Deklamuoja skaitomą pasaką eiliuotus intarpus. Sugalvoja pasakos pradžią ar pabaigą, atvirkštine pasaką.

6-asis žingsnis. Klausymas. Klausosi draugų ir savo kalbos išrašu, įvairių stilių, mīslinių, erzinimų, pajuokavimų bendrine kalba ir tame. Suprantą knygeliš, pasakojimo, pokalbio turinį, išykių eiga. Suprantą pajuokavimus, dviprasmybes, frazeologizmus, perkeltinę žodžių prasmę. Suprantą artimiausioje aplinkoje vartojamus kitos kalbos žodžius.

Kalbėjimas. Kalba natūraliai, atsižvelgdamas į bendaravimo situaciją, išsakydamas savo patirtį, norus, svajones, svarstymus, kalba apie problemų sprendimą, vartoja mandagumo bei vaizdingus žodžius (sinonimus, antonimus ir kt.), technologinius terminus (mikrofonas, pelė, klaviatūra ir kt.). Bando susikalbėti su kitakalbiu vaiku, suaugusiuoju. Kalbasi apie jiems įdomius daiktus, poelgius, reiškinius, nutikimus. Kalba apie aplinką, gamtos reiškinius, technika, įvardydamas įvairias detales, savybes, būsenas, vartodamas naujai išgirstus sudėtingesnės sandaros žodžius, kuria pasakojimus apie nekasdienu, fantastinius nuotykius, personažus, vartodamas išgalvotus žodžius, kalbą. Kalba taisyklingais sudėtingais sakiniais, vartoja pagrindines kalbos dalis. Išgirsta žodžius, kurie panašiai skamba, bet turi skirtinę esančius garsus. Skiria gimbės kalbos žodžius nuo išgirstų kitos kalbos žodžių. Komentuoja meno kūrinius, atpasakoja pasakas, padavimus, apsakymus, matytus ir girdėtus per įvairias skaitmenines laikmenas (TV, DVD, CD). Kuria ir pasakoja įvairius tekstus, mīslę, humoristines istorijas, deklamuoją savo sulkurtus kūrinėlius, žaidžia prasmingais ir beprasmiš žodžiais, bando juokauti, kalba „ateivų“ kalbomis, „užsienio“ kalbomis. Keičia balso stiprumą, kalbėjimo tempą, intonacijas ir kt. Kalba apie įdomius daiktus,

Kalba apie savo norus, išgyventus išpūdzius, vičinių pasauli. Kalboje vartoja įvairius techninius terminus. Sužinojęs naują žodi, išsako savo išpūdzius. Kalba, pasakoja apie tai, kas buvo nutikę, išvykę, tai siedamas su žmonėmis, tautos gyvenimu, gamtos reiškiniais. Kalba apie nutikimą, patirtį prisimindamas daug išyvio aplinkybių, detalių. Vartoja įvairią techniką, transporto priemones bei prietaisus įvardijančius žodžius. Pasakoja apie matytus animacinis filmus, televizijos laidas, žaistus kompiuterinius žaidimus. Bando susikalbėti su kitakalbiu vaiku, pakartodamas jo kalbos vieną kitą žodi. Vartoja įvairias kalbos dalis (dalyvius, veiksmažodžiuose, laipsnius, išriktukus, jaustukus, ir pan.). Išgirsta pirmą ir paskutinį garsą jo paties, tėvų, draugų vardažodžiuose, trumpuoje žodžiuose. Seka girdėtas ir savo sukurtas pasakas, kuria įvairias istorijas, eileraštukus, inscenizuoją. Deklamuoja skaitomą pasaką eiliuotus intarpus. Sugalvoja pasakos pradžią ar pabaigą, atvirkštine pasaką.

Klausymas. Mégdžioja išrašytos pasakos personažų kalbėjimą, rodo įvairias grimasas. Padedant suvokia pasakojimo turinį, atkuria pasakojimo eiga. Žaidžia žaidimą susijusius su pasakojimo tekstu, jį iliustruoja. Suprantą pajuokavimus, dviprasmybes, frazeologizmų, perkeltinę žodžių prasmę.

Kalbėjimas. Išsako savo patirtį, norus, svajones, svarstymus, kalba apie problemų sprendimą, vartoja mandagumo bei vaizdingus žodžius (simonimus, antonimus ir kt.), technologinius terminus (mikrofonas, pelė, klaviatūra ir kt.). Bando susikalbėti su kitakalbiu vaiku, suaugusiuoju. Kalbasi apie jiems įdomius daiktus, poelgius, reiškinius, nutikimus. Kalba apie aplinką, gamtos reiškinius, technika, įvardydamas įvairias detales, savybes, būsenas, vartodamas naujai išgirstus sudėtingesnės sandaros žodžius, kuria pasakojimus apie nekasdienu, fantastinius nuotykius, personažus, vartodamas išgalvotus žodžius, kalbą. Kalba taisyklingais sudėtingais sakiniais, skirtinę reikšmę. Išgirsta žodžius, kurie panašiai skamba, bet turi skirtinę esančius garsus. Skiria gimbės kalbos žodžius nuo išgirstų kitos kalbos žodžių. Komentuoja meno kūrinius, atpasakoja pasakas, padavimus, apsakymus, matytus ir girdėtus per įvairias skaitmenines laikmenas (TV, DVD, CD). Kuria ir pasakoja įvairius tekstus, mīslę, humoristines istorijas, deklamuoją savo sulkurtus kūrinėlius, žaidžia prasmingais ir beprasmiš žodžiais, bando juokauti, kalba „ateivų“ kalbomis, „užsienio“ kalbomis. Keičia balso stiprumą, kalbėjimo tempą, intonacijas ir kt. Kalba apie įdomius daiktus,

skaitmeninės laikmenas (TV, DVD, CD). Kuria ir pasakoja įvairius tekstus, mūses, humoristines istorijas, deklamuoją savo sukurtus kūrinėlius, žaidžia prasminges ir beprasmiais žodžiais, bando juokauti, kalba „ateiviu“ kalbomis, „užsenio“ kalbomis. Keičia balso stiprumą, kalbėjimo tempą, intonacijas ir kt.

7-asis žingsnis. Klausymas. Nepertraukdamas klausosi draugų ir suaugusijų kalbos, pasakojimų, samprotavimų, komentarių, instrukcijų bendraujant, planuojant veiklą, veikiant. Klausosi TV ir radio laidų vaikams. Klausosi ir supranta perkeltines kalbėjimo prasmes: dviprasmybes, absurdus, humora, fantazijas, palygintinus, žodžių daugiareikšmiškumą. Išklauso ir supranta 3–4 dalių verbalinę instrukciją. Supranta, kad kūrinys turi pradžią, pabaigą, viduri, kad tame veikia skirtinių veikėjai, kad yra tam tikra veiksmo vieta. Suvokia pokalbio, pasakojimo, skaitomo kūrinio eiga.

Kalbėjimas. Kalba, pasakoja apie tai, kas patiria (nutikimus, susitikimus, išpūdzius, veiklą) įvykių eilės seka. Kalbasi apie tai, ką noretų patirti, išgirsti, pamatyti, veikti. Paaiškina konfliktą, nesutartimo esmę, svarsto, tariasi. Nusako žaidimo, veiklos taisykles. Passakoja kelių įvykių istorijas, pasakojimą palydi pantominima. Kalbasi apie spaudinių iliustracijas, fotoalbumų nuotraukas, skelbimus, simbolius gatvėse, parduotuvėse ir kt., apibūdina, aiškina. Pagal taisykles kalbasi telefonu. Taisyklingai varjoja įvairias konstatuojamujų ir klausiamujų sakinių formas (kada, kur, kaip ir kt.). Kuria naujus žodžius pagal perprastas žodžių darybos taisykles. Išgirsta visus garsus žodyje ir pasako juos eilės tvarka. Girdėtų kūrinį kalbinės raiškos elementus vartoja pokalbiuose, svarstymuose, erzinimuose ir kt. Atpasakodamas kūrinį, vartoja iprastus kūrinio pradžiai ar pabaigai posakius. Deklamuoja modernius eileraščius. Žaidžia kalba – rimais, ritmais, kuria naujus žodžius

poelgius, reiškinius, nutikimus, vartojant jiems mažiau girdimus, sudėtingesnes sandaros žodžius. Klausinėja apie tai, kas jam idomu, negirdėta, diskutuoja apie tai tarpusavyje ir su auklėtoju, padedamas perduoda reikiama informaciją kitiams

Ugdymo formos, metodai, būdai: stebėjimas, pokalbis, diskusija, tyrinėjimas, kalbiniai žaidimai, vaizduotės bei stalų žaidimai kalbai ugdyti, pasaku inscenizacija, projekтиne veikla, išvyka, foto paroda ir kiti metodai.

Priemonės: žaidimai, smulkioji tautosaka, grožinės literatūros, informacinių bei publicistinių kūriniai, video bei garso įrašai, TV ir radio laidos vaikams, kompiuteriniai žaidimai, paveikslai, fotoalbumai, nuotraukos. Įvairūs simboliai. Paveikslėlių serijos. Telefonas bei įvainios technologijos (klaviatūra, pelė, mikrofonas ir kt.)

Vertybinių nuostata. Domisi rašytiniais ženklais, simboliais, skaitomu tekstu Esmiinis gebėjimas. Atpažista ir rašinėja raides, žodžius bei kitokius simbolius, pradeda skaitinėti		Numatomi pasiekimai	Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)
		1–3 metai	1–3 metai
1-axis žingsnis. Skaitymas. Vartineja, žiūrinėja paveikslėlių knygelėles, žiūrinėja paveikslėlius. Palankiai reaguoja į knygelį skaitymą (vartymą) kartu su suaugusiaisiais.	Rašymas. Stebi rašančiuosius, domisi įvairiomis rašymo priemonėmis, brauko jomis įvairias linijas.	Skaitymas. Manipuliuoja su įvairaus formato, įvairios medžiagos žaislinėmis paveikslėlių knygelėmis. Manipuliuodamas su žaislinėmis knygelėmis, rodo teigiamas emocijas.	Rašymas. Domisi įvairiais rašikliais kaip ir kitaip jam naujais daiktais.
2-axis žingsnis. Skaitymas. Varto knygelės, žiūrinėja paveikslėlius, piršteliu juos rodo. Pradeda atpažinti jo mėgstamas knygelės, nori, kad jas jam paskaitytų. Kartais knygelę laiko taisyklingai. Reaguja į skaitomą tekstą. Kreipia į aplinkoje esančias raides, žodžius, simbolius. Rašymas. Įvairiomis rašymo priemonėmis spontaniškai brauko popieriaus lape.	Rašymas. Varto knygelės, žiūrinėja paveikslėlius, piršteliu juos rodo. Pradeda atpažinti jo mėgstamas knygelės, nori, kad jas jam paskaitytų. Kartais knygelę laiko taisyklingai. Reaguja į skaitomą tekstą. Kreipia į aplinkoje esančias raides, žodžius, simbolius. Rašymas. Įvairiomis rašymo priemonėmis spontaniškai brauko popieriaus lape.	Skaitymas. Varto knygelės, žiūrinėja paveikslėlius, piršteliu juos rodo. Pradeda atpažinti jo mėgstamas knygelės, nori, kad jas jam paskaitytų. Kartais knygelę laiko taisyklingai. Reaguja į skaitomą tekstą. Kreipia į aplinkoje esančias raides, žodžius, simbolius.	Rašymas. Įvairiomis rašymo priemonėmis spontaniškai brauko popieriaus lape.
3asis žingsnis. Skaitymas. Varto knygelės, dėmesi skirdamas netik paveikslėliams, bet ir tekstui, prašydamas paskaitytį. Geba sieti paveikslėlius su juose vaizduojamais konkrečiais daiktais, juos pavadinia. Pradeda pažinti aplinkoje esančius simbolius.	Rašymas. Įvairiomis rašymo priemonėmis kraigaliuoja vertikalias ir horizontalias linijas	Skaitymas. Klausosi po kelis kartus skaitomas knygelės, nekeičiant teksto. Lygina išvaizdos skirtumus. Skiria grupėje esančius simbolinius ženklus: įvairius žaidimų kampelius, patalpas žyminius ženklus.	Rašymas. Įvairiomis rašymo priemonėmis keverzoja vertikalias ir horizontalias linijas
4asis žingsnis. Skaitymas. Domisi skaitymu. Vaizduoja, kad skaito knyga, kuri jam buvo skaiyta. „Skaito“ knygelį paveikslėlius, įvardija įvairią objektų ir veikėjų bruožus, veiksmus. Atkreipia dėmesį į raides, simbolius (grafinius vaizdus) aplinkoje, pradeda jais manipuliuoti įvairoje veikloje. Varto dėmesį į raides, simbolius (grafinius vaizdus) aplinkoje, pradeda jais manipuliuoti įvairoje veikloje.	Rašymas. Domisi ne tik įvairiomis rašymo priemonėmis, bet ir galimi be rašyti (planšetiniu kompiuteriu ir kt.). Kraigalionėse ir piešiniuose pasirodo realių raidžių elementai ir raidės. Raidėmis ir simboliais (grafiniais vaizdais) pradeda manipuliuoti įvairoje veikloje.	Skaitymas. Vaizduoja, kad skaito knyga, „Skaito“ knygelį paveikslėlius, įvardija įvairių objektų ir veikėjų bruožus, veiksmus. Atkreipia dėmesį į raides, simbolius (grafinius vaizdus) aplinkoje, pradeda jais manipuliuoti įvairoje veikloje. Varto dėmesį į raides, simbolius (grafinius vaizdus) aplinkoje, pradeda jais manipuliuoti įvairoje veikloje.	Rašymas. Keverzonėmis rašo savo varda, pavardę, norus, pasirašinėja po dailės darbeliais, grupės ar viešoje bibliotekoje atsiūmant knygas ir kt. Veria vardo, pavardės raidžių karolius. Ieško aplinkoje žodžių, kuriuose yra vaiko vardo raidės.
5-axis žingsnis. Skaitymas. Domisi abécélės raidėmis. Pastebi žodžius, prasidedančius ta pačia raidė. Suprantą, kad kai kurios raidės turi savo pavadinimą ir specifinę grafinę raišką. Suprantą aplinkoje matomų kai kurių spausdintų žodžių prasmę. Sugalvoja	Skaitymas. Įvardija aplinkoje ar užrašuoje esančias pažistamas raides. Bando raides vaizduoti kūnu ir judesiais. Atpažista ir pasako trumpus žodžius. Suteikia pavadinimą paveikslėliui. Pasako priežastinių ryši (linksmas, nes valgo sveiką maistą; liūdnas, nes jam skauda pilvą). Kuria ir pavadina knyges, kuria joms tekstuukus. Nusako veikėjų,		

pavadinimus paveikslėliams, knygelėms. Įvardija specifinius skaitomo teksto veikėjų bruožus. Rašymas. Domisi ir supranta skirtingu spaudinių funkcijas (kalendorius, valgijaraštis, reklama, bukletas ir pan.). Kopijuoją raides, paprastus žodžius. „Illustruoja“ pasakas, pasakojimus, istorijas, filmukus, iliustracijose parašydamas nukopijuotas raides, žodžius. Kuria ir gamina rankų darbo knygeles su elementariais nukopijuotais sakiniiais, žodžiais, raidėmis. Braižo ir aiškina planus, schemas, grafikus. Bando rašyti raides, pradėdamas savo vardo raidėmis. (Planšetiniame kompiuteryje rašo savo varda, trumpus žodelius.)	6-asis žingsnis. Skaitymas. Domisi knygomis, įvairiais rāšytiniais tekstais, supranta nesudėtingą jų siužetą, klausineja. Pradeda suprasti ryšį tarp knygos teksto, iliustracijų ir asmeninės patirties. Žino keliolika abécélės raidžių. Supranta, kad garsas siejamas su raide, o raidės sudaro žodį. Pradeda skirti žodžius sudarančius garsus, skiemenis. Pažiusta parašytą žodį kaip atskirų raidžių jungini. Gali perskaityti užrašus, kuriuos mato gatvėse, pavyzdžiu, parduotuviu, kirpyklę, kavinimų pavadinimuis. Rašymas. Spausdinomi raidėmis rašo savo varda, kopijuoją aplinkoje matomus žodžius. Piešiniuose užrašo atskirų objektų pavadinimus. Įvairiais simboliais bando perteikti informaciją. Planšetiniu kompiuteriu rašo raides, žodžius. Supranta rašymo tikslus.	7-asis žingsnis. Skaitymas. Gerbia ir tauoja knygas, kitus spaudinius (kalendorius, žurnalus ir kt.). Supranta knygos ar kito informacijos šaltinio dalių pavadinimus, jų funkcijas (viršelis, titulinis lapas, autorius, pavadinimas ir kt.). Atpažista ir pavadina keletą įvairių šriftų parašytų raidžių (didžiųjų ir mažųjų, spausdinintų ir rašytinių). Atpažista ir pavadina kelis skiriamuosius ženklus (klaustuką, šauktuką, tašką). Imituodamas skaityma, pagal knygos iliustracijas kuria pasakojimą, panašų į girdėtą skaitant. Imituodamas skaityma, kuria savo pasakojima, susijusį su patirtimi, fantazuoja. Teisingai įvardija puslapį, sakini, žodi, raidę. Bando perskaityti trumpus, jam reikšmingus žodžius (savo varda, artimujų vardus, adresą ir kt.).
paveikslėliams, knygelėms. Įvardija specifinius daiktų, veiksmų savybes būdvardžiais, veiksmoždžiais, jaustukais, ištiktuais, dalvynais, prieveiksmiais. Rašymas. Kuria reklamas, skelbimus, sveikinimus, kvietimus, dienotvarke, orų prognozes suvestines ir kt. Kopijuoją atskiras raides, žodžius. Rašo savo vardą ivairiais raškliais, kompiuteriu. Pasirašo savo piešinius, darbelius pirmajai vardo raide, visu vardu. Kuria ir gamina rankų darbo knygeles su elementariais nukopijuotais sakiniiais, žodžiais, raidėmis. Braižo ir aiškina planus, schemas, grafikus. Kompiuteruje rašo savo varda, trumpus žodžius.	Skaitymas. Varto pasininktas knygas mėgstama tema. Atpažista, įvardina raides. Suploja atitinkamą skiemenu skaičių žodyje. Bando perskaityti užrašus aplinkoje.	Rašymas. Įvairiais simboliais bando perteikti informaciją. Kopijuoją reikiamas raides, žodžius, simbolius nuo pavyzdžių įvairiuose raidynuose, knygose, bukletuose, skrajutėse, žurnaluose, laikraščiuose, iškabose. Įvairiai simboliai perteikia informaciją apie save, kitus, aplinką. Atskiras raides, žodžius, simbolius ar šiaip idomią informaciją perrašo ar savarankiškai užrašo kompiuteriu

Rašymas. Piešiniu, rašinėjimais, raidėmis atvaizduoja savo patirij, išgyvėnius, norus. Piešiniuose, po darbeliais, įvairiuose laiškeiliuose, pranešimuose ar kvietimuose rašo atskiras raides, savo varda, elementarius žodžius. Rašo nepaisydamas žodžiu darybos ir jų dešymo eilutėje ar pustlapyje taisykliu Ugdymo formos, metodai, būdai: stebėjimas, pokalbis, diskusija, tyrinėjimas, kalbiniai žaidimai, pasakų inscenizacija, projektinė veikla, išvyka, meninė raška ir kiti metodai. Priemonės: grožinė bei publicistinė literatūra, rašikliai, užrašyti žodžiai, simboliai, abécélės raidės, kompiuteris, planai, schemos, grafikai, vaizdo bei video įrašai, magnetofonas, šviesos stalas	18.10. Aplinkos pažinimas Vertybinié nuostata. Nori pažinti bei suprasti save ir aplinkinių pasauly, džiaugiasi sužinojës ką nors nauja Esmenis gebejimas. Ivardija ir bando paaškinti socialinius bei gamtos reiškinius, apibûdinti save, savo gyvenamają vietą, šeimą, kaimynus, gyvosios ir negyvosios gamtos objektus, domisi technika ir noriai mokosija naudotis Tematika. 1. Gamtos reiškiniai. 2. Augalija. 3. Gyrvünia. 4. Ekologija. 5. Aplinka. 6. Šventės, papiročiai ir tradicijos. 7. Mano vieta pasaulyje. 8. Visata (galaktika)	Numatomi pasiekimai	Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)
1-asis žingsnis. Domisi aplinka, sutelkia dëmesį į arti esančius veidus, daiktus. Reaguoja į skirtingus vaizdus, paviršius, kvapus, garsus, skonius. Atpažsta artimus žmônes, žaislus, daiktus.	Apžiūrinėja naują aplinką, savo rankas, paduotus daiktus, trumpam atkreipia dëmesį į save veidrodyje. Liečia, ragauja, uodžia, krato, daužo daiktus, žaislus. Bando pasiekti, paisti, paragauti, pauostyt, pajudinti, sudëti vienas prie (ant) kito žaislus ar kitus daiktus.	Pamégdžiodamas suaugusiuosius bando šukuotis, valgyti su įrankiais, valytis dantis, šluostytį stalą, pašerti naminį gyvūną, palaistyti augala į pan. Taisyklingai pavadina kai kuriuos gyvūnus, žmones, daiktus, jų atvaizdus. Tyrinėja, kaip dviejų ir trijų dimensių daiktai tinkta vienas prie kito, pvz., dėlionės, kaladėlės.	Kalbėdami taisyklingai pavadina kai kuriuos dažniau sutinkamus augalus ar gyvūnus, savo kūno dalis. Atkreipia dëmesį į nematytius daiktus, klausineja, kaip vadinas, kas tai yra, ar galima pasiūti ir pan. Pasako, kai šalta ar šilta. Padeda prižiūrėti naminius augalus ar gyvūnus, klausia, ką jie mégsta, kodël, kitaip rodo susidomėjimą. Džiaugiasi pamatę savo pažystamą aplinką (darželi, nama, kuriame gyvena), orientuojasi daželyje. Vardija šeimos narius, pasako savo vardą ir pavardę, parodo ir pasako, kiek turi metų
2-asis žingsnis. Stebi ir atpažista artimiausią savo aplinką, orientuojausi joje. Pažysta ir pavadina kai kuriuos gyvūnus, žmones, daiktus, jų atvaizdus. Žino kai kurį daiktų paskirtį ir jais naudojasi (šukos, šaukštasis, nosinaitė).	Atpažista ir pavadina vis daugiau artimiausioje aplinkoje esančių augalų (sodo, daržo, lauko), gyvūnų, daiktų, domisi jais. Skiria atskirius gamtos reiškinius. Orientuojausi savo grupės, darželio, namų aplinkoje. Pasako savo ir savo šeimos narių vardus. Dalyvauja prižiūrint augalus ar gyvūnus	4–6 metai	Stebi ir atpažista augalus ir gyvūnus gamtoje ir namų aplinkoje, žūri paveikslėlius, žūri filmus ir klausosi skaitymo apie naminius ir laukinius gyvūnus, dalyvauja juos prižiūrint. Kalba apie stebimų gyvūnų ar augalų kūno dalis, išvaizda, apie tai, ko
3-asis žingsnis. Pažysta gyvenamosios vietovés objektus (namai, automobiliai, keliai, parduotuvės ir pan.). Pasako miesto, gatvės, karioje gyvena, pavadinimus, savo vardą ir pavardę. Pastebi			

pasikeitimus savo aplinkoje. Pastebi ir nusako aiškiausiai pastebimus gyvūnų ir augalų požymius. Atpažsta gamtoje ar paveiksluose dažniausiai sutinkamus gyvūnus, medžius, gėles, daržoves, grybus, pasako jų pavadinimus. Pasako metų laikų pavadinimus ir būdingus jiems požymius, skiria daugiau gamtos reiškinį (rūkas, pūga, šlapdriba).

5-asis žingsnis. Atpažsta ir įvardija ne tik naminius, bet ir kai kuriuos laukinius gyvūnus. Samprotauja apie naminį ir laukinių gyvūnų gyvenimo skirtumus. Skiria daržoves, vaisius, uogas, nusako, kaip naudoti maistui. Domisi dangaus kūnais, gamtos reiškiniais, kurių negali pamatyti (pvz., ugnikalnių išsiveržimas, žemės drebėjimas, smėlio audra). Pasakoja apie savo šeimą, jos būti, tradicijas. Moka papasakoti apie savo gimtajį miestą ar gyvenvietę. Pasako savo gatvės pavadinimą. Įvardija keliš žinomus gimtojo miesto objektus. Gali savarankiskai nueiti į darželio salę, biblioteką, valgyklę ar, pvz., dailies studiją. Atranda buities prietaisų, skaitmeninių technologijų panaudojimo galimybes, norai mokosi jais naudotis.

pasikeitimus savo aplinkoje. Pastebi ir nusako aiškiausiai bruožus (kailis, uodega, nagai, spalva ir pan.). Žino, kad ne visus augalus galima ragauti, yra nuodingų arba dilginančių. Stebi dienos orus, metų laiką ir gamtos pokyčius, kurie tuo metu vyksta. Ne tik apie tai kalba, bet ir pavaizduoja piešinių vaidinimą, dainele, suranda paveikslus knygose ir kt. Tyrinėja, kaip daiktai juda ir kaip juos pajudinti, pvz., pučiant, traulkiant, stumiant, supant, skandinant. Tyrinėja medžiagų savybes: sušlapina, plėšia, minko ir pan. Pažista gyvenamosios vietovės objektus (namai, automobilai, kelialai, parduotuvės ir pan.). Pasako miesto, gatvės, kurioje gyvena, pavadinimus, savo varda ir pavarde. Atkreipia dėmesį į pasikeitimų savo aplinkoje.

Tyrinėdami gamtoje stengiasi elgtis atsargiai. Grupuoja gamtinę medžiagą pagal požymius. Domisi gyvūnų jaunikliais, jų panašumu į tėvus, elgsena. Skiria daržoves, vaisius, uogas, nusako, kaip naudoti maistui. Aiškinasi, kuo jie naudingi. Mėgsta išvykas į gamtą, muziejų, ūkių ar į tėvų darbo vietas, rodo susidomėjimą, stengiasi atlkti mažas užduotis, aktyviai dalyvauja aptariant, ką patyrė, išsiaiškino. Dalyvauja pokalbiuose apie orą, stebi metų laikų kaitos požymius, klausinėja apie mums neįprastus gamtos reiškinius, katastrofas, kurios vyksta pasaulyje. Naudoja skaitmeninėmis priemonėmis, susiranda norimus žaidimus, muziką, nesudėtingą vaizdinę informaciją. Išbando techniką, kuri padeda tyrinėti judėjimą, pvz., ratai, skridiniai, magnetai, sūpynės. Kalba apie tai, kuo bus suaugę. Stebėdami fotografijas, aiškinasi, kuo panašūs į savo artimuosius. Domisi šeimos ir darželio tradicijomis, ruošiasi joms ir apie jas kalba. Moka papasakoti apie savo gimtajį miestą ar gyvenvietę. Pasako savo gatvės pavadinimą. Įvardija keliis žinomus gimtojo miesto objektus.

Skirsto gyvūnus ir augalus pagal aikškai matomus išorinius požymius (pvz., kūno dangą, galūnių, snapo, lapų, žiedų, kamienų formą, spalvą). Kalba apie tai, kur gyvena laukiniai ir naminiai gyvūnai (tvartas, miškas, zoologijos sodas, vanduo). Dalyvauja ruošiant daržoviu, vaisių salotas. Moka nusakyti daikto pagamimimo seką (pvz., iš avijų gaunama vilna, verpiami siūlai, mezgamos pŕštinės). Stebi įvairius gamtos reiškinius. Klausinėja apie dangaus kūnus, ieško informacijos apie juos knygose, internete. Rūšiuoja atliekas, žino šiukslių kontineinerių spalvas, skiria, kokios atliekos į kurių metamos. Kuria įvairius darbelius iš antrinių žaliaivų. Pasakoja, kur dirba tėveliai, apie giminę, šeimos šventes. Tyrinėja žemėlapius, gaubli. Randa žemėlapyje giintaji miesta, kur gyvena seneliai, pusseserė ar pusbrolis. Moka parodysti žemėlapyje Lietuvą, Vilnių, Klaipėdą, pažista Lietuvos vėliavą, herbą. Noriai išbando senovinius daiktus (pvz., lygina kočių, muša svieštą ir kt.). Moka

6-asis žingsnis. Pastebi aiškiai matomus skirtumus ir panašumus tarp gyvūnų ir augalų. Samprotauja apie tai, kur gyvena, kuo mina naminiai ir laukiniai gyvūnai. Moka prižiūrėti kambarinius augalus, daržoves, stebi jų augimą. Papasakoja apie naminiu gyvūnų naują žmonėms ir augalų naujojimą maistui. Pradeda suprasti Žemes, Saulės, Mėnulio ir kitų dangaus kūnų ryšius. Pasako tevų profesijas, įvardija savo gimnaziečius, žino savo namų adresą. Pasako savo šalies ir sostinės pavadinimą. Skiria ir pavadina suaugusių profesijas, darbus ir buitį palengvinančią techniką (prietaisai, transportas, įrenginiai). Samprotauja apie tai, kad gaminindami daiktus žmonės ideda daug darbo, kokių savybių žmogui reikia darbe, kokios yra profesijos. Domisi, kokie daiktai buvo naudojami

seniau, kaip jie pasikeitė. Papasakoja apie tradicines šventes. Pradeda jausti prieraišumą prie artimiausios gamtinės aplinkos, dalyvauja ją prižiūrint ir puošiant, suvokia savo vietąjoje, pažsta ir įvardija gyvenamosios vietovės objektus (upę, kalvą, mišką ir pan.), gyvūnus ir augalus. Rodo pagarbą gyvajai ir negyvajai aplinkai ir besiformuojančią atsakomybę už jos išsaugojimą. Mokosi rūšiuoti atliekas.

7-asis žingsnis. Nusako miško, pievos, vandens telkinio augmenijos ir gyvūnijos būdingiausius bruožus (miške vyrauja medžiai ir krūmai, pievose – žolės; vandens telkiniu augalai gali augti tik pamire ar pusiau panirę į vandenį ir pan.). Suaugusiuju padedamas pastebi požymius, kurie rodo augalų bei gyvūnų prisiaikymą gyventi sausumoje ar vandenye. Nurodo kelis gyvūnus, kurie minta tik augalais, ir kelis, kurie minta kitais gyvūnais ir vadinami plėšrūnais. Atpažsta po kelis miško ir vandens augalus bei gyvūnus, valgomuosius grybus. Paaiskina, kad nežinomų augalų uogų ir grybų negalima ragauti, nes jie gali būti nuodingi. Paaiskina, kaip reikia prižiūrėti kambarinius ar daržo augalus, naminius gyvūnus. Nusako, iš ko ir kaip gaminama duona, pieno produktai. Norai tyrinėja medžiagų savybes, daiktų sandarą, ir apie tai samprotauja, aiškinasi kodėl; pateikia (ne)tarpstančių medžiagų, vandenye (ne)skęstančių daiktų pavyzdžių. Domisi gamtos reiškiniais ir jų aiškinimu (rasa, vaivorykštė, vėjas). Nusako, kaip skiriasi orai kitose pasaulyje. Paaiskina, kad Saulė apšviečia ir šildo Žemę; samprotauja, kuo planetos skiriasi nuo žvaigždžių. Tvarkingai ir saugiai elgiasi aplinkoje, išvykose, norai dalyvauja tvarkant ir puošiant aplinką. Paaiskina, kaip reikia taupyti elektrą, šilumą ir vandenį, kaip rūšiuoti šiuksles, esant galimybėms jas rūšiuoją. Samprotauja apie profesijos pasirinkimą, kokių savybių reikia žmoniems, dirbantiems įvairius darbus. Domisi žmonių gyvenimo būdu, jo kaita mūsų ir kitose šalyse. Domisi savo giminės istorija, savo giminės vietovės ir Lietuvos žinomais žmoniems, kultūros ir gamtos paminklais, gali apie kelis trumpai papasakoti. Domisi aktualiausias visuomeninio gyvenimo įvykiiais. Bando prisiminti atsakomybę už bendrą darbą, stengiasi prisideti, dalyvauti ikimokyklinės istaigos ir vietas bendruomenės talkose,

palyginti ir įvardyti dabartinės buities technikos pranašumus. Žino tradicines šventes, norai joms ruošiasi. Žino, kas yra „giminės medis“. Žaidžia įvairius stalos žaidimus

Šventėse ir kituose renginiuose

Ugdymo formos, būdai, metodai: ekologinė bei pažintinė išvyka, ekskursija, akcija, paroda, kūrybinė-praktinė užduotis, stebėjimas, eksperimentas, bandymas, imitaciniai bei vaizduotės žaidimai, pokalbis, diskusija, projektinė veikla, susitikimas, liaudies menininko ar savo profesijos specialisto darbo proceso stebėjimas, edukacinė veikla muuziejuje, ugdymas naudojant informacines technologijas ir kiti metodai.

Priemonės: kompiuteris, video bei vaizdo medžiaga, informacinio turinio knygos, plakatai, svorio, ilgio, tūrio bei laiko matavimo prietaisai, ratai, skridiniai, magnetai, sūdynės, didinamieji stiklai, mikroskopas, magnetofonas, šviesos stalas, žemėlapiai, gaublys, tautinė atributika, didaktiniai žaislai-gyvūnai, konstruktoriai, statybinių medžiagų, būties daiktai, loto, dėlionės ir plakatai apie profesijas, gamtinė medžiaga, vaisių, uogų bei daržovių muliažai, antrines žaliavos, senovinės daiktai ir kt.

18.11. Skaičiavimas ir matavimas

Vertybinė nuostata. Nusiteikės pažinti pasaulį skaičiuodamas ir matuodamas Esminis gebėjimas. Gėba skaičiuoti daiktus, palyginti daiktų grupes pagal kiekį, naudoti skaitmenis, apibūdinti daikto vietą eileje, sudaryti sekas. Gėba grupuoti daiktus pagal spalvą, formą, dydi. Jaučia dydžių skirtumus, daikto vietą ir padėtį erdvėje. Supranta ir vartoja žodžius, kuriais apibūdinamas atstumas, ilgis, masė, tūris, laikas. Pradeda suvokti laiko tékmę ir trukmę

Numatomi pasiekimai

1–3 metai

Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)

1-asis žingsnis. Skaičiavimas. Gestais, mimika parodo, jog suvokia, ką reiškia yra (nėra), dar, taip (ne).

Matavimas. Susidomi, kai parodomas kitokios formos, dydžio, spalvos daiktas: siekia ji paimiti, tyrimėja. Atkreipia dėmesį į judančius, artėjančius daiktus, daug kartų kartoja matytus veiksmus su daiktais.

2-asis žingsnis. Skaičiavimas. Supranta, ką reiškia vienas, dar vienas, du, daug (parodo pirštukais, kiek turi metukų).

Matavimas. Žaisdamas stengiasi rasti relikiamos formos, dydžio ar spalvos daikta. Nuotraukoje, piešinyje atpažista anksčiau matytą daiktą. Supranta vis daugiau žodžių, kuriais nusakoma daikto forma, dydis, spalva, judėjimas erdvėje: paimiti dideli, neiti iki, pažiūrėti į viršų ir pan.

3-asis žingsnis. Skaičiavimas. Skiria žodžius: mažai (vienas, du) ir daug. Paprašytas duoda kitems po vieną žaislą, daikta. Gėba išrikuoti daiktus į vieną eilę.

Matavimas. Tapatina daiktus pagal formą, dydį. Suranda tokios pat spalvos (raudonos, mėlynos, geltonos, žalios) daiktus. Supranta, kad bokštas, kurio viršuje bus didesnės, o apačioje mažesnės kaladėlės, nebūs tvirtas. Supranta ir pradeda vartoti daiktu

Skaičiavimas. Norai ištraukia į žaidimą „Slepynės“. Žaislui pasislėpus, atidžiai stebi vieta, kur žaislas ką tik buvo. Norą žaisti išreiškia veiksmais (ima suaugusį už rankos ir tempia link žaislo).

Matavimas. Siekia netoli ese padėtų žaislų; pirstais ima smulkius daiktus, išskėstom rankom – didelius daiktus; valgo šaukštų; stebi, kas atsitrinka, kai ką nors sugriauma, išardo. Paprašytas parodyti, kaip rieda kamuoliukas, bando ji paridenti. Iš dviejų spalvų kamuoliukų atnėša prasomos spalvos kamuoliuką.

Skaičiavimas. Paklaustas parodo pirštukais, kiek turi metukų. Norėdamas pasakyti ar parodyti, kad ko nors yra daug, ištiesia rankytes į šonus.

Matavimas. Žaisdamas ieško ir randa relikiamos formos, dydžio ar spalvos daikta. Žaidžia su vienais į kita idėdamais indeliais. Suranda skylutę, pro kuria pralystų kaladėlė. Tokios pat spalvos ar formos daiktus sudeda į atskiras dėžutes. Prisimena, kas paslėptą knygelės puslapio langelyje ir savą kalba tai išreiskia. Atnėša prašomo dydžio (didelį arba mažąj) kamuoli.

Skaičiavimas. Pasako, kiek turi metukų. Pastebi, jei kas suklysta, paprašytas paminti vieną daikta. Žaislus, daiktus dėlioja, rikiuoja į eilę (pvz., iš kedučių sustato traukinukų). Įvairioje veikloje kaitaloja dvi spalvas.

Matavimas. Kaladėlių krūvelėje randa tos pačios spalvos, formos ar dydžio detales. Parodo, kurie du iš 4–5 paveiksliniukų yra tokie patys. Dviejųose paveikslėliuose randa 3–4 slypinčius skirtumus. Visap bandydamas suranda reikiama dėlionės detales. Bando pastatyti bokštą iš skirtingo dydžio kaladėlių: bokštui sugriuvus, daro bokšto

palyginimui skirtus žodžius: didelis – mažas, ilgas – trumpas, sunkus – lengvas, storas – plonas, toks pat, ne toks, kitoks, vienodi – skirtinių ir pan.	4–6 metai	4-asis žingsnis. Skaičiavimas. Pradeda skaičiuoti daiktus, palygina dvi daiktų grupes pagal daiktų kiekį grupėje. Padalina daiktus į grupes po lygiai (po du, po tris). Supranta, kad prie daiktų pridedant po vieną jų skaičius grupėje didėja, o paimant po vieną – mažėja. Pradeda vartoti kelintinius skaitvardžius (pirmas, antras...).	Matavimas. Atpažista ir atrenka apskritos (skritulio), keturkampės (keturkampio), kvadratinės (kvadrato) formos daiktus. Iš kriūvelėje padėtu trijų spalvų kaladėlių pastato tris skirtingu spalvų bokštelius. Iš skritulio, kvadrato, trikampio formos popieriaus gabaliukų sukomponuoja įvairius daiktus (pvz., mašiną, namą ir pan.). Randa reikiama delionės detale; iš kaladėlių, molio, smėlio ir pan. Padaro stebeto daikto modelį. Pridėdamas vieną prie kito, vidutinio dydžio daikta padeda tarp trumpiausio ir ilgiausio. Kambario ilgi, matuoja žingsniais; išrikuoja kamuolius nuo mažiausio iki didžiausio. Apibūdina erdvės objektus, nurodant į juos panaušius iš kasdienės aplinkos ir vartojant tokius palyginimus kaip: „panaušus į kubą“, „apvalus kaip kamuolys“ ir pan. Supranta, kad figūros forma nepriklauso nuo jos spalvos ir dydžio (pvz., paprašyti atrinkti vienodos spalvos, bet skirtingos formos ar dydžio daiktus). Žaidžia konstruktoriai „Lego“. Žaidžia judrius žaidimus, kai reikia pasirinkti teisingą kryptį savo kūno atžvilgiu (pvz., žaidimas „Diena – naktis“, „Šiltai – šalta“), paciutis žingsnius į priekį. Kalba apie tai, ką kasdien daro ryte, dieną, vakare, naktį. Žino metų laikus ir būdingus jiems požymius.
Skaičiavimas. Skaičiuoja, kurių paukščių paveikslėlyje yra daugiau: skrendančių į kairę ar į dešinę. Paima prašomą (reikiama) daiktu skaičių. Žodžiais paaiškina, ką reikėtų daryti, kad visi turėtų po lygiai. Nuspalvina pakaitomis dryžukais dviejų spalvomis nupieštą objektą (pvz., zebra). Suveria pakaitomis dviejų spalvų karoliukus. Serviruoja stalą. Pačiului čėlioja trikampius ir kvadratus. Isklausęs pasakos, kurioje du–trys veikėjai paeiliui ką nors atlieka, geba atsakyti į tokius klausimus, kaip: „Ką atsakė trečiasis veikėjas?“, „Kas atėjo pirmas?“. Žaidžia žaidimus, kuriuose kas nors skaiciuojaama, kur reikia keisti savo ar daikto padėti erdvėje ar daryti ką nors tam tikra seką (pvz., žaidimai „Trečias bėga“, „Daryk taip, kaip Jonelis daro“, žaidimuose, kai nutilus muzikai ar suplojus kaskart pasakoma, kaip kitaip reikia pasielgti: susigrupuoti – sustoti po du, susesti į du ratukus, parodytį 4 prišukturus ir pan.). Skaičiuoja, kiek veikėjų buvo pasakoje, kokia buvo įvykių pasakoje eilė, ką darė pirmasis, antrasis ir t. t. veikėjai (pvz., pasaka „Trys paršiukai“,			

Matavimas. Skiria trikampę, stačiakampę formas. Randa mažai besiskiriančius daiktus. Kalbėdamas apie spalvą, vartoja žodžius „vienos spalvos“, „dvispalvis“. Grupuoja, komponuoja daiktus, atsižvelgdamas į jų spalvą, formą arba dydį. Palygindamas daiktų dydžius, naudojasi sąlyginiu matu (trečiu daiktu). Kalbėdamas apie atstumą, daikų ilgį, plotį, aukštį, storį, masę, vartoja žodžius: ilgesnis – trumpesnis, siauresnis – platesnis, aukštesnis – žemesnis, lengvesnis – sunkesnis. Supranta, ką reiškia sudėlioti nuo mažiausio iki didžiausio ir atvirkščiai. Supranta, kad knygos skaitomas iš kairės į dešinę ir iš viršaus į apačią. Juda nurodyta kryptimi. Skiria ir žodžiais išreiškia erdvinius daikto santykius su savimi: priešais mane, už manęs, šalia manęs, mano kairėje ir pan. Pradeda suvokti praeitį, dabartį, ateitį. Skiria savokas šiandien, vakar, rytoj.

6-asis žingsnis. Skaičiavimas. Susieja daikų (realių ar pavaizduotų) kiekį su atitinkamu daikty skaičiu žyminiu simboliu. Skaičiuoja bent iki 10. Palygina mažai daikų turinčias grupes pagal kiekį. Supranta ir vartoja žodžius: daugiau (mažiau) vienu, dvim, po lygiai, pusiau, i 2 dalis, i 4 dalis. Atpažista, atkuria, prateisia, sukuria skirtinį garsų, dydžių, formų, spalvų sekas su 2–3 pasikartojančiais elementais.

Matavimas. Skiria plokštumos ir erdvės figūras: skritulį ir rutuli, kvadratą ir kubą. Klasifikuoja daiktus pagal dydį, formą arba spalvą. Matuodamas atstumą, ilgi, tūri, masę, naudojasi vienu ar keliais sąlyginiais matais (savo pėda, sprindžiu, trečiu daiktu). Atranda, kad i skirtinios formos daiktus galima sutalpinti tą patį skystą ar birių medžiagą (vandens, smėlio ir kt.) kiekį. Lygindamas dydžius, varoja jų skirtumo didumą pabréžiančius žodžius (šiek tiek didesnis, truputį mažesnis, didžiausias, mažiausias ir kt.). Apibūdina daikų vietą ir padėtį kitų daikų ar vienas kitos atžvilgiu, sakydamas: i kairę – į dešinę, aukščiau – žemiau, virš – po; šalia, greta, viduryje, tarp, priesais, prie, pries, paskui, šalia vienos kito, už, pries, tarp, viduje, išoreje ir kt. Žino, jog gamtoje esama įvairios trukmės pasikartojančiu ciklų (kartojasi savaitės dienos, metų laikai ir pan.).

7-asis žingsnis. Skaičiavimas. Pradeda supraesti ryšius tarp skaičių

„Mergaitė ir lokys“, „Pagrandukas“. Skiria ir vartoja kelintinius skaitvardžius. Matavimas. Žaidžia stalo žaidimus. Karpo, pašo, spalvina trikampius, stačiakampius. Nuspalvina trikampius viena, o stačiakampius – kita spalva. Iš įvairių formų detalių ar piešiant (spalvinant) figūras kuria aplikacijas, ornamentus, šventinę attributiką, įvairius daiktus, kuriais galima papuošti aplinką. Serviruoja stalą. Surikiuoja daiktus nuo mažiausio iki didžiausio ir atvirkščiai. „Rašo“ tekstą iš kairės į dešinę ir iš viršaus į apačią. Paprašytas painia priešais save esantį daikta, palenda po stalui, tropoja į kalniuką, užlipa ant suoliuko. Žaidžia žaidimus, kuriuose tenka vartoti vieta ir padėti nusakančius įvairius žodžius. Pasakodamas, ką veikė vakar, kalba būtuoju laiku, o ką veiks rytoj – būsimuoju laiku.

Skaičiavimas. Skaičiuoja, kiek daikų yra vienoje ir dviejose daikų grupėse, kiek jų liks, jei kelis paimsime. Pavaizduoja, sukomplektuoja, atrenka prašoma (užrašytą) objektyų skaičių. Pasako, kuriame iš dviejų rinkinių yra daugiau (mažiau) elementų. Objektų kiekį nuo 0 iki 10 susieja su atitinkamu skaičiaus simbolium. Pirštais parodo, koks skaičius yra užrašytas. Ieško ir randa garsų, judeusių, spalvų ir kt. sekoje pasikartojančius elementus ir prateisia seką dvemis elementais. Piesia smulkius ornamentus iš kairės į dešinę.

Matavimas. Randa daikta, kuris dydžiu, forma arba spalva skiriasi nuo kitų padėtų ar pavaizduotų daikų. Aplinkoje randa daikty ir jų dalių, savo forma primenančiu pažiastamas matytas geometrinės figūras. Norėdamas sužinoti, kuriai lazdelei – ilgai ir plonai ar trumpai ir storai – buvo sunaudota daugiau plastilino, abi lazdeles ar vieną jų transformuoja į formą, kuri leistų jas kaip nors palyginti. Pasiūlo būdą atstumui išmatuoti: Matuoja pėdomis, sprindžiai, pirsto storiu, lazdele ir pan. Atranda, kad skirtinios formos daikai gali būti tos pačios talpos ar masės. Žino apie ilgio, tūrio, masės matavimo priemones ir būdus. Keičia judėjimo kryptį pagal žodinių nurodymą arba simbolius (pvz., randa kelia, kai marsrutas žymimas rodyklėmis). Sudaro marsruto planą. Papasakoja, kaip daiktai išsidėstę nuotraukoje, paveikslėlyje. Žino savaitės trukmę, jos dienų seką; apibūdina metų laikus pagal pokyčius gamtoje, atliekamus darbus; pasako, ką galima nuveikti per minutę, 10 minučių, dieną, savaitę, metus

(pvz., kad šeši susideda iš dviejų trejetų arba iš trijų dvejetų porų). Pradeda suprasti ir varoti žodžius: sudėti, pridėti, atimti, kiek bus, kiek liks ir pan. Išdėlioja daiktus į eilę pagal tą patį požymį (pvz., pagal spalvos intensyvumą).

Matavimas. Skiria ir pavadinia plokštumos figūras (apskritima, skrituli, kvadrata, stačiakampi, trikampi) ir erdvės figūras (kubą, rutuli); aplinkoje randa daiktus, savo forma primenančius šias figūras. Dėlioja paveikslėlius iš didesnio kiekio elementų, stato iš smulkesnių detalių. Sugrupuoja daiktus pagal nurodytą požymį (dydi, formą). Pradeda suprasti, kad tas pats daiktas gali priklausyti kitai grupėi pagal kitą požymį. Pradeda suprasti, kada vartojami priešingos reikšmės žodžiai: mažas ir didelis, lengvas ir sunkus, gilta ir šalta ir kt. (pvz., sako: „Aš esu didelis, o kačiukas mažas, bet aš esu mažas, o namas didelis“). Moka parodyti, kur yra greta (tačiau tik iš šonu, ne viršuje) esantys, bet nematomi objektai (pvz., laukujos durys, sodas). Žaisdamas naudojasi vis didesne erdve

Ugdymo formas, būdai, metodai: kūrybinė-praktinė užduotis, stebėjimas, eksperimentas, bandymas pokalbis, diskusija, projektinė veikla, ugdydamasis naudojant informacines technologijas; kūrybiniai-interpretaciniai, modeliavimo, skatinimo-inicijavimo-motyvavimo, pagalbos-paramos ir kt.

Priemonės: kompiuteris, video bei vaizdo medžiaga, svorio, ilgio, tūrio bei laiko matavimo prietaisai, magnetofonas, šviesos stalas, didaktiniai žaislai, gyvūnai, konstruktoriai, statybinė medžiaga, loto, kortelių žaidimai su skaičiais, dėlionės, gamtinė medžiaga, strateginiai ir kt., stalo žaidimai ir kt.

18.12. Meninė raška

Vertybinė nuostata. Jaučia meninės raškos džiaugsmą, rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje
Esminis gebėjimas. Spontaniškai ir savitai reiškia išspūdžius, išgyvenimus, mintis, patirtas emocijas muzikuodamas, šokdamas, vaidindamas, vizualinėje

	Numatomi pasiekimai	1–3 metai	Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)
1-asis žingsnis. Muzika, šokis. Reaguoja į muzikos garsus, melodijas, balso intonacijas, judesius, išraiškingą mimiką, suklusdamas, sutelkdamas žvilgsnį, nutildamas, nustodamas arba pradėdamas judėti, krykštaudamas, judėdamas, žaisdamas balso intonacijomis, garsais.	Muzika, šokis. Reaguoja į girdimus muzikos garsus, melodiją, suaugusio veido mimiką, balso intonaciją: suklūsta, sutelkia žvilgsnį, kryksčia, guguoja, leliuoja, čiauška, nustoja arba pradeda judėti. Eksperimentuoja garsais: barškina barškutį, maigo cypukus, judina varpelį.		
Žaidinimai ir vaidybą. Kalbinamas, žaidinamas reiškia emocijas, norus įvairiomis balso intonacijomis, veido mimika, linjavimu, plojimu, mojuodamas žaislu, daiktu. Vizualinė raška. Storū piešuku, kreidele baksnoja, Vizualinė raška. Apžiūrinėja, ragauja, varto dailės priemones. Piešuku, teptuku,	Žaidinimai, vaidybą. Reiškia emocijas: krykštauja, ploja, juda, linguoja, spruokliuoja, mojuoja žaislais, daiktais.		

brauklo, tepinėja, spaudinėja palikdamas pėdsakus (taškus, įvairių krypčių linijų brėžius, dėmes). Domisi ir džiaugiasi dailės priemonėmis, jas apžiūrinėja, ragauja, varto.

2-asis žingsnis. Muzika, šokis. Idėmai klausosi muzikos iš aplinkos garsų, spontaniskai žaidžia balso intonacijomis, rankų ir kojų judesiais mėgdžioja žaidiminių judesius, suaugusiuju balso intonacijas, muzikos garsus, dviejų–trijų garsų melodijas ar dainelės. Skambant muzikai ritniškai ploja, trepsi, tūpčioja, barškina, stuksena kokiui nors daiktui.

Žaidimimai ir vaidyba. Žaidžiant sūpavimo, kykavimo, jodinimo, kutenimo, prištukų žaidimuis bei žaidiminius mėgdžioja įvairias išgirstas intonacijas, parodytus veiksmus. Įvairius jausmus, norus rodo judesais ir veiksmais (pamojuoja, apkabina).

Vizualinė raška. Spontaniškai keverzoja rankų judesijų piešinius, juos apžiūrija. Džiaugiasi (Šukčioja, krykštauja, mojuoja rankomis) dailės priemonės (tirštais dažais, minkšta tešla) paliekamui pėdsaku ir patiriamais jutimais, siekia pakartoti ir prateisti įdomią patirtį. Tyrinėdamas dailės medžiagas ir priemones, intuityviai atranda skirtingus veikimo su jomis būdus (brauko prištais, varvina dažus, maigo tešlą).

3-asis žingsnis. Muzika. Emocingai atliepia klausomus kūrinius (vaikiškas daimas, instrumentinius kūrinius) – šypsosi, džiaugiasi, ploja, trepsi, sėdėdamas sūpuoja kojas ar pan. Vienas ir kartu su kitais dainuoja 2–4 garsų daineles, palydėdamas jas judesiais. Drauge su pedagogu žaidžia muzikinius žaidimus, jų teksta imituoja rankų, kūno judesiais (žingsniuoją, bėga, apsisuka). Apžiūrinėja, tyrinėja ritminius muzikos instrumentus ir jais ritniškai groja kartu su pedagogu. Kuria, dainuoja vieno aukščio tonu savius žodžius, ritmuoja vaikiškais instrumentais ir daiktais.

Šokis. Mėgdžioja žaidiminių, gyvūnų, augalų judesius. Šoka spontaniškai kurdamas dviejų–trijų natūralių judesių (eina, pritūpia, pasisuka ir kt.) seką.

brauklo, tepinėja, spaudinėja palikdamas pėdsakus (taškus, įvairių krypčių linijų brėžius, dėmes). Tapšnoja kreidele baksnoja, brauko, tepa taškus, įvairių krypčių linijų brėžius, dėmes. Tapšnoja delnais dažus, tepa, brauko pirštais.

Muzika, šokis. *Muzikos klausymas.* Klausosi aplinkos garsų, maršinės, ramos instrumentinės muzikos, balsu atliekamu lopšinių, žaidinimių, kykavimų. Išreiškia emocijas reaguodamas į muzikinius garsus: ploja „katutes“, sukiota plaštas, linguoja, tūpčioja, trepsi, stuksena, barškina. *Dainavimas.* Mėgdžioja suaugusio dainavimą ir taria lengvus dainelių žodžius, intonoja garsus, imituoja aplinkos garsus. *Ritmika.* Ritmuoja vaikiškais muzikos žaislais ir instrumentais: spaudžia cypukus, barškina barskučius, beldžia kaladėlėmis, muša būgnelį. Atlieka natūralius judesius: eina paskui suaugusijį įvairiomis kryptimis, būreliu, sukasi vietoje, ploja, sukiota plaštakas, trepsi, spynuokliuoja.

Žaidimimai, vaidyba. Mėgdžioja suaugusiojo balso intonacijas, parodytus veiksmus, žaidimimai, vaidyba. Veiksmais parodo jausmus ir norus: mojuoja, apkabina, stumia. Vizualinė raška. Veikia su piešimo priemonėmis: piešia taškelius, brūkšnelius, keverzoja linijas, jų raizginius. Džiaugiasi dailės priemonė paliekamu pėdsaku. Domisi, tyrinėja lipdymo medžiagas: minko, ploja, kočioja. Atranda skirtingus veikimo būdus: brauko teptuku, pirštais, varvina dažus, maigo tešla.

Muzika. *Muzikos klausymas.* Klausosi linksmų, ramių, maršinių instrumentinių muzikos kūrinėlių, balsu atliekamu dainu. Emocingai atliepia klausomus kūrinius – šypsosi, džiaugiasi, ploja, trepsi. Skiria garso savybes: aukštas, žemas, garsus, tylus. Savais žodžiais nusako kūrinio nuotaiką. *Dainavimas.* Dainuoja kartu su suaugusiuoju ir kitais vaikais 2–4 garsų daineles, palydėdamas jas judesiais. Išmoksta trumpu, nesudėtingų dainelių tekstą, judesius. *Ritmika.* Apžiūrinėja, tyrinėja, groja vaikiškais ritminiais instrumentais: barškučiais, būgneliais, lazdelėmis, šaukštais, žvangučiais. Spontaniškai kuria: dainuoja savitais žodžiais, ritmuoja.

Šokis. Drauge su suaugusiuoju žaidžia muzikinius žaidimus, tekstą imituoja kūno judesiais: eina, trepsi, apsisuka. Charakteriniai judesiai parodo aukšto ir žemo registro muziką, imituojant gyvūnų, paukščių elgesio savybes. Keičia judesį pagal kontrastinę muziką. Pastebi gamtos reiškinius ir pademonstruoja judesių: šviečia

Žaidimai ir vaidyba. Žaisdamas su daiktu ar žaislu atlieka matytus veiksmus, jūdesius. Ivaairiai intonuodamas kalba apie tai, ką daro. Mégdžioja šeimos narių kalba, veiksmus. Muzikiniuose rateliuose jūdesiais, veiksmais vaizduoja siužeto elementus, reiškia savaime kilusias emocijas.

Vizualinė raška. Spontaniškai reiškia emocijas, išpūdžius dailės priemonėmis ir medžiagomis. Piešia įvairias linijas, jas jungia į formas vis labiau koordinuodamas rankų jūdesius. Bando ką nors pavaizduoti (mamą, mašiną). Savo abstrakcijoje ižvelgia daiktus ar īvykius. Eksperimentuoja dailės medžiagomis ir priemonėmis, tyrinėja įvairius veikimo jomis būdus. Piešdamas, spauduodamas, tapydamas, lipdydamas, konstruodamas labiau mėgaujasi procesu, o ne rezultatu.

Žaidimai, vaidyba. Žaisdamas su daiktu ar žaislu atlieka matytus veiksmus, jūdesius. Ivaairiai intonuodamas kalba apie tai, ką daro. Mégdžioja šeimos narių kalba, veiksmus. Kalba apie tai, ką daro. Mégdžioja šeimos narių kalba, kaspiрelialis, skarelėmis. Kalba apie tai, ką daro. Mégdžioja šeimos narių kalba, kilusias emocijas.

Saulė, pučia vėjas, lyja lietus, sninga sniegas. Žaidimai, vaidyba. Reiškia emocijas žaisdamas muzikinius žaidimus. Pasirenka žaislus, daiktus, atlieka matytus veiksmus: supa lėlę, nešioja mėšketį, mojuoja kaspireliais, skarelėmis. Kalba apie tai, ką daro. Mégdžioja šeimos narių kalba, kilusias emocijas.

Vizualinė raška. Spontaniškai piešia ilgas ir trumpas linijas, linijų raizginius, taškučius, brūkšnelius, mažus ir didelius apskritimus, jų derinius, jungia apskritimus tiesiomis, lenktomis linijomis. Skiria pagrindines spalvas, pasirenka kurios yra gražiausios. Dėlioja, klijuoja, paruoštas kontrastišku spalvų, įvairių formų figūras, elementarius vaizdelius. Eksperimentuoja dailės medžiagomis ir priemonėmis, tyrinėja įvairius veikimo būdus: minko, maigo, volioja, spaudžia, ploja, tempia. Atpažista, išvardija, pasako kokiomis spalvomis pavaizduoti stebėti gamtos reiškiniai: lietus, sniegas, rudeniniai lapai ir t. t. Komentuoja ką padarė, rodo draugams. Mégaujasi procesu

4–6 metai

4-asis žingsnis. Muzika. Klausydamas ir tyrimėdamas gamtos garsus, trumpus vokalinius ir instrumentinius kūrinius, jūdesiais emocingai atliepia jų nuotaiką, tempą bei keliais žodžiais juos apibūdina. Kartu su kitais dainuoja trumpas, aiškaus ritmo, siauro diapazono, laipsniškos melodinės slinkties autorines ir liaudies dainas. Dainavimą palydi ritmiškais jūdesiais. Tyrinėja savo balso galimybes (dainuoja garsiai, tyliai, aukštai, žemai, greičiau, lečiau). Žaidžia įvairių tautų muzikinius žaidimus, atlikdamas kelis nesudėtingus jūdesius: eina, bėga rateliu, trepsi, ploja, mojuoja, sukasi po vieną ir už parankiu. Tyrinėja garso išgavimo būdus kūno, gamtos, įvairiaus muzikos instrumentais, jais ritmiškai pritaria suaugusiojo grojimui. Improvizuoja skanduodamas, plodamas, trepsėdamas, stuksendamas, spontaniškai kuria ritminių melodinius motyvus savo vardu.

Šokis. Žaidžia vaizduojamuosius (darbo proceso, augalų vegetacijos, gyvūnų) šokamuosius žaidimus, šoka trijų-keturių natūralių jūdesių (bėga, sukasi, ritasi ir kt.) šokius. Šoka spontaniškai kurdamas trijų-keturių natūralių jūdesių seką. Koordinuoja jūdesius. Žaidžia muzikinius žaidimus, ratelius, vaizduoja darbo proceso, augalų gyvūnų jūdesius. Rateliu susikabinus rankomis, vienas paskui kita, atlieka paprastus žingsnius, pritūpia, apsisuka. Atlieka jūdesius stovint, einant ratuku. Judesiai perteikia linksma, liūdną,

Muzika. *Muzikos klausymas.* Klausosi natūralių gamtos garsų, komprastinio pobūdžio muzikos kūrinių. Reaguoja į muzikos nuotaiką, apibūdina vartojant terminus: greita, lėta, linksma, liūdna. Suvokia garso aukštį, stiprumą. Pavadina ir skiria vaikišką muzikos instrumentų: varpeliu, būgneliu, barškučiu, metalofono, pianino skambėjimo tembrus. Girdi, skiria muzikinius ir nemuzikinius garsus. *Dainavimas.* Dainuoja kartu su suaugusiuoju, kitaip vaikais, su instrumentu pritarimu trumpas, aiškaus ritmo, siauro diapazono, laipsniškos melodinės slinkties autorines ir liaudies dainelės. Žimo ir atpažista, kuriuos dainos turi ižanga. Pradeda dainuoti po ižangos. Suprantą dainos žodžius, pasakoja turinį, apibūdina nuotaiką. Dainavimą palydi jūdesiais. Skanduoja paskirus žodžius, trumpus tekstus, skaičiuotes. *Ritmika.* Išreiškia norus, pasirenka instrumentus. Ritmuoja ir tyrinėja garso išgavimo būdus kūno perkusija, įvairiaus vaikiškais muzikos instrumentais: lazdelemis iš kieto, sauso medžio, metalinių, medinių šaukštai, metalinėmis lėkštėmis, būgneliais, žvangučiais, instrumentais iš gamtinės medžiagos, buitinų atliekų. Ritmiškai atlieka trumpas ritminės sekas, pritaria suaugusiojo grojimui. Spontaniškai kuria ritminių, melodinius motyvus savo vardu.

Šokis. Žaidžia vaizduojamuosius (darbo proceso, augalų vegetacijos, gyvūnų) šokamuosius žaidimus, šoka trijų-keturių natūralių jūdesių (bėga, sukasi, ritasi ir kt.) šokius. Šoka spontaniškai kurdamas trijų-keturių natūralių jūdesių seką.

Žaidimai ir vaidyba. Žaisdamas atkuria matytų situacijų fragmentus, panaudoja tikrus daiktus, reikmenis, drabužius. Kuria dialogą tarp veikėjų, išraiškingai intonuoja. Žaisdamas atsipalaudoja. Muzikiniuose rateliuose kuria ar savaip perteikia kelių veikėjų vaizduojančius judesius, veiksmus, spontaniškai reiškia emocijas.

Vizualinė raiška. Patirtį išreiškia įvairiomis linijomis, jų deriniais, dėmėmis, geometrinėmis ir laisvomis formomis, spalvomis, išgaudamas šiek tiek atpažįstamus vaizdus, objektus, juos įvardija. Kuria spontaniškai, kartais pagal išankstinių sumanyymą, kuris darbo eigoje dažnai kinta, „pasimeta“. Kūrybos procesą palydi pasakojimu, komentavimu, gestikuliavimu, mimika. Eksperimentuoja dailės medžiagomis ir priemonėmis, atrasdamas spalvų, linijų, formų, faktūrų įvairovę, turi mėgstamas spalvas. Kuria koliažus, spaudnoja įvairiomis priemonėmis, konstruoja, lipdo nesudėtingas formas.

5-axis žingsnis. Muzika. Balsu, judesiais, pasirinktu muzikos instrumentu spontaniškai improvizuoja, pritaria klausomam vokalinės, instrumentinės muzikos įrašui ar gyvai skambančios muzikos kūrinui. Savais žodžiais išsako kilusius įspūdžius. Atpažista kai kurių instrumentų (smuiko, būgno, dūdelės, varpelių) tembrus, girdėtus kūrinius. Dainuoja vienbalses, dialoginio pobūdžio dainas, jaučia ritmą. Dainuodamas išbando balso skambesi, išmègina ji įvairoje aplinkoje (grupėje, kieme ir kt.). Stengiasi tiksliau intonuoti, taisyklingiau artikuliuoti (aiškiai tarti balsius, priebalsius, dvibalsius), taisyklingiau stoveti, kvępuoti. Ritminiais, melodiniais, gamtos, savo gamybos vaikiškais muzikos instrumentais pritaria dainoms, šokiams, tyrinėja jų skambėjimo tembrus. Improvizuodamas balsu, vaikišku muzikos instrumentu kuria ritmus, melodijas ketureiliams, mīlestems, patarėms.

energingą šokio, muzikinio ratelio nuotaiką. Perteikia keletą vaizduojamo veikėjo judesiu, veiksmu. Naudoja priemones: skareles, kaspinus, gėles. Žaidimai ir vaidyba. Pasirenka žaidimo temą, vaidina pasirinktą vaidmenį. Kuria dialogą tarp veikėjų. Atkuria matytas situacijas, panaudoja tikrus daiktus, reikmenis, drabužius.

Vizualinė raiška. Orientuojasi popieriaus lape. Pasirenka įvairaus formato popieriu, susipažista su jo savybėmis, išbando: piešia ant šlapio, glamžioto, spalvoto popieriaus. Skiria ir įvardija pagrindines spalvas. Turi mėgstamas spalvas. Atpažista pagal pavyzdi. Piešia nesudėtingų formų daiktus, aplikuoja plėštas, kiptas formas. Vaizduoja didžes, mažas, kampuotas, apvalias, netaisyklingas formas. Naudoja paprastas, mišrias dailės technikas ir įvardija jas. Pasakoja ką nupiešė, žaidžia nupieštu piešiniu, rodo draugams. Uždaro flomasterį, pamirko teptuką, nubraukia į indelio kraštą dažų pertekliu, lipdant naudoja lenteles, minko attitinkamą lipdymo medžiagos kiekį. Formuoja, sujungia trių ir daugiau detalų lipdinių dalis, spaudžia duobeles, griovelius.

Muzika. *Muzikos klausymas.* Klausosi „gyvos“, vokalinės, instrumentinės muzikos, natūralių gamtos, aplinkos garsų. Skiria muzikinius ir nemuzikinius garsus. Skiria garsų savybes: aukšti, trukmę, stiprumą. Muzikos kūriniuose atpažista muzikos instrumentus: smuika, fortepijona, būgnus, kai kuriuos pučiamuosius instrumentus. Lygina garsus pagal panašumą ir kontrastingumą. Skiria klausomos muzikos nuotaiką, muzikos vaizdus. Išsako kilusius įspūdžius. Atpažista, mėgdžioja gamtos garsus, paukščių balsus. Atpažista smuiko, pianino, būgno, dūdelės, varpelių, tembrus. *Dainavimas.* Dainuoja vienas, su grupe, su instrumentu pritarimu vienbalses, dialoginio pobūdžio liaudies, autorines dainas. Taisyklingai formuoja garsą, balsą derina prie kitu, prie akompanimento, jaučia dainos ritmą. Balsu, mimika ir kūno išraiška perteikia dainų nuotaikas, dalijasi įspūdžiais. Išbando balso skambesį įvairoje aplinkoje: grupėje, kieme ir kt. Išdainuoja savo ir draugų vardus, misles, patarles ir t. t. Prie dainos teksto kuria personą žudėjus, mimika. *Ritmika.* Ritmiškai groja ritminiais instrumentais: lazdelėmis, šaukštais, marakomis, žvangučiais, trikampiu, trinkomis, būgneliais, melodiniais instrumentais: metalofonais, ksilofonais, molinukais, dūdelėmis, savo gamybos vaikiškais muzikos instrumentais. Grodami sekā muzikos ritminį piešinių pritaria dainoms ir šokiams. Šokis. Šoka lietuvių liaudies, originalios kūrybos šokių. Taiko jūdesius prie

žingsnių (paprastasis, aukštas paprastasis, stangrus, priupiamasis) autorinius ir penkių–šešių natūralių jūdesių (bėga, sukasi, pašoka ir kt.) šokius. Šokai improvizuotai kurdamas penkių–šešių natūralių jūdesių seką, reaguodamas į muziką, išreikšdama aplinkos vaizdus (gamtos reiškinius, gyvūnus).

Vaidindamas stalo, lelių teatre, vaizduoja realistinį ir fantastinį siužeta, išplėto vaizduojant gamtos reiškinius, gyvūnus. Kuria penkių–šešių natūralių jūdesių sekas, savoip perteikia ratelio veikėjo nuotaiką.

Vizualinė raiška. Savo emocijas, patirtį, išpūdžius išreikšia kitims atpažįstamais vaizdais. Išryškina vaizduojamų objektų bruožus, reikšmingas detales. Objektus vaizduoja ne tokius, kokius mato, o tokius, ką apie juos žino. Kuria pagal išankstinių sumanymą, kuris proceso gali kisti. Eksperimentuoja tapybos, grafikos, mišriomis dailės priemonėmis ir medžiagomis, kuria sudėtingesnius koliažus, trimates formas iš įvairių medžiagų, asambliažus, fotografuoja, piešia skaitmeninėmis priemonėmis (piešimo programomis telefone, kompiuterje).

Vizualinė raiška. Savo emocijas, patirtį, išpūdžius išreikšia kitems atpažįstamais vaizdais. Išryškina vaizduojamų objektų bruožus, reikšmingas detales. Objektus vaizduoja ne tokius, kokius mato, o tokius, ką apie juos žino. Kuria pagal išankstinių sumanymą, kuris proceso gali kisti. Eksperimentuoja tapybos, grafikos, mišriomis dailės priemonėmis ir medžiagomis, kuria sudėtingesnius koliažus, trimates formas iš įvairių medžiagų, asambliažus, fotografuoja, piešia skaitmeninėmis priemonėmis (piešimo programomis telefono, kompiuterje).

6-asis žingsnis. Muzika. Klausosi įvairaus stiliaus, žanry muzikos kūrinių ir spalvomis ar piešiniu spontaniškai perteikia kilusius išpūdžius. Tyrimėja girdimos muzikos, triukšmo, tylos panašumus ir skirtumus. Įvardija kūrinio nuotaiką, tempą, dinamiką, skiria kai kuriuos instrumentus. Dainuoja sudėtingesnio ritmo, melodijos, platesnio diapazono vienbalses dainas, jas gana tiksliai intonuoja. Dainuoja trumpas daineles kanonu, išklausydamas į savo ir draugų dainavimą. Melodiniai vaikiškais muzikos instrumentais groja 2–3 garsų melodijas. Pritaria suaugusioj grojimui, atlikdami muzikines pjeses solo ir orkestre, sekā dirigento jūdesius, stengiasi kartu pradēti ir baigti kūrinėli. Improvizuodamas balsu, muzikos instrumentu kuria melodiją trumpam tekstui, paveikslui. Žaidžia muzikinius dialogus, kuria jūdesius kontrastingo pobūdžio muzikai.

kintančios muzikos. Ritmiškai eina, lengvai bėga, atlieka įvairius paprastuosius žingsnius, šokinėja ant vienos, kitos kojos, sukasi po viena, poromis, landžioja „gyvatėle“, sudaro, sumažina, padidina ratelį. Žino šokio, ratelio nuotaiką, išreiškia jūdesiais. Pritaiko jūdesius vaizduojant gamtos reiškinius, gyvūnus. Kuria penkių–šešių natūralių jūdesių sekas, savoip perteikia ratelio veikėjo nuotaiką.

Vaidina su lėlėmis, vaizduoja realistinį ir fantastinį siužetą, išplėtoja veiksmą dialogu, monologu, keičia baso intonacijas. Išreiškia norus, jausmus, mintis, baimes. Kuria ir savoip perteikia veiksmų sekas, stengiasi perteikti veikėjo nuotaiką. Susikuria žaidimo aplinka. Naudoja įvairius daiktus, reikmenis drabužius.

Vizualinė raiška. Stebi gamta, jos reiškinius, ieško kūrybos formų. Atrananda spalvų, linijų, formų, faktūrų įvairovę, turi mėgstamas spalvas. Maišant dažus išgauta naujų spalvų. Aplikavimui derina su piešimu, spaudavimui, tapymu. Aplikavimui naudoja gamtinę medžiagą, tekstilę, spalvotą popierių. Klijuoja pedagogo paruoštas, savo pačių plėšytas, kirptas formas, kuria koliažus ant kartono, laikraščio, tapety, audinio. Iš medžio gabaliukų, šapelii, putplastčio, dėlioja nesudėtingus vaizdelius, ornamentus, skulptūras. Kuria pagal išankstinių sumanymą, kuris proceso eigoje kinta. Saugiai, tvarkingai dirba su žirklėmis. Lipdo nesudėtingas formas iš molio, plastilino, modelino, druskinės tešlos. Atsižvelgia į lipdymo priemonių savybes: sušildo tamp rankų, minko, sulipdo atskiras lipdinio dalis. Lipdydami įsimena daikto požymius, savybes. Pasakoja veiklos eiga.

Muzika. *Muzikos klausymas.* Klausosi ir atpažista girdėtus, skirtintgo žamro, kontrastingo charakterio muzikos kūrinius. Išsirenka labiausiai patinkančius. Skiria muzikines formas: maršą, polka, valsą, lopšinę. Suvokia muzikos nuotaiką. Muzikos kūrinyje atpažista muzikos instrumentus: smuika, kankles, varinius pučiamuosius, fortepijoną, gitara. Pasako kūrinio tempą, dinamiką. Skiria natūralius gamtos ir žmogaus sukeltus skleidžiamus garsus. Apibūdina muzikinius ir nemuzikinius garsus. Improvizuoja ir eksperimentuoja garsine medžaga, atskleidžia muzikinių garsų kilmę. Išgirsta, išsilauso, pamégdžioja, atkuria girdimus garsus balsu, plojimui, trepsėjimui, taukšejimu daiktu, muzikos instrumentu. Suprantai ir apibūdina garsio aukštį, trukmę, stiprumą. *Dainavimas.* Dainuoja natūraliu balsu vienas, su grupe, su instrumento pritarimu, be pritarimo. Tiksliai intonuoja, aiškiai taria žodžius. Isiklauso į savo ir draugų dainavimą, kartu pradeda ir baigia dainuoti, klausosi akompanimento. Isijaučia į nuotaiką, pasakoja turini. Išdainuoja vardus, misles, patarles, skaičiuotes.

Šokis. Šoka sudėtingesnus ratelius (tiltelį, grandinėlęs), paprastąjį ir bégamųjį (paprastasis bégamas, aukštasis bégamas, smulkus bégamas) žingsnių autorinius ir natūralių šokius. Šoka improvizuotai kurdamas septynių–aštuonių natūralių judezių seką, perteikdamas trumpą siužetą ar pasirinktą nuotaiką, išreikšdamas erdvės (aukštai–žemai) ir laiko (greitai–lėtai) elementus.	Vaidyba. Kurdamas lėlių, dramos vaidinimus pagal girdėtą pasaką ar pasiūlytą situaciją, improvizuoja trumpas žodines veikėjų fizinius veiksmus, atskleidžia jų norus, emocines būsenas. Tikslingai naudoja daiktus, teatro reikmenis, drabužius, aplinką. Žaisdamas muzikinius žaidimus ir ratelius, perteikia veikėjo mintis, emocijas.	Vizualinė raiška. Detalesnais, itaigiais dailės darbeliais pasakoja realias ir fantastines istorijas, įvykius. Vaizdus papildo grafiniai ženklais (raidėmis, skaičiais, žodžiais ir kt.). Kuria pagal išankstinių sumanymą, nuosekliai bando ji igyvendinti. Kartu su kitais kuria bendrus dailės darbus. Skirtingiems sumanytiams igyvendinti dažniausiai tikslingai pasirenka dailės priemones ir technikas. Eksperimentuoja sudėtingesnėmis dailės technikomis, skaitmeninio piešimo ir kitomis kompiuterinėmis technologijomis.
Dainuoja įvairioje aplinkoje: salėje, grupėje, lauke. <i>Ritmika</i>. Atpažista, pasirenka vaikiškus muzikos instrumentus. Taisyklingai sėdi, laiko, groja ritminiais, melodiniiais būtiniu atlieku, pritaria savo dainavimui, pedagogo grojimui. Atlieka muzikines pjeses solo, orkestre, sekā „dirigento“ judesius. Improvizuoja balsu, vaikiškais muzikos instrumentais. Kuria melodijas, ritmus, savo žodžius žinomoms dainoms. Šokis. Šoka lietuvių liaudies, originalios kūrybos šokius su skirtingo tempo dalimis, muzikinius ratelius. Judesiu pagal savo įsivairzdavimą perteikia šokio, ratelio turini, veikėjo veiksmus. Vaizduodami personažą reaguoja į pasikeitusių muzikos tempą, dinamiką, registrą. Judesiu improvizuoja įvairią muziką, jaučia judejimo kryptį, išreiškia erdvęs ir laiko elementus (aukštai–žemai, greitai–lėtai). Keičia ir derina judesius pagal pasikeitusios muzikos nuotaiką, tempą, išreiškia savo emocijas – džiaugsmą, liūdesį. Šoka po vieną, poroje šalia vienos kito, sukasį paprastai, už parankių, landžioja pro susikibusias rankas, eina, bėga paprastais ir bėgamaisiais žingsniais rateliu į vieną, kitą puše, lygiuoja linijomis, padaro tiltelius, grandinėles. Savarankiškai atlieka muzikinius žaidimus, ratelius, noriai žaidžia laisvalaikio metu. Vaidyba. Savarankiškai renkasi vaidmeninio žaidimo tema, plėtoja numatyta siužetą naudodamasis įguta patirimi. Kuria lėlių, dramos vaidinimus. Improvizuoja veikėjų veiksmus, žodines veikėjų frazes, fizinius veiksmus, atskleidžia emocines būsenas. Imasi įvairių vaidmenų. Tikslingai naudoja daiktus, teatro reikmenis, drabužius, atributiką. Improvizuoja pasirinktą veikėją, naudoja charakteringas balso intonacijas, judesius, aprangos detales, dekoracijas. Bando kurti lėlių, dramos vaidinimus pagal girdėtą pasaką, pasiūlytą situaciją, bendradarbiauja su kitais. Muzikiniuose žaidimuose ir rateliuose perteikia veikėjų mintis, emocijas.	Vizualinė raiška. Tikslingai pasirenka priemones ir technikas. Piesia išryškinamas atskirkas detales, vaizdus papildo raidėmis, skaičiais, žodžiais. Komponuoja, išdėlioja vaizduojamus objektus pagal siužetą, išryškina atskirus bruožus, reikšmingas detales, žmogaus judesį. Pagal išankstinių sumanytą kuria koliažus, erdvines, mobilias, ant šviesos stalo kompozicijas, konstrukcijas, smėlio skulptūras. Bendradarbiauja, dalijasi idėjomis, kuria bendrus dailės darbus. Kerpa įvairias formas, ratukus, išgauna spirales, kuria ornamentus, vaizdus. Dekoruoja audinius, maišo spalvas, spauduoja, šlapiaime smėlyje, ant asfalto, plynelių. Žiūri pasiūlytus draugų, liaudies menininkų kūrinius, aplinkos objektus, savais žodžiais apibūdina juos. Vertina savo giminą kraštą, jo žmones, tautos tradicijas	Vizualinė raiška. Detalesnais, itaigiais dailės darbeliais pasakoja realias ir fantastines istorijas, įvykius. Vaizdus papildo grafiniai ženklais (raidėmis, skaičiais, žodžiais ir kt.). Kuria pagal išankstinių sumanymą, nuosekliai bando ji igyvendinti. Kartu su kitais kuria bendrus dailės darbus. Skirtingiems sumanytiams igyvendinti dažniausiai tikslingai pasirenka dailės priemones ir technikas. Eksperimentuoja sudėtingesnėmis dailės technikomis, skaitmeninio piešimo ir kitomis kompiuterinėmis technologijomis.

muzikos kūrimų. Ivardija kai kuriuos klausytų kūrinių autorius ir atpažista liaudiškos muzikos kūrinius. Tyrinėja melodijos judėjimo kryptį, dermę, atlikimo rūšis. Išraiškingai, skambiu, natūraliu balsu dainuoja dainas a cappella ar su instrumentiniu pritarimu. Dainuoja oktavos ribose solo, ansamblje ir su instrumentiniu pritarimu. Dainuoja skambėjimo ypatumus dainuodami su žodžiais ir be jų, žaisdami įvairius žaidimus. Norai, džiugiai groja ir improvizuoja daiktais iš gamtos (akmenukais, lazdelenis, kriauklytėmis, kankorežais, riešutais ir kt.), savos gamybos vaikiškais muzikos instrumentais. Groja ritmiškai, aiskiai, taisyklingai sedi, laiko instrumentą (būgneli, trikampi, molio švilpynę ir kt.) ir pritaria dainoms, šokiams, rateliams, muzikiniams žaidimams. Kuria ritmus ir melodijas dainoms, improvizuoja muzikos instrumentais pagal savo sugalivotą ar suaugusiojo pasiūlytą temą.

Šokis. Žaisdamas šokamuosius žaidimus, šokdamas ratelius, natūralių judesių autorinius šokius savitai reiškia nuotaikas. Kuria natūralių judesių trumpą šokį, reaguodamas į muziką, perteikdamas trumpą siužetą ar pasirinktą nuotaiką, išreikšdamas šokio elementus (erdvę, laiką ir energiją).

Vaidyba. Kurdamas lėlių, dramos vaidinimus pagal girdėtą pasaką, pasiūlytą meninę ar ugdomają situaciją, bendradarbiauja su kitu vaidinimo veikėju. Improvizuoja dialogą, nuoseklią veiksmų seką, laisvai, su pasitikėjimu atskleidžia veikėjų norus, emocines būsenas. Naudoja charakteringas balso intonacijas, judesius, aprangos detales, prireikus – menamus ar tikrus reikmenis, dekoracijas. Žaidžia muzikinius žaidimus ir ratelius, vaizduodamas veikėjų bendravimo scenelės.

Vizualinė raška. Drašiai igyvendina savo kūrybinius sumanyimus. Numato galimą sumanymo realizavimo seką bei rezultatą. Išvairiai varijuodamas spalvų, linijų bei formų junginių ir derinių, išryškindamas detales pasakoja apie patirtus išgyvenimus, matytus objektus, išivairžduojamus įvykius, istorijas. Kurdamas bendrus darbus bando derinti savo sumanyimus ir veiksmus su kita. Kūrybiškai panaudoja tradicines ir netradicines medžiagias, priemones, technikas sumanymui igyvendinti. Bando kurti naudodamas skaitmeninio piešimo ar kitomis kompiuterinėmis

programinis, skaitmeninėmis priemonėmis

Priemonės: ritminiai muzikos instrumentai: būgnai, varpeliai, barškučiai, laždelės, metaliniai, mediniai šaukštai, terkšlės, lietaus lazdos, metalinės lėkštės, akmenukai, pagaliukai, trikampiai ir kt., melodiniai muzikos instrumentai: dūdelės, molinukai, metalofonai, pianinas, kanklės, ir kt., instrumentai iš gamtinės medžiagos, plastikinės dėžutės, kibirėliai, indeliai, spalvotos skarelės, kaspinai, parašutas, spalvoti piešukai, flomasteriai, guašas, akvarele, vaskinės kreidėles, plastilinas, modelinas, molis, lentelės, stekas, gamtinė medžiaga, klijavimo priemonės, žirklės, stalo teatras, karūnėlės, širma, vaidybos daiktai, mikrofonai, DVD, CD, šviesos stalai, multimedija, kompiuteris

Metodai: žaidimas, vaizdinis-girdimasis, vaizdinis-kontrastinis, vaizdinis-regimasis (muzikos klausymui, muzikos instrumentų demonstravimui), žodiniis, praktiniis, stebėjimas, eksperimentavimas, tyrinejimas, imitavimas, lyginimas, analizavimas, bandymas

Formos: muzikinės, meninės, edukacinės veiklos, savarankiškas muzikavimas, vakaronės, rytmeciai, kūrybinės dirbtuvės, koncertai, pramogos, šventės, renginiai, parodos, akcijos, konkursai, festivaliai, projektai

18.13. Estetinis suvokimas

Vertybinė nuostata. Domisi, gérisci, grožisi aplinka, meno kūriniais, menine veikla
Esminis gebėjimas. Pastebi ir žavisi aplinkos grožiu, meno kūriniais, džiaugiasi savo ir kitų kūryba, jaučia, suvokia ir apibūdina kai kuriuos muzikos, šokio, vaidybos, vizualaus meno estetikos ypatumus, reiškia savo estetinius potyrius, dalijasi išgyvenimais, išpūdžiaiš

Numatomi pasiekimai

1-axis žingsnis. Susidomi, trumpam sutelkia čempesį bei rodo pasitenkinimą (krykštauja, sielka paliesti rankomis), kai yra emocingai kalbinamas suaugusiojo, kai mato ryškius, gražių formų daiktus, spalvingus paveikslėlius, žaislus, girdi ritniškus muzikos ir kitus garsus, mato šokio judesius.

2-axis žingsnis. Skirtingai reaguoja girdėdamas besikeičiančią intonaciją suaugusiojo kalbinimą, muzikos garsus, matydamas gražius gamtos bei aplinkos daiktus ar vairzdus, spalvingas knygelių iliustracijas, šokančius ir vaidinančius vaikus ar suaugusiuosius. Intuityviai miegžioja tai, kas jam patinka.

3-axis žingsnis. Atpažista (suklūsta, rodo) kai kuriuos jau girdėtus muzikos kūrinius, matytus šokius, ratelius, vaidinimo veikėjus, dailės kūrinius. Emocingai reaguoja girdėdamas darnų garsų, intonacijų, žodžių sąskambi, žiūrinédamas savo ir kitų piešinėlius, spalvingas knygelių iliustracijas, žaislus, džiaugdamasis savo puošnia apranga. Paklaustas pasako, ar patiko muzikos kūrinėlis, dainelė, šokis, vaidinimas, dailės darbelis

Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)

Rodo susidomėjimą – guguoja, krykštauja, juokiasi, judina rankas, kojas, linguoja į atrama spyrnuoliuoja emocingai kalbinamas, matydamas ryškių formų, spalvų daiktus, žaislus, girdėdamas muzikinius garsus. Liečia rankomis, šukčioja, kalba žiūredamas spalvotą iliustruotą knygelę. Trumpam sutelkia dėmesį.

Džiaugiasi, šypsosi, klausydamas linksmos kalbinančio suaugusiojo intonacijos muzikos, dainos. Nuliūsta, susimasto, nusiramina klaušydamas ramios, liūdnos muzikos. Verkia išeikšdamas nepasitenkinimą. Sutelkia žvilgsni, stebi, ploja, trumpais skiemennimis išreiskia susidomėjimą šokančiu, piešiančiu suaugusiuoju, vaiku. Mégdžioja veiksmus, garsus. Džiūgauja, krykštauja, čiupinėja, skima spalvingas gėles pievoje.

Džiaugiasi girdėtu muzikos išrašu, daina: suklūsta, rodo, šypsosi, mojuoja rankomis, kojomis į muzikos taką. Žiūri ėlių, dramos spektaklius. Juokiasi, ploja, šukčioja linksmu vaidinimų metu. Emocingai reaguoja į girdimus garsus, intonacijas, žodžiu saskambį, i savo ir kitų piešinius, spalvotas iliustracijas, džiaugiasi savo puošnia apranga. Galvos linktelėjimu, žodžiu „taip“ pasako ar patiko muzika, daina, šokis, vaidinimas, dailės darbelis

4-asis žingsnis. Džiaugiasi menine veikla, nori dainuoti, šokti, vaidinti, pasipuošti, gražiai atrodyti. Skirtingai reaguoja (ramiai ar emocingai) klausydamas skirtingo pobūdžio, kontrastingus muzikinius, meno kūrinius, aplinką. Pasako savo nuomonę apie klausytą muziką, daina, eileraštį, pasaka, šoki, vaidinimą, knygų iliustracijas, gamtos, aplinkos reiškinius, pastebi, apibūdina kai kurias detales. Pasaka, matytą šoki, vaidinimą, dailės kūrinį, knygelių iliustracijas, gamtos ir aplinkos daiktus ir reiškinius, pastebi ir apibūdina kai kurias jų detales. Reaguoja į kitų nuomone.

5-asis žingsnis. Mégaujasi muzikavimu, šokiu, vaidybą, dailės veikla. Rodo pasitenkinimą bendra veikla ir kūryba, gérissi savo ir kitų menine veikla, geru elgesiu, darbais. Grožisi gamtos spalvomis, formomis, garsais. Pastebi kai kuriuos meninės kūrybos proceso ypatumus (siužeta, veikėjų bruozus, nuotaika, spalva, veiksmus). Pasako, kaip jautési ir ką patyré dainuodamas, šokdamas, vaidindamas, priesdamas. Dalijasi išpūdziaisiai po koncertų, spektaklių, parodų, renginių lankymo. Pasako savo nuomonę apie muzikos kūrineli, dainele, šokį, vaidinimą, dailės darbelį, aplinką, drabužį, tautodailės ornamentais papuoštuose daiktus.

6-asis žingsnis. Stengiasi kuo gražiau šokti, vaidinti, deklamuoti, dainuoti, groti, piešti, konstruoti. Gérissi ir grožisi savo menine kūryba. Pastebi papuošta aplinka, meno kūrinius ir pasako, kas jam gražu. Palankiai vertina savo ir kitų kūrybinę veiklą, pasako vieną kitą argumentą, kodėl gražu. Pasakoja išpūdzius apie muzikos, vaidinimo, šokio siužetą, matytus dailės, tautodailės kūrinius, vaizduojamus įvykius, veikėjus, nuotaika, kilusius vaizdinius. Plačiau papasakoja, ką sukurė, kaip pats bei kiti dainavo, grojo, šoko, vaidino, piešė.

Džiaugiasi eidamas į muzikines veiklas, norai dainuoja, šoka, vaidina. Nori gražiai atrodyti. Skirtingai reaguoja į skirtingo pobūdžio, kontrastingus muzikinius, meno kūrinius, aplinką. Pasako savo nuomonę apie klausytą muziką, daina, eileraštį, pasaka, šoki, vaidinimą, knygų iliustracijas, gamtos, aplinkos reiškinius, pastebi, apibūdina kai kurias detales. Piešia labiausiai įsiminusius šokio, vaidinimo personažus. Išsiaučia į piešimo procesą, emocingai komentuoja, reaguoja į kitų nuomone.

Mégaujasi muzikavimu, šokiu, vaidybą, dailė. Prašo kartoti patikusius kūrinius dainas, ratelius. Pasako savo nuomonę apie muzikos kūrini, dainele, šokį, vaidinimą, dailės darbelį, aplinką, drabužį. Nusako savo potyrius dainuojuant, šokant, vaidinant, piešiant. Pastebi kai kuriuos kūrybinio proceso ypatumus: veikėjų bruozus, nuotaiką, spalva, veiksmus. Mégdžioja pasakų, vaidinimų veikėjų balsų intonacijas, pakartoja savo žaidimuose. Dalyvauja edukacinėse veiklose, paaiškina kūrybos procesą. Gérissi savo ir kitų menine veikla, geru elgesiu, darbais. Trumpai grožisi gamta, sutelkia dėmesį, pastebi spalvų, formų, garsųj ivairove. Dalijasi išpūdziaisiai po koncertų, renginių, parodų, garsųj formų, parodų, garsųj ivairove. Dalijasi išpūdziaisiai po koncertų, renginių, parodų.

Stengiasi kuo gražiau šokti, dainuoti, groti, deklamuoti, vaidinti, piešti. Apibūdina, palygina patikusią, ar nepatikusią muziką, šokį, dailies darbą, vaidinimą. Pasakoja ką sukurė, kaip dainavo, grojo, šoko, vaidino, piešė. Pasakoja išpūdzius apie muzikos, vaidinimo siužetą, vaizduojamus įvykius, veikėjus, ju nuotaiką, kilusius vaizdinius, potyrius. Ilgai sutelkia dėmesi, sekā sudominusi filmą, spektaklį. Emociškai išgyvena: užsimerkia, linguoja, patys vaizduoja, išiaučia, pasakoja, kartoja vaidinimų frazes, veikėjų intonacijas, užiaučia, reiškia norą padėti veikėjams. Gérissi savo kūryba, užrašo vardą, rodo, eksponuoja kitiams. Pastebi papuošta aplinka, meno kūrinius, pasako kas gražu. Reiškia netinkamu elgesiu, išsako pastabas. Mégdžioja gražaus elgesio pavyzdžius, kritiskai vertina savo ir kitų išvaizdą: apranga, šukuosena. Sako komplimentus. Vertina savo ir kitų kūrybinę veiklą, reiškia savo nuomone,

7-asis žingsnis. Nori matyti ir kurti grožį aplinkoje, kūrybineje ir kasdienėje veikloje. Atpažista ir pasakoja apie muzikoje, šokyje, vaidinime, vizualiajame mene vaizduojamus gamtos, aplinkos, žmonių gyvenimo įvykius, objektus. Išsako sampaprotavimus apie muzikos, vaidinimo, šokio, dailės, tautodailės kūrinių siužetą,

vaizduojamų įvykių kaitą, veikėjams būdingus bruožus, kilusių vaizdinius, potyrius. Pastebi, kas gražu, ir stengiasi tai panaudoti savo meninėje raškoje. Pasakoja, aiškina, ką pats sukūrė, kaip kūrė. Pasako, kurių kūriniai malonu klausyti ir žiūrėti, o kurių nesinori klausyti, nemalonu žiūrėti. Reiškia savo nuomonę, kodėl gražu. Domisi kitų kūrybinėmis idėjomis, sumanytais, geranoriškai juos komentuoja.

Priemonės: ritminiai muzikos instrumentai: būgnai, varpeliai, barškučiai, laždelės, metaliniai, mediniai šaukštai, terkšlės, lietaus lazdos, metalinės lėkštės, iš gantinės medžiagos, plastikinės dėžutės, kibireliai, indeliai, spalvotos skareliės, kaspinai, parašutas, spalvoti pieštukai, flomasteriai, guašas, akwarelė, vaškinės kreideles, plastilinas, modelinas, molis, lentelės, gamtinė medžiaga, klujavimo priemonės, žirkliės, stalo teatras, karūnėlės, širma, vaidybos daiktai, mikrofonai, DVD, CD, šviesos stalai, multimedija, kompiuteris

Metodai: žaidimas, vaizdinis-girdimasis, vaizdinis-kontrastinis, vaizdinis-regimasis (muzikos klausymui, muzikos instrumentų demonstravimui), žodinis, praktinis, stebėjimas, eksperimentavimas, tyrinėjimas, imitavimas, lyginimas, analizavimas, bandymas Formos: muzikinės, meninės, edukacinės veiklos, savarankiškas muzikavimas, vakaronės, rytmėčiai, kūrybinės dirbtuvės, koncertai, pramogos, šventės, renginiai, parodos, akcijos, konkursai, festivaliai, projektai

18.14. Iniciatyvumas ir ataklumas

Vertybinė nuostata. Didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais Esminis gebėjimas. Savo iniciatyva pagal pomėgius pasirenka veiklą, ilgam išstraukia ir ją plėtoja, geba pratęsti veiklą po tam tikro laiko tarpo, kreipiasi į suaugusiją pagalbos, kai pats nepajęgia susidoroti su kilusiais sunkumais

Numatomi pasiekimai

Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)

1–3 metai

1-asis žingsnis. Pats juda (šliaužia, ropoja, einą) ji sudominusiu žaislų, daiktų link. Trumpam sutelkia žvilgsni, sekā judantį daiktą akimis, klausosi, atlieka tikslinges judeisius, veiksmus su daiktais. Šypsodamasis, žvelgdamas į akis, čiauskėdamas, duodamas žaislą kitam skatina su juo žaisti; išreikšdamas norus parodo „taip“ arba „ne“.

2-asis žingsnis. Pats pasirenka daiktus, su jais žaidžia, daug kartų atkakliai bando atlkti naują veiksmą, kartoja tai, kas pavyko. Judej, veiksma ar garsą gali pakartoti tuo pat, po kelių valandų, dienę, todėl savarankiškai modeliuoja keliis judeisius ar veiksmus į vieną seką. Trumpam atitraukus démesį vėl sugrižta prie ankstesnės veiklos. Pats noriai mokosi iš tu, su kuriais jaučiasi saugus. Veiksmais ir atskirais žodžiais reiškia norus, veda suaugusijai prie

Turi mégstamus žaislus. Žaidžiant žaidinimą, gestais parodo, kad nori ji pakartoti. Laikydamasis sienos nueina prie žybsinčių, skambančių, spalvotų kubelių. Per pusę grupės nuropoja prie kamuoliuko. Tiesia kamuoliuka auklėtojui. Žaidžiant žaidinimus „Béga, bégä pelytē“ ar kt., ploja katutes, prašo pakartoti. Žaidžia šalia bendraamžio. Imituoja matytus veiksmus, bando kelis kartus atlkti tą patį veiksmą. Stebi atskirus suaugusiojo veiksmus, procesą, megdžioja.

dominančių daikty. Protestuoja, reiškia nepasitenkimimą, negalėdamas įveikti kliūties.	3asis žingsnis. Nuolat energingai žaidžia, ką nors veikia, laisvai juda erdvėje, pats keičia veiklą, pasirenka vieną iš kelių daikty, sugalvoja būdus, kaip pasiekti neprieinamą norinę daiką. Mégsta išbandyti suaugusiojo pasiūlytus naujus žaislus, žaidimus, neįprastą veiklą. Ekspreesivai reiškia savo norus, sako „ne“	Sudėlioja visas formesles į jų lizdus. Jas išima ir vėl sudėlioja. Deda dėlionę nepaisydamas šalia keliamo vaikų triukšmo. Ilgai tyninėja naują žaislą. Ilgam susitelkia bandydamas užsegti sagas, suvarstyti batų raštelius, dėlioja dėliones, konstruoja. Sulkasi ratu
	4asis žingsnis. Dažniausiai pats pasirenka ir kuri laiką kryptingai plėtoja veiklą vienas ir su draugais. Kviečiant, sudominant išstraukia į suaugusiojo pasiūlytą veiklą jam, vaikų grupelei ar visai vaikų grupei. Susidūręs su kliūtimi arba nesėkmė, bando ką nors daryti kitaip arba laukia suaugusiojo pagalbos. Siekia savarankiškumo, bet vis dar laukia suaugusiųjų paskatinimo, padrašinimo.	4–6 metai Rodo iniciatyvą vadovauti arba vadovauja sugalvotam žaidimui ir buria kitus vaikus. Savo iniciatyva atlieka nesudėtingus darbus: išplautus, plauta žaislus ir pan., padeda kitam – ką nors paduoda, paaiškina ar pagelbsti.
	5asis žingsnis. Pats pasirenka ir ilgesni laiką kryptingai plėtoja veiklą vienas ir su draugais. Lengviau pereina nuo paties pasirinktos veiklos prie suaugusiojo jam, vaikų grupelei, visai vaikų grupei pasiūlytos veiklos. Suaugusiojo pasiūlyta veikla atlieka susitelkės, išradęgai, savaip, savarankiškai. Ilgesnį laiką pats bando įveikti kliūties savo veikloje, nepavykus kreipiasi pagalbos į suaugusijį.	Sugalvoja žaidimą ir ilgai, turiningai ji plėtoja. Auklėtojui pasiūlius veiklą, renkas, kaip ją įgyvendinti (pvz., kokiomis dailės priemonėmis nupiešti portretą).
	6asis žingsnis. Turiningai plėtoja paties pasirinktą veiklą, ją tlesia po dienos miego, kitą dieną, kelias dienas. Susidomėjęs ilgesniu laikui įsitraukia į suaugusiojo jam, vaikų grupelei, visai vaikų grupei pasiūlytą veiklą, siūlo vaikams ir suaugusiajam įsitraukti į jo paties sugalvotą veiklą. Savarankiškai bando įveikti kliūties savo veikloje, nepasisekus bando įtraukti bendraamžius ir tik po to kreipiasi į suaugusijį.	Žaidžia ilgą laiką trunkančius kūrybinius žaidimus. Visą savaitę žaidžia žaidimą apie geručius ir blogiukus. Pabaigia pradėtus darbus, padeda vienas kitam įveikti problemas. Atlieka kruopštumo, susikaupimo reikalaujančius darbus, pvz., įveria siūlą, išiuva sagą, prisuka verzlę ir pan.
	7asis žingsnis. Nusiteikęs pradetti, siūlyti naują veiklą, ją užbaigti, užmegztį naują draugystę, naują kontaktą su suaugusiaisiais. Savo iniciatyva pagal savo pomėgius, interesus pasirenka veiklą, ilgam įsitraukia, ją plėtoja. Nuo pradžios iki pabaigos gali atlikti ir nepatrauklia veiklą. Palankiai priima iššūkius, bando pats įveikti kliūties. Kreipiasi į suaugusijį pagalbos, kai pats nepajėgia susidoroti su kilusiais sunkumais	

Ugdymo formos, būdai, metodai: praktinė užduotis, meninė veikla, žaidimai smulkiajai motorikai, eksperimentas, bandymas, edukacinė veikla, ugdymas naudojant informacines technologijas ir kiti metodai.	Priemonės: kompiuteris, svorio, ilgio, turio bei laiko matavimo prietaisai, šviesos stalas, didaktiniai žaislai-gyvūnai, konstruktoriai, statybinių medžiagų, žaidimai, dėlionės, gamtinė medžiaga, darbo įrankiai, strateginiai ir kt. stalo žaidimai	
Vertybinė nuostata. Smalsus, domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando, samprotauja Esminis gebėjimas. Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, bandymą, klausinėjimą), mačto ir samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė	18.15. Tyrinėjimas	
Numatomi pasiekimai		Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)
	1–3 metai	Siekia paimiti žaislus ir daiktus, juos liečia, apžiūrinėja. Vaikai juda, kartoją jadesius, paragauti žaislus ir kitus daiktus. Reaguoja į tai, kas vyksta aplinkui, bando dalyvauti (mimika, judesiais, garsais).
1-asis žingsnis. Stengiasi pamatyti, išgirsti, paliesti, paimiti, Siekia paimiti žaislus ir daiktus, juos liečia, apžiūrinėja. Vaikai juda, kartoją jadesius, aplinkui, bando dalyvauti (mimika, judesiais, garsais).		Tyrinėja viską, kas yra aplinkui, ima, judina, liečia, stebi, klauso, bando sudėti ar išardyti, didžiuojasi, kai pavyksta, noriai bendrauja su artimais žmonėmis ir vaikais. Kartoją taip žaidimą, klausosi dar kartą skaitomo kūrinlio, žiūri filmuką ar paveikslėlių.
2-asis žingsnis. Stengiasi išbandyti žaislus ar daiktus, stebi, kas vyksta aplinkui, rodo kitems, ką pavyko padaryti. Mégsta žaisti išėjimais, slėpynių. Patikusį veiksmą prašo pakartoti daug kartų.		Skaičiuoja, dėlioja tam tikra tvarka daiktus, bando padėti į vietą, savaip tvarkytį žaislus, padalija ką nors kitems po lygiai, pasidalina per pusę. Bando išardyti žaislus, pažiūrėti, kas yra jų viduje. Varto knygas, vaizduoja, kad skaito, kalba apie tai, ką mato paveikslėliuose
3-asis žingsnis. Atsargiai elgiasi su nepažistamais daiktais ir medžiagomis, tačiau rodo susidomėjimą, bando aiskintis, kas tai yra, kaip ir kodėl tai veikia, vyksta rieda ar sukas rafu, tinkta daiktai vienas prie kito ar ne ir pan.).		4–6 metai
4-asis žingsnis. Pats pasirenka žaidimui ar kitai veiklai reikalingus daiktus ir medžiagas, paaškina, kodėl pasirinko. Žaisdamas tyrinėja, išbando daiktus bei medžiagas (pvz., plaukia ar skėsta, neda ar sukas rafu, tinkta daiktai vienas prie kito ar ne ir pan.).	Bando panaudoti žaidimui artimiausios aplinkos įvairius daiktus, išradingai juos panaudoja. Grupuoja daiktus tam tikra tvarka, padeda suaugusiesiems kambarius ar dirbtinius darbus.	Apibūdina daiktų, medžiagu, gyvosios gamtos objektų savybes ir bruožus, piešia ar konstruoja išivaizduojamus daiktus. Suskaičiuoja, proguoja, pvz., į kiek daļiu reikės padalyti pyragą, po kiek saldainių imti, kad visi gautų po lygai. Samprotauja apie daiktų naudojimą, bando paaiškinti, kokios jų savybės padaro juos tinkamus. Dalyvauja, stebi, kai atliekami bandymai, patys bando, pvz., sumaisyti medžiagus. Išardyti daiktus. Pastebi ir pasako, parodo, kaip pasikeitė gamta ir samprotuoja su tuo tai susiję, pvz., medžių pagelto, nes buvo šalna.
5-asis žingsnis. Geba suvokti ryšį tarp to, kaip daiktas padarytas ir jo paskirties (pvz., ratai yra apvalūs, nes mašinos paskirtis yra judeti). Domisi medžiagomis, iš kurių padaryti daiktai, ir jų savybėmis. Suvokia medžiagos, iš kurios padarytas daiktas, pasirinkimo tikslinumą (pvz., kodel mašinos korpusas iš metalo, o padangos iš gumos). Paaškina, kad su nežinomais daiktais ir medžiagomis reikia elgtis atsargiai, stengiasi taip daryti. Išskiria akivaizdžius daiktų, medžiagų, gyvūnų, augalų bruožus, savybes, kalbėdami apie tai kartais susieja skirtingus pastebėjimus.		Stebi ir komentuoja reiškinius, vykstančius gamtoje ir aplinkoje. Atlieka nesudėtingus
6-asis žingsnis. Domisi aplinka, mēgsta stebeti, kaip auga augalai,		

kaip elgiasi gyvūnai, norai atlieka paprastus bandymus, tyrinėja, iš kokių medžiagų padaryti daiktai, kur jie naudojami. Samprotauja apie tai, ką atrado, sužinuoja, kelia tolesnius klausimus, siūlo idėjas, ką dar galima būtų tyrinėti. Domisi, kaip seniau gyveno žmonės, kaip žmonės gyvena kitose šalyse. Aktyviai tyrinėdami aplinką demonstruoja vis didėjančią kūno kontrole, tinkamai pasitelkia visus pojūcius, savo galimybėms išplėsti pasitelkia įrankius ir kitas priemones (pvz., lupa, mikroskopą). Su suaugusiaisiais ar kitais vaikais aptaria nesudėtingų stebėjimų, bandymų ar konstravimo planus, numato rezultatai, mokosi pavaizduoti juos nesudėtingose lentelėse, diagramose, išradingai, kūrybiškai pristato savo tyrinėjimus ir kitus darbus. Stebėdamas fotografijas aiškinasi, kuo yra panašus į savo artimuosius, kuo skiriasi nuo jų. Palygina daiktus, medžiagas, gyvūnus ir augalus, atsižvelgdamas į savybes, juos tikslingai grupuoja ir klasifikuoja.

7-asis Žingsnis. Domisi gamtinės aplinkos tyrinėjimais (stebėjimais, bandymais). Siūlo idėjas, ką norėtų tyrineti, išbandyti, pasirenka tai, kas labiausiai domina. Suaugusiojo padedamas numato, ką reikės atlikti, pasiūlo, kokias priemones ir kaip galima panaudoti tyrinėjant, stebi ar bando, aptaria ir daro išvadas. Tai, ką abejones ir ką dar norėtų sužinoti. Suaugusiojo padedamas atlieka paprastus artimiausios socialinės aplinkos, žmonių gyvenimo, ieško informacijos įvairiuose šaltiniuose). Tyrinėjimams naudoja skaitmenines technologijas (kompiuteri, mobilųjį telefoną, fotoaparatai ir kt.). Tyrinėja susidomejęs, atidžiai, stengiasi viską pastebeti. Samprotauja apie pastebėtas aplinkos objektų savybes, požymius, žmonių gyvenimo būdo bruožus, palygina, kritiskai vertina. Atskiria dalis nuo visumos, sujungia dalis į visumą, sudaro sekas, grupuoja, klasifikuoja. Projektuoja, modeliuoja. Tyrinėjimo rezultatus pavaizduoja piešiniu, nuotraukomis, nesudėtinga schema, pristato kitiems. Baigęs tyrinėjimą, aptaria, kaip pavyko viską atlikti, ką galima buvo daryti kitaip. Stebėdamas ar vykdydamas bandymą stengiasi viską atlikti tvarkingai, laikytis sutartų taisyklų. Paaiškina, kad gamta ar socialinę aplinką tyrinėti reikia atsargiai,

kaip elgiasi gyvūnai, norai atlieka paprastus bandymus, tyrinėja, iš bandymus (pvz., stebi, kaip tirpsta ledas, dega žvakė, plaukia ar skėsta įvairūs daiktai, magnetas traukia metalinius daiktus). Aplinką tyrinėja pasitelkdami pagrindines jusles (skonio, regos, uoslės, lytėjimo ir klausos) bei priemones. Tyrinėjimą, bandymų informaciją, stebimo objekto pasikeitimus fiksuoja lentelėje. Klausosi, komentuoja informacinius tekstus, garso įrašus, stebimą vaizdo ir video medžiagą apie praetij, kitas šalis. Domisi prietaisy veikimu, aktyviai klausinėja. Stebėdamas aplinką, įvardina akivaizdžius daiktų, gyvūnų, augalų grupių panašumus ir skirtumus, juos aptaria, tikslingai grupuoja ir klasifikuoja. Tyrinėja, lygina, apibūdina artimųjų fotografijas, įvardina panašumus ir skirtumus

neniokojant, nurodo, ko reikia saugotis gamtoje (neragauti nepažistamų vaisių, uogų, neimičių rankas vabzdžiu ir t. t.), buityje,

Vertybinié nuostata. Nusiteikęs ieškoti išeicių kasdieniams iššūkiams bei sunkumams iyeikti Esminis gebėjimas. Atpažista ką nors veikiant kilusius iššūkius bei sunkumus, dažniausiai supranta, kodel jie kilo, suvokia savo ir kitų ketinimus, ieško tinkamu sprendimui ką nors išbandydamas, tyrinédamas, aiskindamas, bendradarbiaudamas, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes Numatomi pasiekimai	18.16. Problemu sprendimas

1-asis žingsnis. Pakartoja nepasisekusį veiksmą, ji keičia, kad pasiekty laukiamą rezultatą. Mimika, gestais ir žodžiais parodo, kad susidūrė su kliūtimi, tikėdamais suaugusiojo ar vyresnio vaiko pagalbos.	1–3 metai	Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)

2-asis žingsnis. Susidūrės su sudėtinga veikla, kliūtimi, išbando jau ir išbando jų naudojamus būdus. Stebi, kaip panašoje situacijoje elgiasi kiti veiklų arba laukia pagalbos.	Radęs daiktą, paima į rankas ir žinomu būdu veikia su juo. Stebi suaugusiojo veiksmus, po to kartoja pats. Kai pavyksta, džiaugsmą išreiskia emocijomis (pvz., atsukti buteliuko kamšteli). Bando sudėti daiktus į iems skirtą vietą.	

3-asis žingsnis. Drašiai imasi sudėtingos veiklos, atkakliai, keisdamas veikimo būdus bando ją atliki pats, stebi savo veiksmų pasekmes. Nepavykus įveikti sudėtingos veiklos ar kliūties, prašo pagalbos arba metą veiklą	Kelis kartus iš eilės bando atliki tą patį veiksmą	4–6 metai

4-asis žingsnis. Supranta, kad susidūrė su sudėtinga veikla, kliūtimi, problema. Nori ją įveikti, išbando paties taikytus, stebėtus supranta, kada pavyko įveikti sunkumus. Nepasisiekus praso bando įveikti sutiktus sunkumus.	Bando žinomais būdais įveikti kliūti kol pavyksta arba sugalvoja kitaip. Igytas žinias ir gebėjimus mėgina pritaikyti kitoje veikloje.	4–6 metai

5-asis žingsnis. Retsykiai pats ieško sunkumų, kliūcių, aktyviai bando įveikti sutiktus sunkumus. Ieško tinkamu sprendimui, tariasi su kita, mokosi iš nepavykusiu veiksmų, poelgiu. Nepasisiekus samprotauja, ką galima daryti toliau, kitaip arba prašo suaugusiojo pagalbos.	Imasi sudėtingos veiklos, drąsiai bando, eksperimentuoja, nepavykus pradeda iš naujo veiksmų, poelgių. Aiškinasi kiekvieno pasiūlyto sprendimo pasekmes.	Laikosi ir kitims primena žaidimo taisykles. Kalba, įvardina kaip jausis kitas vaikas, jei kas nors netinkamai elgiasi. Žino ir pasako keliis būdus, kaip galima elgtis, kai priima pagalbą, mokosi iš savo ir kitų klaidų. Nepasisiekus bando Atlieka darbus pagal bendraamžio pavyzdžius

6-asis žingsnis. Atpažista, su kokių sunkumu ar problema susidūrė. Ieško tinkamu sprendimui, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes, tariasi su kita, ir atsižvelgia į jų nuomonę, siūlo ir priima pagalbą, mokosi iš savo ir kitų klaidų. Nepasisiekus bando		

kelis kartus, ieškodamas vis kitos išeities, arba prašo kito vaiko ar suaugusio pagalbos. 7-asis žingsnis. Sudėtingą veiklą, kliūtis, sunkumas ar problemas priima natūraliai, nusiteikęs juos įveikti. Ieškodamas, kaip susidoroti su sudėtinga veikla, kliūtimi ar problema, samprotauja apie sprendimus, jų pasekmes, pasirenka tinkamiausią sprendimą iš kelių galimų. Tariasi su kitais, drauge ieško išeities, siūlo ir priima pagalbą. Suprantą ir pasako, ar problema gali įveikti patys kartu su kitais vaikais, ar būtina suaugusiojo pagalba Ugdymo formas, būdai, metodai: išvyka, praktinė užduotis, meninė veikla, žaidimai smulkiajai motorikai, tyrinėjimas, eksperimentas, bandymas, ugdydamasis naudojant informacines technologijas, didaktinius, statybinis, statybinius metodus: skaitmeninės technologijos, šviesos stalas, svorio, ilgio, tūrio bei laiko matavimo prietaisai, didaktiniai žaislai-gyvūnai, konstruktoriai, statybinių medžiaga, gamtinė medžiaga, darbo įrankiai, indai ir priemonės eksperimentams, dailės priemonės, priemonės smulkiajai motorikai lavinti	Vertybinė nuostata. Jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą Esiminis gebėjimas. Savitai reiškia savo išpūdžius ivairioje veikloje, ieško nežinomos informacijos, siūlo naujas, netiketas idėjas ir jas savitai igyvendina	18.17. Kūrybiškumas Numatomi pasiekimai	Ugdymo turinys (valko veiksenos)	1–3 metai
1-asis žingsnis. Pastebi ir smalsiai, gyvai reaguoja į naujus daiktus, žmones, aplinkos pasikeitimus. 2-asis žingsnis. Domisi naujais daiktais, vaizdais, garsais, judesiais. Atranda naujus veiksmus (tapyti ant veidrodžio, ridenti, nardinti į vandenį ir kt.) ir taiko juos daiktams tyrinėti. 3-asis žingsnis. Atranda vis naujus dalykus artimišiausioje iprastoje aplinkoje. Įsivaizduoja gyvūnus, augalus, daikus, apie kuriuos jam pasakoja, skaitoma. Žaisdamas atlieka įsivaizduojamus simbolinius veiksmus	Pastebi ir (veido išraiska, kūno kalba, balsu) reaguoja į 5 pojūčiais patiriamą realybę (naujus daiktus, žmones, veidus, garsus, vaizdus, skonius, lytėjimo potyrius). Domisi savo kūnu, atranda vis ką nors naujo. Tyrinėja visus daiktus patekusius į rankas: ridena, barškina, krato žaistlus, daiktus. Ardo, domisi kas jų viduje. Judesiais, veido išraiska reaguoja į naujus vaizdus, garsus, objektus. Skanauja, liečia a paviršiu, apžiūri, mėto, tyrinėdamas naujų objekto savybes, dydžius, formas. Ima, krausto, bando tyrinėdamas aplinką. Veikia bandymų ir klaidų keliu, atranda nauja. Domisi nematytais daiktais, reiškiniais, aptinkama neįprastas daiktų savybes. Išbando naujus potyrius taškydamasis balose, voliodamas sniege. Kuria naujus objektus deliodamas kalandėles, lego. Atranda namų reikmenų (šaukštų, puodų, kočėly ir kt.), maisto produktų (kruopų, miltų ir kt.) gamtos dovanų (gilių, kankorėžių ir kt.) naudojimo galimybes, sukuria iš jų netikėtus, naujus produktus. Klausosi pasakojimų apie gyvūnus, augalus, daiktus, jų išorines savybes. Užduoda klausimus, pasakoja apie juos	Pastebe	1–3 metai	
4-asis žingsnis. Žvelgia naujas įprastų daiktų bei reiškinų savybes. Pasitelkia vaizduotę ką nors veikdamas: žaisdamas, pasakodamas,	Naudoja įprastus daiktus pagal kitą paskirtį. Sukuria naujus objektus derindamas ivairias medžiagas, buities daiktus, baldus, išbando ir jungia įvairią veiklą.	Naudoja įprastus daiktus pagal kitą paskirtį. Sukuria naujus objektus derindamas ivairias medžiagas, buities daiktus, baldus, išbando ir jungia įvairią veiklą.	4–6 metai	

judėdamas, kurdamas. Sugalvoja įdomių idėjų, skirtingų veikimo būdų.

5asis žingsnis. Klausinėja, aiškindamas jam naujus, nežinomus dalykus. Savitai suvokia ir vaizduoja pasaulį. Išradingai, neįprastai naudoja įvairias medžiagas, priemones. Lengvai sugalvoja, keičia, perivarko savitas idėjas, siūlo kelis variantus. Džiaugiasi savitu veiksmo procesu ir rezultatu.

6asis žingsnis. Nori atlikti ir suprasti vis daugiau naujų, nežinomų dalykų. Kelia probleminius klausimus, diskutuoja, svarsto, išvaizduoja, fantazuoja. Ieško atsakymų, naujų idėjų, netikėtų sprendimų, neįprastų medžiagų, priemonių, atlikimo variantų, lengvai, greitai keičia, pertvarko, pritaiko, siekia savito rezultato. Drąsai, savitai eksperimentuoja, nebijo suklysti, daryti kitaip.

7asis žingsnis. Greitai pastebi ir renkasi tai, kas nauja, sudėtinga. Ižvelgia dar neįbandytas veiklos, saviraiškos galimybes, kelia probleminius klausimus, diskutuoja, svarsto. Pasineria į kūrybos procesą, įsivaizduoja, fantazuoja, remiasi vidine nuoauta, turimas patirtis jungdamas į naujas idėjas, simbolius, naujus atlikimo būdus. Pats ir kartu su kitais ieško atsakymų, netikėtų idėjų, savitų sprendimų, neįprastų medžiagų, atlikimo variantų, lengvai, greitai keičia, pertvarko, pritaiko, siekia savito rezultato. Nebijo daryti kitaip, būti kitoks, drąsai, savitai eksperimentuoja.

Priemones: ritminiai muzikos instrumentai: būgnai, varpeliai, barškučiai, lazdėliai, metaliniai, mediniai šaukštai, terklės, lietaus lazdos, metalinės lėkštės, akmenukai, pagaliukai, trikampiai ir kt., melodiniai muzikos instrumentai: dūdelės, molinukai, metalofonai, ksilofonai, pianinas, kanklės, ir kt., instrumentai iš gaminės medžiagos, plastikinės dėžutės, kibireliai, indeliai, spalvotos skareliės, kaspinai, parašutas, spalvoti pieštukai, flomasteriai, guašas, akvarelė, vaškinės kreidės, plastilinas, modelinas, molis, lentelės, stekas, gamtinė medžiaga, klijavimo priemonės, žirklės, stalos teatras, karūnėles, širma, vaidybos atributika, molbertai, įvairūs žaislai siužetiniams vaidmeniniams žaidimams, žurnalu iškarpos, knygos, konstruktoriai, statybinė medžiaga, plakatai, buities

Persikūnija į įvairius veikėjus, sugalvoja nebūtus personėlius. Pasakoja apie save, šeimą prikurdamas nebūtų įvykių. Pastelkia vaizduotę žaisdamas, pasakodamas, kurių dar nemaišė ir žiūri, kas išeis, improvizuoja, kuria fantastines istorijas. Aiškinasi, klausinėja apie jam rūpimus, nežinomus dalykus. Aiškina kitiams tai, kas pačiam buvo neaišku. Originaliai atsako į klausimus. Siūlo idėjas, fantazuoja. Tyrinėja, eksperimentuoja. Siūlo neįprastus sprendimų būdus, įvairius variantus. Inicijuoja naujų veiklą aplinkai tyrinėti. Išradingai ir kūrybiškai naudoja įvairias medžiagas, priemones. Realybę verčia nauja tikrove, atkartoja ir interpretuoja savo veikloje - vaidindamas, piešdamas, fantaszuodamas, kurdamas istorijas. Kuria naujus žodžiu, garsu, spalvą, jūdesių, istorijų derinius. Kūrybiškai naudoja išprastus daiktus vaidmenis. Džiaugiasi savitu veikimo procesu ir rezultatu.

Diskutuoja, svarsto, aptaria kilusias idėjas, temas, užduotis. Kelia klausimus, pastebi trūkstančią informaciją. Plečia patiriją naudodamasis knygomis, suaugusiais. Eksperimentuoja, nebijo suklysti, daryti kitaip. Domisi, atsako į neįprastus klausimus. Naudojasi anksčiau išbandyta medžiaga ją perkurdamas. Ieško būdų neįprastoms, netikėtoms idėjoms išgyvendinti. Bando nuspėti įvykius pagal tai ką pastebi. Žinomas istorijas pakeičia naujais herojais, veikėjais. Bando atlkti ir suprasti vis daugiau naujų, nežinomų dalykų. Ieško atsakymų, naujų idėjų, netikėtų sprendimų, neįprastų siekia savito rezultato

daiktai, mikrofonai, DVD, CD, šviesos stalai, multimedija, kompiuteris		
Metodai: žaidimas, vaizdinis-girdimasis, vaizdinis-kontrastinis, praktinis, stebėjimas, eksperimentavimas, tyrinėjimas, imitavimas, lyginimas, analizavimas, bandymas ir kiti metodai		
Formos: muzikinės, meninės, edukacinės veiklos, savarankiškas muzikavimas, vakaronės, rytmečiai, kūrybinės dirbtuvės, koncertai, pramogos, šventės, renginiai, parodos, akcijos, konkursai, festivaliai, projektai		
Vertybinė nuostata. Norai mokosi, džiaugiasi tuo, ko išmoko	18.18. Mokėjimas mokyti	
Esmenis gebėjimas. Mokosi žaisdamas, stebédamas kitus vaikus ir suaugusiuosius, klausinédamas, ieškodamas informacijos, išbandydamas, spręsdamas problemas, kurdamas, įvaldo kai kuriuos mokymosi būdus, pradeda suprasti mokymosi proceso	Numatomi pasiekimai	Ugdymo turinys (vaiko veiksenos)
1-asis žingsnis. Reaguoja į kalbinimą, mimiką, žaislus, daiktus. Stebi ką nors ir susitapatinia su juo, mègdžioja, siekia išgauti tą patį rezultatą. Pradeda tyrinéti žaislus ir daiktus visais pojūčiais.	1–3 metai	Sutelkia dèmej į žaislus, daiktus, žmones, reaguoja kūno judestais, mimika, garsais, ir kartoją garsus, judesius. Žaislus deda į burną, ima, meta, perima iš rankos į ranką, barškina, daužo.
2-asis žingsnis. Nori naujų išpūdžių, todėl aktyviai domisi aplinkos daiktais – juda, norédamas paimiti, pasiekti, išbandyti žaislus ar daiktus. Patrauklia, pastumia, paridena, ideda daiktus ir stebi, kas vyksta, bando pakartoti pavykusį veiksmą. Stebi, mègdžioja, klausia.	3–4 metai	Juda spontaniškai ir turedamas tikslą ką nors pasiekti, pajudinti, pabandyti. Tai daro sutelkës dèmej, tačiau lengvai pereina prie kitos veiklos. Kelis kartus iš eilës žiuri, klausosi to paties, pvz., skaitomas pasakos, dainos ar filmuko. Pastebéjës suaugusiuosius, vynresnius ar bendraamžius vaikus ką nors darant, pats bando daryti taip pat. Klausia: „Kas čia?“ „Kur?“ „Kur?“, prašo parodyti.
3-asis žingsnis. Veikia spontaniškai ir tikédamas tam tikro rezultato. Klausia, kaip kas nors vyksta, kaip veikia, atidžiai stebi, bando. Modeliuoja veiksmus ir siužetinio žaidimo epizodus. Džiaugiasi tuo, ką išmoko	4–6 metai	Daug kartų kartoją veiksmą. Véikia spontaniškai ir tikédamas tam tikro rezultato. Klausia, kaip ir kodél kas nors vyksta, kaip veikia, atidžiai stebi, bando, pvz., pastato bokštą iš kaladelių, jį sugriauna ir žiuri, kas įvyksta. Sugalvoja ir žaidžia siužetus su žaislais, kviečia aplinkinius pažaisti kartu parduotuvę ar daktara, mègdžioja suaugusiojo kalba, veiksmus, žaidimą kartoją keletą kartų, sugalvoja naujų veikėjų, veiksmų. Noriai imasi įvairių suaugusiuju darbų, padeda tvarkyti, valyti, padengti stalą
4-asis žingsnis. Pasako, parodo, ką nori išmokti. Mègsta kūrybiškai žaisti, veikti, siulo žaidimų ir veiklos idéjas, imasi iniciatyvos joms dėlionės, stato namus, bokštus, konstruoja, išardo, sugriauna ir stebi, ką išmoko.	7–8 metai	Zaidžia ir stengiasi išraukti kitus į vis sudëtingesnio siužeto žaidimus. Dėlioja igyvendinti, pastebi ir komentuoja padarinius. Pasako, ką veiké ir sako kiti, pasitikslina. Aptaria padarytus darbus, planuoja, ką darys toliau, spėlioja, kas atsitiks, jeigu...
5-asis žingsnis. Norédami ką nors išmokti pasako, ko nežino ar dėl ko abejøja. Dràsiai spéja, bando, klysta ir taiso klaidas, klauso, ką sako kiti, pasitikslina. Aptaria padarytus darbus, planuoja, ką darys	9–10 metai	Pasako, ko nori išmokti, pvz., nupiešti žmogų, gyvūną, draisiai klausia suaugusiuju, kad nemoka nupiešti katęs, nes išeina panaši į žmogų. Išitraukia į mokymasi žaisdami, konstruodami, piešdami, lipdydami, pilstydami, grupuodami daiktus. Suaugusiesiems ir kitiem vaikams aiškina, ką norėjo padaryti, ką padaré, ką darys

6-asis žingsnis. Kalba apie tai, ką norėtų išmokti, ką darys, kad išmoktų, numato, ką veiks toliau, kai išmoks. Laiko save tikru iniciatyvą ieško atsakymu į klausimus, rodoto informacijos reikia, randa reikiamaą informaciją išvairiuose šaltiniuose, pvz., enciklopedijoje, žinynuose. Siūlo ir jungia idėjas bei strategijas joms įgyvendinti. Pasako, ką jau išmoko, ką dar mokosi, paaiškina, kaip mokesi, kaip mokysis toliau.

7-asis žingsnis. Samprotauja apie mokytojai mokykloje, išsako savo pozūį į mokymąsi, jo prasmę. Kelia nesudėtingus mokymosi tikslus ir numato, kaip jų sieks, samprotauja apie tai, kaip pavyko. Kalba apie tai, kad daug sužinoti ir daug ko išmokti apie žmones, daiktus, gamtą galima klausinėjant, stebint aplinką, iš spaudos ir nesudėtingą informaciją, interneto, TV ir kt. Savarankiškai susiranda reikia, prašo suaugusiųjų pagalbos. Siūlo idėjas, ko ir kaip galima būtų mokytis kartu, imasi iniciatyvos joms įgyvendinti. Mokosi iš išmokti

Ugdymo formos, būdai, metodai: stebėjimas, pokalbis, diskusija, meninė veikla, žaidimai, ugdomoji veikla, tyrinėjimas, eksperimentas, bandymas,

Priemonės: skaitmenines technologijos, šviesos stalas, išvairių matavimo prietaisai, didaktiniai žaislai-gyvūnai, konstruktoriai, statybinė medžiaga, gamtinė medžiaga, lauko darbo įrankiai, didinamieji stiklai, mikroskopas, vabzdžių stebėjimo priemonė, indai ir priemonės eksperimentams, dailės priemonės,

toliau. Kalba apie tai, kas gali atsitikti, jeigu pasirinks vienokią ar kitokią veiklą, pvz., Pasako, kad nori išmokti rašyti, skaityti, skaičiuoti, išsiaiškinti, tyrineti aplinką. Klausinėja suaugusiųjų, kas, kaip, kodėl vyksta, pats savarankiškai bando ieškoti atsakymų. Norai žaidžia įvairius tinkamus jo amžiui stalo ir kompiuterinius žaidimus, klausosi skaitomu knygų, mielai jas varto, suranda atsakymus į iškilusius klausimus. Savarankiškai ieško sprendimų, o pagalbos į suaugusiuosius kreipiasi tik tada, kai pats negali išspresti

V SKYRIUS

UGDYMO PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS

19. Įgyvendinant programos uždavinius, vaiko ugdymosi pasiekimai vertinami nuolat, apibendrinami 2 kartus per metus (rudenį ir pavasarį) pagal įstaigoje parengtą vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimo tvarkos aprašą:

19.1. vaikų pasiekimai fiksujami bet kuriuo metu, kai pedagogas pastebi naujai atsiradusį ar patobulėjusį vaiko gebėjimą;

19.2. ugdymosi pasiekimų vertinimo metodai: stebėjimas, pokalbis, vaiko veiklos ir kūrybos darbų analizė, vaiko elgesio faktų analizė, situacijų aprašymas, garso, vaizdo dienoraščiai, pedagogo užrašai, vaiko ugdymosi pasiekimų įsivertinimas ir kt.;

19.3. rengiamas vaiko pasiekimų vertinimo aplankas, kuriame kaupiami vaiko veiklos pavyzdžiai, iliustruojantys vaiko pažangą bei pastangas, suteikiantys suprantamą informaciją apie vaiko pasiekimus visiems ugdymosi proceso dalyviams: vaiko aprašai, kūrybinių darbų pavyzdžiai, vaiko klausimai, nuotraukos, įvairios vaiko veiklos stebėjimo užrašai, pedagogo refleksija apie vaiko pasiekimų lygi, daromą pažangą ir ugdymosi perspektyvą, tėvų (globėjų) mintys apie vaiką, draugų vertinimai ir kt.;

19.4. vaikų pasiekimų aprašas rengiamas 2 kartus per metus: spalio ir gegužės mėnesiais. Spalio mėn. bendradarbiaujant su tėvais (globėjais), meninio ugdymo mokytoju bei neformaliojo ugdymo pedagogu (-ais) po pasiekimų vertinimo išskiriama stipriosios pasiekimų sritys, numatomos tolesnio ugdymosi gairės. Gegužės mén.– refleksija apie vaiko pažangą;

19.5. tarpinis vaiko pasiekimų vertinimas atliekamas pagal poreikį.

20. Vertinant vaiko pasiekimus laikomasi vertinimo etikos reikalavimų, objektyvumo ir humaniškumo, konfidentialumo bei pozityvumo principų.

21. Siekiant darnos ir vieningumo tarp ugdymosi namuose ir įstaigoje, vaikų tėvams (globėjams) informacija apie vaikų pasiekimus teikiama nuolat, individualiai pagal poreikį:

21.1. tėvai (globėjai) apie vaiko ugdymosi pasiekimus ir pažangą informuojami susitarus su jais dėl informacijos pateikimo formą bei dažnumo (pvz., kas mėnesi, kas pusmetį ar kt.) arba pagal poreikį (pastebėjus naujus vaiko gebėjimus, atsižvelgus į tėvų (globėjų) pageidavimus ir kt.);

21.2. išsami informacija apie vaiko pasiekimus ir pažangą tėvams (globėjams) teikiama mokslo metų pradžioje (spalio mén.) bei mokslo metų pabaigoje (gegužės mén.);

21.3. tėvų (globėjų) informavimo formos – susirinkimai, individualūs susitikimai, elektroninis paštas, žinutės, pokalbiai telefonu, padėkos, laiškai, lankstinukai, atmintinės, skrajutės, tėvų (globėjų) dalyvavimas ugdymo procese, dalyvavimas įvairaus pobūdžio renginiuose, grupės tėvų (globėjų) ir ugdytojų uždaros grupės sukūrimas socialiniuose tinkluose ir kt.

22. Rugsėjo–spalio bei gegužės mén. rengiama bendra grupės vaikų pasiekimų vertinimo lentelė, išskiriama stipriosios ir tobulintinos pasiekimų sritys. Numatomi grupės prioritetai, į kuriuos atsižvelgiant rengiami į ugdymosi rezultatus orientuoti trumpalaikiai (savaitės) planai.

23. Įstaigoje atliekama vaikų pasiekimų ir pažangos vertinimo rezultatų analizė, išskiriama stipriosios ir tobulintinos pasiekimų sritys, numatomos priemonės ugdymosi kokybės gerinimui.

24. Vaiko pasiekimo rezultatų panaudojimas:

24.1. ugdymo proceso planavimui ir koregavimui;

24.2. ugdymo individualizavimui, vaiko raidos tobulinimui;

24.3. pedagogo kompetencijų tobulinimui;

24.4. vidiniams įstaigoms veiklos įsivertinimui, vertinant vaikų ugdymo(si) pasiekimų srity.

SUDERINTA

Klaipėdos lopšelio-darželio „Žiogelis“ mokytojų tarybos
2018-01-03 posėdžio protokoliniu nutarimu
(protokolas Nr. V5-1)

NAUDOTA LITERATŪRA IR INFORMACIJOS ŠALTINIAI

1. Adaškevičienė A. Judėjimo džiaugsmas. Lietuvos ikimokyklinukų fizinio aktyvumo optimizavimo programa. 1996.
2. Ankstyvojo ugdymo vadovas/Monkevičienė O. (Sud.). Vilnius: Minklės leidyba, 2001.
3. Artyn vaiko (2 dalys). Vilnius: Polilogas, 1997; 1998.
4. Aukime sveiki, stiprūs, saugūs. Individuali vaikų sveikatos stiprinimo ir fizinio ugdymo programa. Klaipėda: lopšelis-darželis „Žuvėdra“, 2001.
5. Blank-Mathieu M., Kuo skiriasi mergaitės ir berniukai. Kaunas: Šviesa, 2003.
6. Boyd D., Bee H., Augantis vaikas, 2010.
7. Bulotaitė L., Gudžinskienė V., Mockevičienė O., Jakučiūnienė D. Gyvenimo įgūdžių ugdymas. Vilnius: ŠCA, 2004.
8. Coughlin, Pamela A. I vaiką orientuotų grupių kūrimas. Vilnius: Lietus, 1997.
9. East V., Evans L. Vienu žvilgsniu: praktinis vaiko specialiųjų poreikių tenkinimo vadovas. Vilnius: Tyto alba, 2008.
10. Etninės kultūros ugdymo metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pedagogams, 2011.

Prieiga internetu: <http://www.upc.smm.lt/ugdymas/ikimokyklinis/medziaga.php>

11. Giedrienė R. Specifiniai mokymosi sutrikimai ir vaiko socializacija. Vilnius: VPU leidykla, 2011.
12. Hallahan D., Kauffman J. M. Ypatingieji mokiniai: specialiojo ugdymo įvadas. Vilnius: Alma littera, 2003.
13. Hansen, Kirsten A. Ugdymas ir demokratijos kultūra: ikimokyklinis amžius. Vilnius: Lietus, 1997.
14. „Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas“ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija, Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras (2014).
15. „Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos“ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija, Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras (2015).
16. „Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašas“- Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005 m. balandžio 18 d. įsakymas Nr. ISAK-627.
17. I vaiką orientuotas ugdymas nuo gimimo iki trejų metų. Vilnius: Lietus, 2001.
18. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, ratifikuota 1995 m. liepos 3 d. Lietuvos Respublikos įstatymu Nr. I-983.
19. Lietuvos Respublikos seimo 2013 m. gruodžio 23 d. nutarimas Nr. XII-745 „Dėl Valstybinės švietimo 2013–2022 metų strategijos patvirtinimo“.

Prieiga internetu:

<https://www.atar.lt/portal/legalAct.html?documentId=b1fb6cc089d911e397b5c02d3197f382>.

20. Lietuvos Respublikos specialiojo ugdymo įstatymas (Žin., 1998, Nr. 115-3228).
21. Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymas.

Prieiga internetu:

http://www.sac.smm.lt/images/file/e_biblioteka/Lietuvos%20Respublikos%20svietimo%20istatymas.pdf.

22. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. birželio 7 d. įsakymas Nr. V-1009 (redakcija) „Dėl ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašo“.
23. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. rugsėjo 30 d. įsakymas Nr. V-1795 „Dėl Mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymo organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.

Prieiga internetu:

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaiseska.showdoc_1?p_id=408141&p_query=&p_tr2=

24. Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti. Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras, 2006.
25. Metodinės rekomendacijos dėl ikimokyklinio ugdymo organizavimo formų įvairovės. 2013.

- Prieiga interne: <http://www.ikimokyklinis.lt/uploads/files/dir758/>
26. Monkevičienė O. Užsienio valstybių ikimokyklinio ugdymo programų modeliai. Vérinėlis. Knyga auklėtojai. II dalis. Vilnius: Leidybos centras, 1995, p. 6–9.
27. Monkevičienė O. Naujojo ugdymo turinio bei kūrybinio jo įgyvendinimo būdų psichologinės – pedagoginės ištakos. Vérinėlis. Knyga auklėtojai. I dalis. Vilnius: Leidybos centras, p. 78–82.
28. Monkevičienė O., Palačionienė L. Ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikų socialinių įgūdžių ugdymo ir žalingų įpročių prevencijos programa. Vilnius: Visuomenės sveikatos ugdymo centras, 2003.
29. Narkevičienė B., Gabūs vaikai: iššūkiai ir galimybės, 2007.
30. Piliuvienė A., Dailidienė N., Jakučiūnienė D. ir kt. Ikimokyklinio amžiaus vaikų saugios gyvensenos įgūdžių ugdymo programa. Vilnius: Leidybos centras, 1997.
31. Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa. Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras, 2014.
32. Rauckis J., Drungilienė D. Ankstyvojo amžiaus vaikų kūno kultūros programa. Vilnius, 2003.
33. Socialinių įgūdžių ugdymo vadovas. Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras, 2003.
34. Vaiko teisių konvencija.
35. Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija. 2013.
- Prieiga internetu: <http://www.e-tar.lt/portal/legalAct.html?documentId=>
36. Žukauskienė R., Raidos psichologija, Vilnius, 2007.